

กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

จังหวัดสมุทรสาคร

โดย

นางมาลี เจษฎาลักษณ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป
จังหวัดสมุทรสาคร

โดย

นางมาลี เจษฎาลักษณ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE ENTRY INTO THE LABOR MARKET OF MIGRANT BURMESE : CASE OF
SEAFOOD SUPPLY CHAIN, SAMUTSAKORN PROVINCE.

BY

MRS. MALEE CHETSADALAK

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางมาลี เจษฎาลักษณ์

เรื่อง

กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุทยานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

เมื่อ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

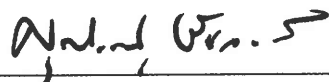
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีดา กมลเวชช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(อาจารย์ ดร. สุนิสา ช่อแก้ว)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภสวัสดิ์ ชัยวาลัย)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทาน การผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร
ชื่อผู้เขียน	นางมาลี เจษฎาอักษรณ์
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	อาจารย์ ดร. สุนิสา ช่อแก้ว
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป รวมถึงกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า และศึกษาระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปของภาครัฐว่าเพราะเหตุใดในปัจจุบันจึงมีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกใช้วิธีการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือแรงงานต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้เป็นผู้คนที่ไม่เข้าเมืองโดยถูกต้องแล้ว แต่เลือกที่จะกลับไปเป็นแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย ทั้งที่รัฐบาลหลายสมัยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีนโยบายสนับสนุนการเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องมีเปิดโอกาสให้แรงงานที่ผิดกฎหมายสามารถดำเนินการเข้ามาอย่างถูกต้องโดยการผ่อนผันให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา อยู่เป็นระยะ

ในการวิจัยนี้ เลือกใช้พื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่แรงงานต่างชาติสัญชาติพม่าเข้ามาในตลาดแรงงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักของจังหวัด โดยคาดหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย ในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ: แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า, ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป, การบริหารจัดการภาครัฐ

Independent Study Title	THE ENTRY INTO THE LABOR MARKET OF MIGRANT BURMESE : CASE OF SEAFOOD SUPPLY CHAIN, SAMUTSAKORN PROVINCE.
Author	MRS. MALEE CHETSADALAK
Degree	Master of Political Science (Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	DR. SUNISA CHORKAEW
Academic Years	2015

ABSTRACT

This research aimed to study the factors affecting the flow of Burmese migrant workers in supply chain of seafood processing industry including the entry of the said workers into Thai labor market. In addition, it aimed to study the management system of governmental sectors towards the migration of those workers by determining the reason why they illegally migrate as well as become illegal migrants despite the fact that almost all Thai governments established the policy regarding registration system especially for 3 migrant nations- Burmese, Lao and Cambodian.

Samutsakhon province, one of the most important seafood processing industrial zones, was the target area of the study. It was expected that the results of this research will be practical guidelines for both public and private sectors by assisting them to manage and handle with the entry of migrant workers into Thai labor market in the near future.

Keywords: Burmese migrant workers, Seafood supply chain, The management of Governmental

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร” ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาทุกประการ โดยได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากบุคคลผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวชช ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.สุนิสา ซ่อแก้ว กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และแก้ไข เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ขอขอบคุณนายกำจร มงคลตรีลักษณ์ นายพงศ์พัทธ์ ศีลาสวรรณ นายไพวัลย์ ชำนินาวากุล นายอดุลย์ ขวลิตพร นางดิษย์ภรณ์ พลายจันทร์ นางนิภา ตั้งทรงจิตรากุล ร้อยตำรวจเอก ณัฏฐกร เมธาพรเกษม นายสมพงษ์ สระแก้ว และนายณรงค์ ครุฑธา ที่กรุณาสละเวลา ในการให้สัมภาษณ์ ขอขอบคุณนางสาวจิราวรรณ ตาลช่วง ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ขอขอบคุณแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทาน การผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบคุณครอบครัวที่เป็นแรงผลักดัน สนับสนุน และให้กำลังใจเสมอมา ทำให้สามารถแก้ไขปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจนทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากการศึกษานี้ จะเป็นแนวทางเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย และหากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นางมาลี เจษฎาลักษณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
สารบัญแผนภูมิ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	6
1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะเชิงปฏิบัติการ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้คนต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในประเทศไทย	7

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	10
2.2.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)	10
2.2.2 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory)	10
2.2.3 ทฤษฎีแรงขับ (Drive Reduction Theory)	11
2.3 ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน	11
2.4 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	14
2.5 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	20
2.5.1 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	21
2.5.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้าสู่ประเทศไทยและการเข้าสู่การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	27
3.1 วิธีวิทยาในการวิจัย	27
3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	28
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
3.3.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews)	29
3.3.2 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)	29
3.4 แหล่งที่มาของข้อมูล	29
3.4.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data Sources)	29
3.4.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)	30
3.5 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	30

บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	31
4.1 ผลแบบสอบถามแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานคร การผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครวิธีวิทยาในการวิจัย	38
4.1.1 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานใน อุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	38
4.1.2 กระบวนการการเข้าสู่ประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป	38
4.1.3 การบริหารจัดการภาครัฐ	44
4.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหาร ทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	44
4.2.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน อุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	44
4.2.2 ความต้องการใช้และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอนาคต	45
4.2.3 ข้อเสนอแนะ	47
4.3 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการ แรงงานต่างด้าว จัดหางาน สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานตำรวจ และตรวจคน เข้าเมือง	49
4.4 การสัมภาษณ์นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานคร การผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	55
4.4.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน อุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	55
4.5 ผลการสัมภาษณ์นักสิทธิมนุษยชน (NGO) ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	58
4.5.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน อุตสาหกรรมห่อไข่อุพทานครการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	58
4.5.2 ข้อเสนอแนะ	61
4.6 การอภิปรายผลการวิจัย	62

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	75
5.1 ปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงาน ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	75
5.1.1 พฤติกรรมของมนุษย์ ที่เกิดจากความต้องการ พลังกดดัน หรือความปรารถนา ที่จะพยายามดิ้นรน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์	75
5.1.2 ความเชื่อมโยงการผลิต และการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร	76
5.1.3 กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	77
5.1.4 กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าของภาครัฐ	78
5.2 ทำอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทำงานอยู่ในตลาดแรงงานอุตสาหกรรม ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร อย่างถูกกฎหมาย	79
5.3 ข้อเสนอแนะ	81
รายการอ้างอิง	84
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	88
ภาคผนวก ข	106
ประวัติผู้เขียน	116

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 การได้รับอนุญาตทำงานแยกตามลักษณะการเข้าเมืองของคนต่างด้าว	4
2.1 สถิติแรงงานต่างด้าวรายเดือน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน	20
4.1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	32
4.2 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์	34
4.3 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์	36
4.4 ลำดับกระบวนการเดินทางการเข้าสู่ประเทศไทย	39
4.5 ลำดับกระบวนการเดินทางเข้าทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร	39
4.6 ลำดับเหตุผลในการเลือกทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	41
4.7 ลำดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	42

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป	13

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 โครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) ภายนอกการเกษตรของ จังหวัดสมุทรสาคร	15
2.2 โครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) สาขาการเกษตร จังหวัดสมุทรสาคร	15
2.3 สถิติแรงงานต่างด้าว ปี พ.ศ.2533-2557 (มิ.ย.)	21
4.1 การแสดงเหตุผลในการเลือกทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลยาว 41.8 กิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมงและประมงต่อเนื่อง ซึ่งมีลักษณะการเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือ เริ่มจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำการประมงในน่านน้ำไทย การประมงนอกน่านน้ำไทย เรือบรรทุกสัตว์น้ำ ท่าเทียบเรือขนถ่ายสัตว์น้ำ รถขนส่งสินค้า สัตว์น้ำ แพปลา สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมทำการผลิตผ่านกระบวนการแปรรูปอาหารทะเลเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่างๆ เพื่อจำหน่ายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ

จากวงจรอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานดังกล่าว ส่งผลให้จังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองที่มีศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปเพื่อจำหน่ายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ มีความต้องการใช้แรงงานระดับแรงงานไร้ฝีมือเป็นจำนวนมาก และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนแรงงานสูงถึง 38.90 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 57.40 ของจำนวนประชากรแต่กลับพบว่าประเทศไทยยังคงประสบปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งการขาดแคลนแรงงานไทยนั้นเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สภาพการทำงานของอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำเป็นงานประเภท 3D คือ งานสกปรก (Dirty Job) งานยาก (Difficult Job) และงานอันตราย (Dangerous Job) ประกอบกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ระบบการศึกษามีความไม่สอดคล้องต่อระบบการกำหนดอัตราค่าจ้างและความต้องการแรงงาน ทำให้แรงงานไทยที่อยู่ในกลุ่มของแรงงานระดับไร้ฝีมือและมีการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์ภาคบังคับ จึงผลักดันตนเองเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสร้างโอกาสในการสรรหางานในตำแหน่งที่สูงกว่า ลักษณะงานสบาย มีรายได้ ค่าตอบแทน และมีความมั่นคงทางอาชีพ เมื่อแรงงานระดับไร้ฝีมือของไทยได้รับการพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น จึงส่งผลให้ปริมาณแรงงานไทยระดับไร้ฝีมือลดลงเป็นจำนวนมาก และประกอบกับสภาพการณ์ในปัจจุบันแนวโน้มของคนรุ่นใหม่ที่จะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความต้องการประกอบอาชีพ

อิสระมากกว่าการทำงานประจำจึงทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute :TDRI) พ.ศ.2554 พบว่ามีการขาดแคลนบุคลากรในเชิงคุณภาพของทุกห่วงโซ่อุตสาหกรรม แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานระดับล่างหรือที่เรียกว่าแรงงานไร้ฝีมือ¹ ซึ่งก็รวมถึงห่วงโซ่อุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปด้วยเช่นกัน จึงเป็นสาเหตุให้มีการนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานทดแทนแรงงานไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในห่วงโซ่อุตสาหกรรม

คนต่างด้าวสัญชาติพม่าเริ่มเข้ามาทำงานในประเทศไทยนับแต่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคธุรกิจต่างๆ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 20 ปี หากจะกล่าวถึงความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปจังหวัดสมุทรสาครนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า เนื่องจากมีความขยัน อดทน สู้งานหนัก ต้องการงานปริมาณมากๆ และต้องการการทำงานล่วงเวลา เพื่อแลกกับค่าตอบแทนที่มากขึ้นตามไปด้วย และด้วยความที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปสูง จึงทำให้มีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้คนต่างด้าวสัญชาติพม่าต่างพยายามทุกวิถีทางในการที่จะเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย และจังหวัดสมุทรสาครก็เป็นเป้าหมายอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ที่คนต่างด้าวสัญชาติพม่ามุ่งหวังที่จะเข้ามาทำงาน โดยไม่คำนึงว่าการเดินทางเข้ามานั้นจะถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ตาม และถึงแม้ว่าการเดินทางเข้ามายังประเทศไทยจะต้องประสบกับความยากลำบาก โดยบางครั้งต้องหลบซ่อนตัวด้วยการเดินลัดเลาะมาตามป่าทึบ ข้ามแม่น้ำ หรืออาศัยมากับเรือประมง อีกทั้งระหว่างการเดินทางยังต้องประสบปัญหาต่างๆ ทั้งในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ การผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองตามแนวตะเข็บชายแดน นโยบายการกวาดล้างจับกุมของทหารและตำรวจ เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้กับคนนำพาหรือนายหน้าจัดหาแรงงาน หรือหากเลือกที่จะใช้การหลบหนีเข้าเมืองด้วยวิธีการซ่อนตัวมากับรถส่งสินค้า รถโดยสาร หรือมากับเรือประมง ก็มีความเสี่ยงที่จะประสบอันตรายหรืออุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นหรือต้องเผชิญกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างไม่เป็นธรรม และเป็นช่องว่างทำให้เกิดการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็ตาม

¹ ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, “แรงงานไทยในบริบทใหม่ : การเรียนสายอาชีพเพื่อชาติ,” สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, <http://tdri.or.th/tdri-insight/thai-labour-force> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558).

การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แท้จริงของแรงงานสัญชาติพม่า ระบบการจัดทำฐานข้อมูลประชากรจึงไม่ชัดเจน จึงไม่ทราบแหล่งที่พักอาศัย เกิดภัยทางสังคมซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การบริหารจัดการด้านการสาธารณสุขซึ่งทำให้จำนวนการเกิดโรคติดต่อเพิ่มขึ้น เช่น โรคฉี่หนู โรคเท้าช้าง เป็นต้น เป็นผลมาจากการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่ทำให้แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ การประกันสุขภาพ การรักษาพยาบาล และถูกจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขต่างๆ

จากสถิติในรายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร รองรับประชาคมอาเซียน (AC) ไตรมาส 3 ปี 2558 (กรกฎาคม-กันยายน) ได้รายงานการจัดหางานและส่งเสริมการมีงานทำของคนต่างด้าว จังหวัดสมุทรสาครมีคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั้งสิ้น 250,786 คน ซึ่งสามารถแยกตามประเภทลักษณะการเข้าเมืองของคนต่างด้าว ณ วันที่ 30 กันยายน 2558² ดังนี้

² สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร, “รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร รองรับประชาคม อาเซียน (AC),” สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร, <http://samutsakhon.mol.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558).

ตารางที่ 1.1 การได้รับอนุญาตทำงานแยกตามลักษณะการเข้าเมืองของคนต่างด้าว

ประเภท	จำนวน (คน)	ประเภท	จำนวน (คน)	ประเภท	จำนวน (คน)
คนต่างด้าว ที่ได้รับอนุญาต ทำงาน	250,786.00	คนต่างด้าว เข้าเมืองโดย ถูกกฎหมาย	183,103.00	คนต่างด้าวเข้าเมือง ถูกกฎหมาย มาตรา 9 ประเภทพินิจสัญชาติ	150,783.00
				คนต่างด้าวเข้าเมือง ถูกกฎหมาย มาตรา 9 ประเภทบันทึกข้อตกลง	29,209.00
				คนต่างด้าวเข้าเมือง ถูกกฎหมาย มาตรา 9 ประเภททั่วไป	2,984.00
				คนต่างด้าวเข้าเมือง ถูกกฎหมาย มาตรา 12 ประเภทส่งเสริมการลงทุน	123.00
	67,863.00	คนต่างด้าว เข้าเมืองโดย ผิดกฎหมาย	67,863.00	คนต่างด้าวเข้าเมือง ผิดกฎหมาย มาตรา 13	63,683.00
				กลุ่มคนต่างด้าว เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย	4,319.00

จากตารางที่ 1.1 พบว่ายังคงมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนถึง 4,319 คน และควรทำอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เข้าสู่ระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ทราบถึงกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร และในการศึกษาถึงกระบวนการการเข้ามาสู่ตลาดแรงงานนั้น ผู้วิจัยต้องการทราบว่าเพราะเหตุใดในปัจจุบันจึงมีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ายังเลือกใช้วิธีการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือแม้กระทั่งแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและได้เปลี่ยนสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้เป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายแล้ว แต่เลือกที่จะกลับไปเป็นแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย ทั้งที่รัฐบาลหลายสมัยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้มีการผ่อนผันโดยการเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยขึ้นทะเบียนอยู่เป็นระยะ และผลจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ภาครัฐและภาคเอกชนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว

สัญญาตีพิมพ์เพื่อให้กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครและตลาดแรงงานของประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

1.2 คำถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1.2.1 ปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครเป็นอย่างไร

1.2.2 ทำอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ทำงานอยู่ในตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1.3.2 เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1.3.3 เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1.4.2 ได้ทราบถึงกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1.4.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ากรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร" มีขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้าเดินทางมาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป และศึกษากระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร ใช้ประชากรในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ผู้ประกอบการเรือประมง สถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล เจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านการบริหารจัดการแรงงาน คือ จัดหางานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง คือ นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว และเจ้าหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชน (NGO)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะเชิงปฏิบัติการ

คนต่างด้าว หมายถึง คนต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้ามาในประเทศไทย

แรงงานต่างด้าว หมายถึง แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แรงงานไร้ฝีมือ หมายถึง ผู้ทำงานโดยใช้แรงกาย ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ หรือความชำนาญในงานที่ทำ เช่น กรรมกร คนงาน เป็นต้น

ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป หมายถึง ความเชื่อมโยงของการผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ คือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำประมงในน่านน้ำไทย การทำประมงนอกน่านน้ำ กลางน้ำคือเรือบรรทุกสัตว์น้ำ ทำเทียบเรือขนถ่ายสัตว์น้ำ รถขนส่งสินค้าสัตว์น้ำ แพปลา สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และปลายน้ำคือโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลที่ผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศ

สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) หมายถึง สถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น ที่ผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ล้าง” เช่น ล้างกะกุง ล้างแลปลา ล้างลอกหมึก ล้างต้มกุ้ง ฯลฯ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ากรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร" ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากบทความ วารสาร ผลงานวิจัย สื่อสารสนเทศ เอกสารทางวิชาการ และเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้คนต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในประเทศไทย

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

2.2.2 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory)

2.2.3 ทฤษฎีแรงขับ (Drive Reduction Theory)

2.3 ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

2.4 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

2.5 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

2.5.1 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

2.5.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้าสู่ประเทศไทยและการเข้าสู่การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้คนต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารวิชาการลำดับที่ 1 ของคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย ได้ให้เหตุผลว่า "สาเหตุหลักของการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติจากพม่ามาประเทศไทยจำนวนมาก เป็นผลมาจากความหวาดกลัวจากการถูกประหัตประหาร การกดขี่ข่มเหง เนื่องจากรัฐบาลพม่ามีนโยบายเข้าไปจัดการและควบคุมพื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่อย่างเข้มข้น อาทิเช่น โครงการโยกย้ายถิ่นฐานใหม่ (Resettlement Programs) ซึ่งบังคับให้ชาวบ้านต้องโยกย้ายออกจากที่อยู่เดิม โดยที่บางครั้งก็ไม่ได้จัดหาที่อยู่ใหม่ให้ หรือจัดสรรที่อยู่ซึ่งง่ายต่อการควบคุม หรือเป็นพื้นที่ซึ่งมีสภาพแ่

กว่าที่อยู่เดิม นอกจากนี้ยังมีปฏิบัติการที่เข้าไปจัดการกับชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น การเกณฑ์แรงงานหรือไปเป็นลูกหาบให้ทหารพม่า หรือทหารพม่าเข้าไปทำร้ายร่างกายของประชาชนโดยที่กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองใดๆ ได้ นอกจากนั้นแล้วประเทศไทยเองมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง เมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านจนทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม จึงเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญให้จากประเทศที่ด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ เดินทางเข้ามาเพื่อเติมช่องว่างของการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยและดูเหมือนจะเป็นประเทศที่ให้โอกาสในการพักผ่อน ให้สภาพการทำงานที่ดีกว่า ค่าจ้างสูงกว่า แม้ว่าแรงงานข้ามชาติเชื่อว่าการย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยนั้นจะสามารถนำไปสู่การถูกข่มขู่ คุกคาม หรือถูกล่อลวงไปขายได้ แต่พวกเขาและเธอก็พยายามดิ้นรนที่จะเอาชีวิตให้รอดด้วยการลักลอบหางานทำในตลาดแรงงานไทยที่ต้องซ่อนเร้นแอบแฝง และผิดกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง"¹

ทวีชัย ระเบียบ ได้ให้เหตุผลไว้ในวารสารวิทยบริการ ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2555 ว่า "ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาหากกลุ่มคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมากซึ่งกลุ่มคนแรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะมีอยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ติดชายแดนของประเทศไทย หรือแหล่งที่เป็นพื้นที่ศูนย์รวมทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งเหตุผลที่มีกลุ่มคนต่างด้าวต่างหลั่งไหลกันเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันได้มีการพัฒนามากขึ้นตามลำดับในแต่ละยุคแต่ละสมัยทั้งในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีโดยส่วนใหญ่แล้วก็จะกระจุกตัวอยู่ตามแหล่งเมืองใหญ่ของประเทศจึงทำให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นฐานของผู้ด้อยโอกาสหรือคนระดับล่างในประเทศต่างๆ เพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมและได้รับค่าแรงที่สูงกว่าในประเทศของตน อันมีสาเหตุมาจากความยากจนและด้อยโอกาสทางสังคมและความขัดแย้งทางการเมืองประกอบกับในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยกำลังมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในอัตราเร่งที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้มีความจำเป็นที่ต้องใช้กลุ่มคนที่เป็นผู้ใช้แรงงานเพื่อเป็นตัวเสริมให้เกิดกำลังการผลิตมากยิ่งขึ้นและหนึ่งในทางเลือกของผู้ประกอบการที่จะเพิ่มกำลังแรงงานในการผลิตมากขึ้นโดยไม่ต้องเสียค่าแรงงานในราคาแพงก็คือการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานและด้วยเหตุปัจจัยที่สอดคล้องกันทั้งสองฝ่ายทั้งในมุมของกลุ่มคนต่างด้าวที่ต้องการจะเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นรวมทั้งเพื่อจะได้มีโอกาสทำงานที่ได้รับค่าแรงที่สูงกว่าที่อยู่ในประเทศของตนเองรวมถึงในส่วนของผู้ประกอบการที่ก็ต้องการกลุ่มผู้ใช้แรงงานในอัตราค่าจ้างที่ถูกเพื่อลดต้นทุนอัตราค่าจ้างที่มีราคาแพงหากเทียบกับจ้างคนในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงทำ

¹ คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.), “สถานการณ์แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย,” *เอกสารวิชาการคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย*, ลำดับที่ 1: 1.

ให้กลุ่มคนต่างด้าวเดินทางเข้ามาทำงานและพำนักอยู่ในประเทศไทยทั้งที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก”²

ประชา วสุประสาธ ได้อธิบายว่า "ประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศที่มีคนเข้าเมืองสุทธิ (Net Immigration) โดยที่ปัจจุบันมีแรงงานข้ามชาติที่มีสถานะทั้งเป็นแรงงานไม่ขึ้นทะเบียนแรงงาน กึ่งถูกต้องตามกฎหมายและที่ถูกต้องตามกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้านประมาณ 2 ล้านคน และเพื่อรับมือกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของแรงงานข้ามชาติที่เข้าประเทศโดยไม่ได้จดทะเบียน รัฐบาลได้อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่มีสถานะกึ่งถูกต้องกฎหมายโดยผ่านโครงการที่ให้มาขึ้นทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตทำงานและเปลี่ยนสถานภาพการเข้าเมืองของแรงงาน และเมื่อไม่นานมานั้นนโยบายการสนองต่อความต้องการแรงงานข้ามชาติก็ครอบคลุมไปถึงการรับแรงงานข้ามชาติเข้ามาใหม่ ภายใต้บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ระหว่างประเทศไทย กัมพูชา ลาว และพม่า (โดยแยกเป็นบันทึกความเข้าใจ 3 ฉบับ) อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์ทั้งหลายที่กล่าวมาไม่ได้ทำให้จำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอย่างผิดกฎหมายลดลงแต่อย่างใด”

“ในการจัดการกับการหลั่งไหลของแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย (Irregular Migrants) ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลไทยก็ได้ใช้นโยบายปรับสถานภาพทางกฎหมายเป็นบางส่วน (Quasi Legalization) โดยการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในประเทศไทยแล้ว และปรับสถานะเข้าเมืองทางกฎหมายของแรงงาน รวมไปถึงการมีมาตรการนำเข้าแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาใหม่ภายใต้บันทึกความเข้าใจร่วม (Memorandum of Understanding : MOU) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ลาว และพม่า แต่อย่างไรก็ตามยุทธศาสตร์เหล่านี้ไม่ได้ช่วยลดจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย นอกจากนี้การปิดเป็อนที่ยังคงมีอยู่ในตลาดแรงงาน อาทิ การไม่มีกลไกการเจรจาต่อรองแบบร่วม หรือการมีกลไกการเจรจาต่อรองร่วมที่อ่อนแอ การมีมาตรการคุ้มครองแรงงานที่ยังไม่เพียงพอการเรียกเก็บภาษีทางอ้อมจากค่าจ้าง (โดยการจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น) และการควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานทำให้ภาควิสาหกิจต่างๆ ในประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพิงแรงงานข้ามชาติในอาชีพที่แรงงานไทยเองไม่ยอมทำ”³

² ทวีชัย ระเบียบ, “กระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ: ศึกษากรณีหญิงต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร,” *วารสารวิทยบริการ*, ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 12.

³ ประชา วสุประสาธ, *วาระนโยบายแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย : เส้นทางสู่ความสามารถในการแข่งขันระยะยาว*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2553), XI-3.

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

คือ สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกตตัน (Drives) หรือความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้ แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้นๆ เอง ภายในได้แก่ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูง หรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการนั้น ส่วนภายนอกได้แก่สิ่งใดก็ตามที่มาเร้าเร้า นำช่องทาง และมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอก แต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่นๆ เช่น การยอมรับของสังคม สภาพบรรยากาศที่เป็นมิตร การบังคับขู่เข็ญ การให้รางวัลหรือกำลังใจหรือการทำให้เกิดความพอใจ ล้วนเป็นเหตุจูงใจให้เกิดแรงจูงใจได้

ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งมีปัจจัยย่อยอยู่หลายปัจจัย ปัจจัยทางจิตวิทยาจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับรู้และตีความสิ่งเร้าก่อนที่ร่างกายจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญประกอบด้วยแรงจูงใจและการเรียนรู้

นักจิตวิทยาได้พัฒนาทฤษฎีเพื่ออธิบายถึงแรงจูงใจของมนุษย์ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปรากฏแต่ละทฤษฎีมีจุดที่เป็นความแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่แตกต่างกันไปที่สำคัญ ได้แก่

2.2.2 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory)

สัญชาตญาณเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกโดยอัตโนมัติตามธรรมชาติของชีวิตเป็นความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมได้ในทันทีเมื่อปรากฏสิ่งเร้าเฉพาะต่อพฤติกรรมนั้น สัญชาตญาณจึงมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิต มนุษย์สัญชาตญาณอาจจะไม่แสดงออกมาอย่างชัดเจน แต่บุคคลสามารถรู้สึกได้ เช่น ความใกล้ชิดระหว่างชายหญิง ทำให้เกิดความต้องการทางเพศได้พฤติกรรมนี้ไม่ต้องเรียนรู้เป็นรูปแบบพฤติกรรมที่ตายตัวแน่นอน ซึ่งกำหนดมาตามธรรมชาติจากปัจจัยทางชีวภาพ ในปัจจุบันการศึกษาสัญชาตญาณเป็นเพียงต้องการศึกษาลักษณะการตอบสนองขั้นพื้นฐาน เพื่อความเข้าใจพฤติกรรมเบื้องต้นเท่านั้น

2.2.3 ทฤษฎีแรงขับ (Drive Reduction Theory)

2.2.3.1 แรงขับ (Drive) เป็นกลไกภายในที่รักษาระบบทางสรีระให้คงสภาพสมดุลในเรื่องต่างๆ ไว้เพื่อให้ร่างกายเป็นปกติหรืออยู่ในสภาพโฮมิโอสแตซิส (Homeostasis) โดยการปรับระบบให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทฤษฎีแรงขับอธิบายว่า เมื่อเสียสมดุลในระบบโฮมิโอสแตซิส จะทำให้เกิดความต้องการ (Need) ขึ้น เป็นความต้องการทางชีวภาพเพื่อรักษาความคงอยู่ของชีวิต และความต้องการนี้จะทำให้เกิดแรงขับอีกต่อหนึ่งแรงขับเป็นสภาวะตื่นตัวที่พร้อมจะทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้กลับคืนสู่สภาพสมดุลเพื่อลดแรงขับนั้น (Drive Reduction) ตัวอย่างเช่น การขาดน้ำในร่างกาย จะทำให้เสียสมดุลทางเคมีในเลือดเกิดความต้องการเพิ่มน้ำในร่างกาย แรงขับที่เกิดจากต้องการน้ำคือความกระหาย จูงใจให้เราดื่มน้ำหรือหาน้ำมาดื่ม หลังจากดื่มสมความต้องการแล้ว แรงขับก็ลดลง กล่าวได้ว่า แรงขับผลักดันให้คนเรามีพฤติกรรมตอบสนองความต้องการ เพื่อให้แรงขับลดลงสำหรับที่ร่างกายจะได้กลับสู่สภาพสมดุลอีกครั้งหนึ่ง แรงขับ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) **แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive)** เป็นแรงขับที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ความต้องการและแรงขับประเภทนี้ เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องเรียนรู้

(2) **แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive)** เป็นแรงขับทุติยภูมิ เป็นแรงขับที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ แรงขับประเภทนี้ เมื่อเกิดแล้วจะจูงใจคนให้กระทำการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างไม่มีวันสิ้นสุด เช่น คนเรียนรู้ว่า เงินมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการสนองความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ อีกมาก การไม่มีเงินจึงเป็นแรงขับทุติยภูมิสามารถจูงใจให้คนกระทำการพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้เงินมาตั้งแต่การทำงานหนักจนถึงการทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น การปล้นธนาคาร⁴

2.3 ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือเครือข่ายลอจิสติกส์ คือ การใช้ระบบของหน่วยงาน คน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากรมาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนจากผู้จัดหาไปยังลูกค้า กิจกรรมของห่วงโซ่อุปทาน (Supply

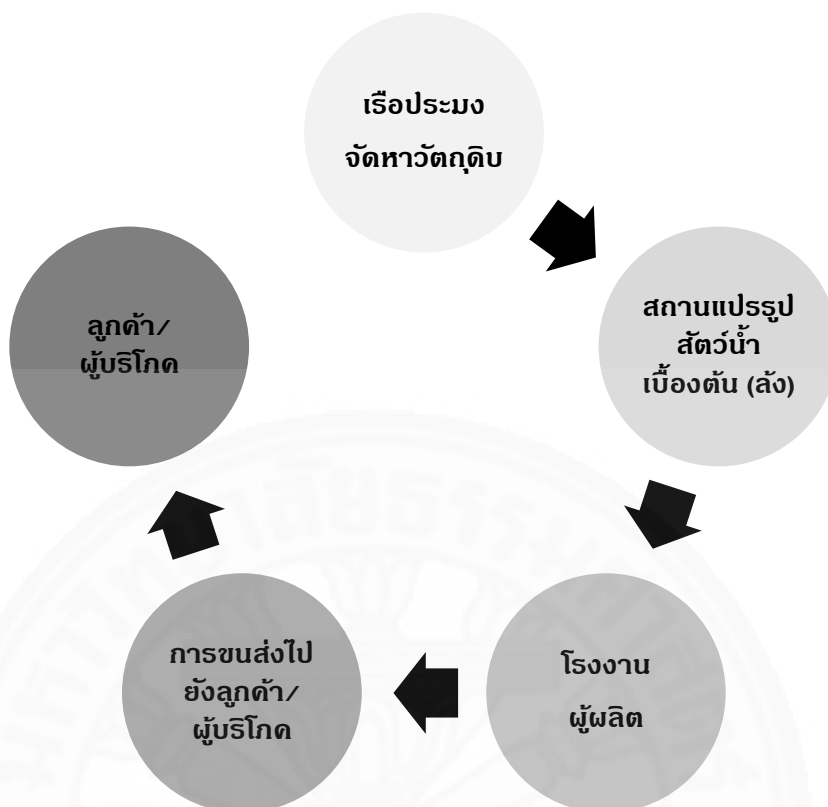
⁴ พฤติกรรมมนุษย์-ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา, http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Factor_Psyco.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558).

Chain) จะแปรสภาพทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบ และวัสดุอื่นๆ ให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จ แล้วส่งไปจนถึงลูกค้าคนสุดท้าย (ผู้บริโภค หรือ End Customer) ในเชิงปรัชญาของโซ่อุปทาน (Supply Chain) นั้น วัสดุที่ถูกใช้แล้วอาจจะถูกนำกลับมาใช้ใหม่ที่จุดไหนของโซ่อุปทาน (Supply Chain) ก็ได้ ถ้าวัสดุนั้นเป็นวัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recyclable Materials) โซ่อุปทาน (Supply Chain) มีความเกี่ยวข้องกับโซ่คุณค่า (Value Chain)

โดยทั่วไปแล้วจุดเริ่มต้นของโซ่มักจะมาจากทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางชีววิทยาหรือนิเวศวิทยา ผ่านกระบวนการแปรรูปโดยมนุษย์ผ่านกระบวนการสกัด และการผลิตที่เกี่ยวข้อง เช่น การก่อสร้าง การประกอบ หรือการรวมเข้าด้วยกัน ก่อนจะถูกส่งไปยังโกดังหรือคลังวัสดุ โดยทุกครั้งที่มีการเคลื่อนย้ายปริมาณของสินค้าก็จะลดลงทุกๆ ครั้งและไกลกว่าจุดกำเนิดของมัน และท้ายที่สุดก็ถูกส่งไปถึงมือผู้บริโภค

การแลกเปลี่ยนแต่ละครั้งในโซ่อุปทาน (Supply Chain) มักจะเกิดขึ้นระหว่างบริษัทต่อบริษัทที่ต้องการเพิ่มผลประกอบการภายใต้สถานะที่พวกเขาสนใจ แต่ก็อาจจะมีความรู้ที่น้อยนิดหรือไม่มีเลยเกี่ยวกับบริษัทอื่นๆ ในระบบ ปัจจุบันนี้ได้เกิดบริษัทจำพวกบริษัทลูกที่แยกออกมาเป็นเอกเทศจากบริษัทแม่ มีจุดประสงค์ในการสรรหาทรัพยากรมาป้อนให้บริษัทแม่⁵

⁵ ธนิตย์ โสรรัตน์, “Logistics management technology ความรู้พื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการโซ่อุปทาน,” คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, <http://techno.kpru.ac.th/logistics/index.php/e-learning/13-e-learning/13-1?showall=1&limitstart=> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558).

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

จากภาพที่ 2.1 ผู้วิจัยได้ทบทวนจากแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันของอุตสาหกรรมในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยเริ่มตั้งแต่เรือประมงซึ่งเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบ ส่งต่อให้สถานแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น (ล้าง) ทำการแปรรูปสัตว์น้ำทะเล เช่น การแกะกุ้ง แล่ปลา ลอกหมึก เป็นต้น จากนั้นส่งต่อให้โรงงานผู้ผลิตเพื่อนำวัตถุดิบที่ได้จากแปรรูปเข้าสู่กระบวนการผลิต โดยมีการเพิ่มเติมวัตถุดิบหรือส่วนผสม อื่นๆ มีการตรวจสอบคุณภาพ บรรจุหีบห่อเป็นสินค้าสำเร็จรูป เข้าเก็บในคลังสินค้าเพื่อเตรียมทำการจัดส่งด้วยระบบการขนส่งสินค้า เพื่อนำส่งถึงมือลูกค้าหรือผู้บริโภค

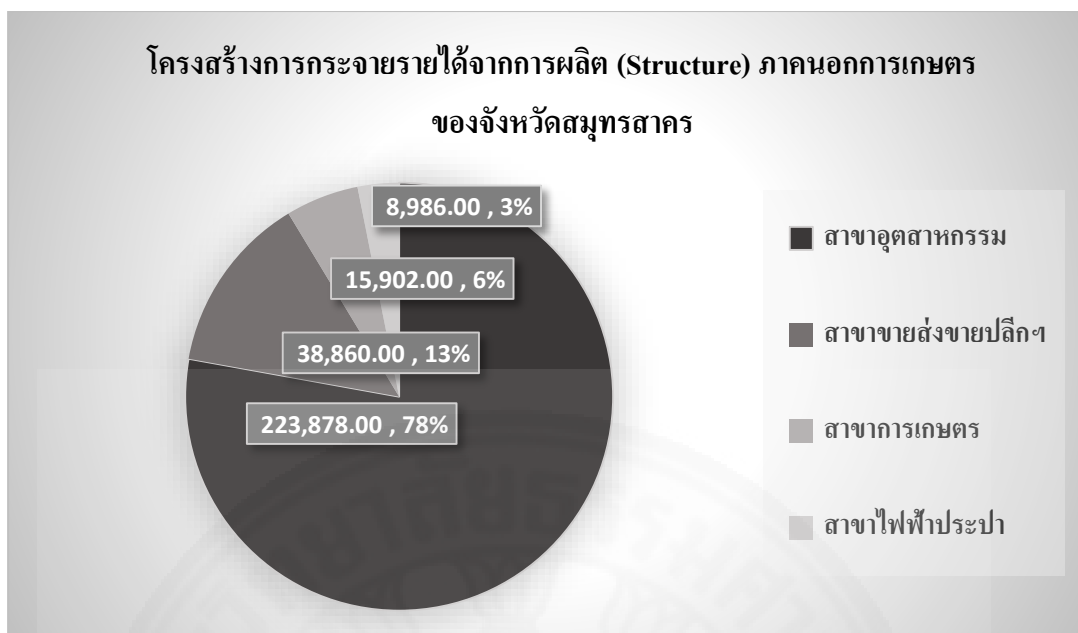
การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management : SCM) เป็นการนำกลยุทธ์วิธีการ แนวปฏิบัติ หรือทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการจัดการ การส่งต่อวัตถุดิบ สินค้า หรือบริการจากหน่วยหนึ่งในโซ่อุปทาน (Supply Chain) ไปยังอีกหน่วยหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้นทุนรวมในโซ่อุปทาน (Supply Chain) ต่ำที่สุด และได้รับวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการตามเวลาที่ต้องการพร้อมกันนี้ ยังมีการสร้างความร่วมมือกันในการแบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม เพื่อให้ทราบถึงความต้องการอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งต่อของวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการนี้ นำไปสู่การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายด้วย

สามารถสรุปความหมายของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ได้ดังนี้ “การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)” หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่ต้นน้ำ (วัตถุดิบ) จนถึงปลายน้ำ (สินค้าสำเร็จรูปหรือบริการ) ซึ่งมีลักษณะยาวต่อเนื่องกันเหมือนโซ่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตลอดกระบวนการผลิตจนถึงมือผู้บริโภค โดยการให้ความสำคัญต่อการสื่อสาร การวิเคราะห์ข้อมูล และนำไปใช้ร่วมกัน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในการดำเนินงานและเป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน”⁶

2.4 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

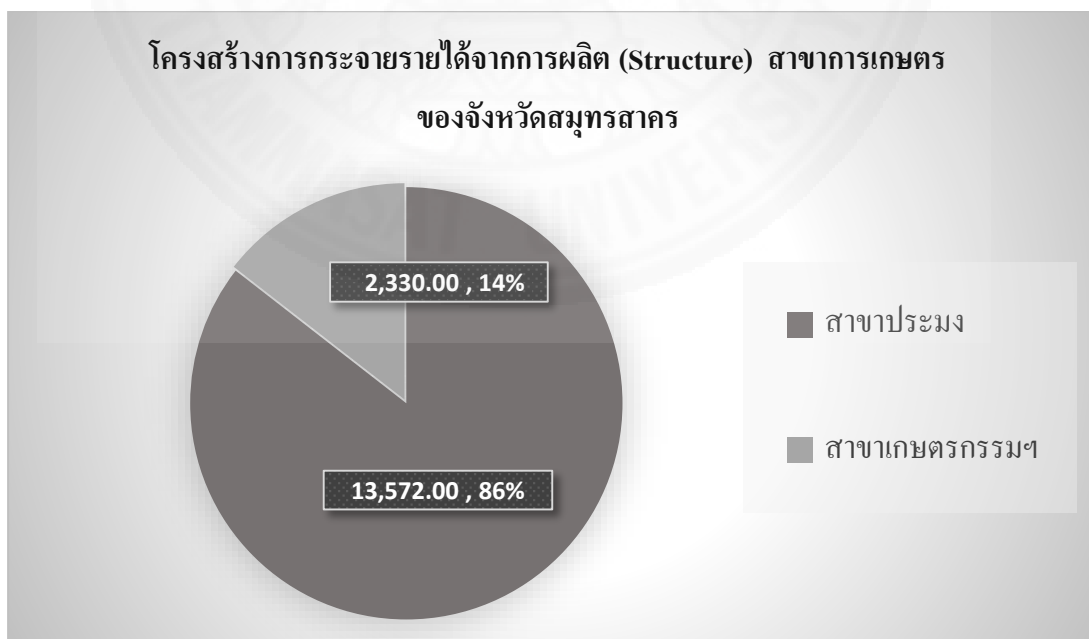
สภาพเศรษฐกิจทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร จากข้อมูลบรรยายสรุปของจังหวัดสมุทรสาคร (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร) ได้ทำการสรุปโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) ของจังหวัดสมุทรสาครที่ขึ้นอยู่กับภาคนอกการเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 303,499 ล้านบาท โดยสาขาการผลิตหลักของภาคนอกการเกษตรคือสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าเท่ากับ 223,878 ล้านบาท รองลงมาคือสาขาขายส่งขายปลีก มีมูลค่าเท่ากับ 38,860 ล้านบาท และสาขาไฟฟ้าประปา มีมูลค่าเท่ากับ 8,986 ล้านบาท ส่วนภาคการเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 15,902 ล้านบาท โดยสาขาการผลิตหลักภาคการเกษตรคือสาขาประมงมีมูลค่าเท่ากับ 13,572 ล้านบาท รองลงมาคือสาขาเกษตรกรรม มีมูลค่าเท่ากับ 2,330 ล้านบาท

⁶ ธนิตย์ โสรรัตน์, “Logistics management technology ความรู้พื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน,” คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, <http://techno.kpru.ac.th/logistics/index.php/e-learning/13-e-learning/13-1?showall=1&limitstart=> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558).

แผนภูมิที่ 2.1 โครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) ภาคนอกการเกษตรของ
จังหวัดสมุทรสาคร

จากแผนภูมิที่ 2.1 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) สมุทรสาคร รายสาขาการผลิตปี 2555 จะเห็นได้ว่าโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) ของจังหวัดสมุทรสาครขึ้นอยู่กับภาคนอกการเกษตร และอยู่ในภาคอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 78

แผนภูมิที่ 2.2 โครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) สาขาการเกษตรของ
จังหวัดสมุทรสาคร

จากแผนภูมิที่ 2.2 แสดงให้เห็นโครงสร้างการกระจายรายได้จากการผลิต (Structure) ของจังหวัดสมุทรสาครในสาขาการผลิตหลักภาคเกษตร จะเห็นได้ว่า สาขาประมงมีมูลค่าเท่ากับ 13,572 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 86 รองลงมาคือสาขาเกษตรกรรมฯ มีมูลค่าเท่ากับ 2,330 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14⁷

ทวีชัย ระเบียบ กล่าวว่า “จังหวัดสมุทรสาครนับเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีกลุ่มคนต่างด้าวเข้ามาทำงานจำนวนมากทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีทั้งกลุ่มผู้ลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น โรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารทะเลแปรรูปหรือกิจการธุรกิจแพปลา เพราะทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมกับการลงทุนเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมอีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับเมืองหลวงทำให้การติดต่อหรือการเดินทางขนส่งสินค้าเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งด้วยปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้จังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองแห่งศูนย์รวมอุตสาหกรรมจึงทำให้อัตราความต้องการการกลุ่มผู้ใช้แรงงานในราคาถูกนั้นมีมากขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้กลุ่มคนต่างด้าวที่มีความต้องการจะแสวงหาคุณภาพชีวิตที่ดีรวมถึงต้องการอยากหารายได้ในอัตราที่สูงขึ้นต่างมุ่งหน้าเดินทางเข้ามาเพื่อหางานทำในจังหวัดสมุทรสาครเป็นจำนวนมาก”⁸

ปิยะวงศ์ ปัญจะเทวคุปต์ และมหชัย สัตยธำรงเกียรติ ศึกษาไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการว่างงานต่ำและมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ สาเหตุจากภาวะเศรษฐกิจขยายตัวจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีการเติบโตของโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสินค้าเกษตรค่อนข้างสูงการใช้ปัจจัยแรงงานในจังหวัดสมุทรสาครจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มกำลังการผลิต

จากการลงพื้นที่สำรวจการย้ายถิ่นของแรงงานในจังหวัดสมุทรสาครมีมานานมาก เริ่มต้นจากประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบกลุ่มแม่น้ำโขง และภาคเหนือชนกลุ่มน้อย หลังจากนั้นก็จะมีการหลบเลี่ยงเข้าเมืองอย่างไม่ถูกกฎหมายไม่ว่าจะเป็นชาวลาว เขมร หรือพม่า โดยแรงงานกลุ่มนี้ผู้ชายจะเข้ามาทำงานเกี่ยวกับอาชีพประมงและผู้หญิงจะเข้ามาทำงานในลักษณะแม่บ้านหรือลูกจ้างทั่วไป ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ในปัจจุบันจะตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย และส่วนใหญ่ได้สัญชาติไทยจากการแต่งงานกับคนไทยแล้ว ในช่วงปีทศวรรษที่ผ่านมา ความต้องการใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาครเพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแรงงานต่างด้าวจึงมีบทบาทเพิ่ม

⁷ กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, “บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสาคร,” สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, (ตุลาคม 2557): 10.

⁸ ทวีชัย ระเบียบ, “กระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ: ศึกษากรณีหญิงต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร,” *วารสารวิทยบริการ*, ปีที่ 23 ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 12.

สูงขึ้นไปอีกการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นในลักษณะผิดกฎหมายและมีขบวนการ จนกระทั่งทุกวันนี้ชุมชนแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะชาวพม่ามีขนาดใหญ่มากและสามารถพบได้ในหลายพื้นที่ในจังหวัด"⁹

จังหวัดสมุทรสาคร มีชายฝั่งทะเลยาว 41.8 กิโลเมตร จึงมีการประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตจากการประมงทะเลส่วนใหญ่ได้รับจากแหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณอ่าวไทยทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียรวมทั้งทะเลด้านประเทศเวียดนาม ชาวประมงสมุทรสาครมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาอาชีพแสวงหาเทคนิคใหม่ๆ อยู่เสมอ ทำให้สมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการประมงสูงมาก นอกจากนี้ชาวประมงจังหวัดสมุทรสาครยังได้ทำการประมงนอกน่านน้ำไทยโดยมีเรือประมงทะเล ที่เป็นเรือบรรทุกห้องเย็นขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำที่ไปร่วมทำการประมงในน่านน้ำต่างประเทศซึ่งวัตถุดิบที่จับได้จะเป็นปลาชนิดต่างๆ เช่น ปลาเก๋า ปลากระพง ปลาหมึกโดยเรือบรรทุกขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำ (เรือแม่) จะนำสินค้าสัตว์น้ำกลับขึ้นฝั่งโดยมีท่าเทียบเรือ และรถตู้คอนเทนเนอร์ตลอดจนแพปลาจำนวนมากรองรับ ด้วยศักยภาพในการทำการประมงของชาวประมงสมุทรสาครดังกล่าวส่งผลให้จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งธุรกิจการประมงขนาดใหญ่ครบวงจร ซึ่งมีทั้งการทำประมงทะเลการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำรวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำ สินค้าประมงทะเลที่สำคัญของประเทศ โดยมีสะพานปลา 3 แห่ง (สะพานปลาเทศบาล, สะพานปลาสมุทรสาคร, ตลาดทะเลไทยเป็นตลาดกลางในการซื้อขายสินค้าสัตว์น้ำของผู้ทำการประมงและผู้ค้าสัตว์น้ำ"¹⁰

บทสรุปของปัจจัยที่ทำให้แรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองของประเทศพม่าเอง ซึ่งรัฐบาลพม่ายังคงใช้ความรุนแรง การปราบปราม ช่มชู้ ประกอบกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศพม่าที่ยังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนา ประชาชนมีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำและมีรายได้น้อย ทำให้เกิดปัญหาความยากจน จึงเป็นสาเหตุให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศพม่าต่างก็ต้องดิ้นรนเอาตัวรอด เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า และการดำรงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

⁹ ปิยะวงศ์ ปัญจะเทวคุปต์ และสหชัย สัตยธำรงเจียร, “ความเต็มใจจ่ายเพื่อทำงานในประเทศไทยของต่างด้าว: กรณีศึกษาแรงงานพม่า จังหวัดสมุทรสาคร,” คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, Discussion Papers No.32 (May 22, 2014), 4-5.

¹⁰ กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, “บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสาคร,” สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, (ตุลาคม 2557): 10.

ประเทศไทยและประเทศพม่ามีอาณาเขตติดต่อกัน ทำให้การไปมาหาสู่กันทำได้ง่ายทั้งทางบกและทางน้ำ ประกอบกับเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีเศรษฐกิจดีกว่า ถึงแม้ว่าในช่วงเศรษฐกิจอาจมีการชะลอตัวบ้าง แต่โดยรวมก็ยังคงมีการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพื่อทดแทนแรงงานไทย และประเทศไทยมีอัตราการจ่ายค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่สูงกว่าจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างแรงจูงใจให้คนต่างด้าวจากประเทศพม่าหลั่งไหลเข้าสู่ระบบการจ้างงานของประเทศไทย โดยไม่คำนึงว่าการเดินทางเข้าประเทศไทยจะเข้ามาอย่างถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ตาม

ซึ่งจากทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานดังกล่าว สามารถนำมาใช้เชื่อมโยงในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป เพื่อให้มองเห็นกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจของอุตสาหกรรม ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปที่มีการพัฒนาและการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการเริ่มดำเนินธุรกิจจากการจัดหาวัตถุดิบซึ่งมาจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล โดยผู้ประกอบการเรือประมง และบางส่วนอาจมาจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่งต่อให้สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) ทำการแปรรูปวัตถุดิบเบื้องต้น เพื่อส่งเข้าสู่กระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมทำการผลิต โดยมีการเพิ่มส่วนผสมวัตถุดิบหรือส่วนผสมอื่นๆ มีการตรวจสอบคุณภาพ (Quality Control) การบรรจุหีบห่อ (Packaging) ให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป จากนั้นเข้าสู่กระบวนการจัดส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้า ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้อุตสาหกรรมมีความต้องการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก และด้วยสภาพการทำงานของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปเป็นงานประเภท 3D คืองานสกปรก งานยาก และงานอันตราย อัตราค่าจ้างต่ำไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องต่อระบบค่าจ้างและความต้องการแรงงาน ทำให้แรงงานไทยในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือที่มีการศึกษาดำเนินการต่ำกว่าเกณฑ์ภาคบังคับ ผลักดันตนเองเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสร้างโอกาสในการสรรหางานในตำแหน่งที่สูงกว่า มีรายได้ ค่าตอบแทน และมีความมั่นคงทางอาชีพ เมื่อแรงงานระดับไร้ฝีมือของไทยได้รับการพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาที่สูงขึ้น ปริมาณแรงงานคนไทยจึงลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานต้องนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศ และแรงงานระดับกรรมกรส่วนมากเป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า และด้วยสถานการณ์ภายในของประเทศพม่า ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ที่ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวจากการถูกประหารชีวิต การถูกกดขี่ข่มเหง เนื่องจากมีการจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยและการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ทำให้ประชาชนพม่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก ยากจน สัญชาติญาณของมนุษย์จึงแสดงออกโดยอัตโนมัติ

ตามธรรมชาติของชีวิต คือความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมได้ในทันทีเมื่อประสบกับเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้าเฉพาะต่อพฤติกรรมนั้น จึงเกิดเป็นความต้องการขึ้น เป็นความต้องการทางชีวภาพเพื่อรักษาความคงอยู่ของชีวิต เมื่อประเทศไทยมีความต้องการแรงงาน มีการจ้างงาน มีอัตราค่าจ้างที่สูงกว่าประเทศเหล่านั้น จึงเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องเพื่อตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน นั่นจึงเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้คนต่างด้าวต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งเข้ามาแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

จากสภาพและปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ และพิจารณาจากข้อมูลบรรยายสรุปของจังหวัดสมุทรสาคร แสดงรายละเอียดสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) สมุทรสาครรายสาขาการผลิตปี 2555 เฉพาะในส่วนของภาคการเกษตรมีมูลค่าเท่ากับ 15,902 ล้านบาท และสาขาการผลิตหลักของภาคเกษตรมีสาขาประมงและสาขาเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสาขาประมงมีมูลค่าถึง 13,572 ล้านบาทในขณะที่สาขาเกษตรกรรมฯ มีมูลค่าเพียง 2,330 ล้านบาท¹¹ รายละเอียดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จึงส่งผลให้มีความต้องการใช้แรงงานระดับไร้ฝีมือเป็นจำนวนมาก และเนื่องจากงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปนั้น เป็นประเภทงานสกปรก (Dirty Job) งานยาก (Difficult Job) และงานอันตราย (Dangerous Job) ซึ่งแรงงานไทยไม่ประสงค์จะทำ จึงทำให้ประเทศไทยประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทย ต้องนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทน โดยรัฐบาลได้ทำการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ ซึ่งผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป นิยมใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความขยันอดทน สู้งานหนัก ต้องการทำงานในปริมาณมากๆ เพื่อจะได้รับค่าจ้างในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น นั่นจึงเป็นการเริ่มต้นของกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร และในบางครั้งแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเหล่านี้ ก็มีการหมุนเวียนการทำงานด้วยเข้าทำงานและออกจากงาน ผลัดเปลี่ยนกันระหว่างสถานประกอบการในธุรกิจของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปด้วย

¹¹ เรื่องเดียวกัน

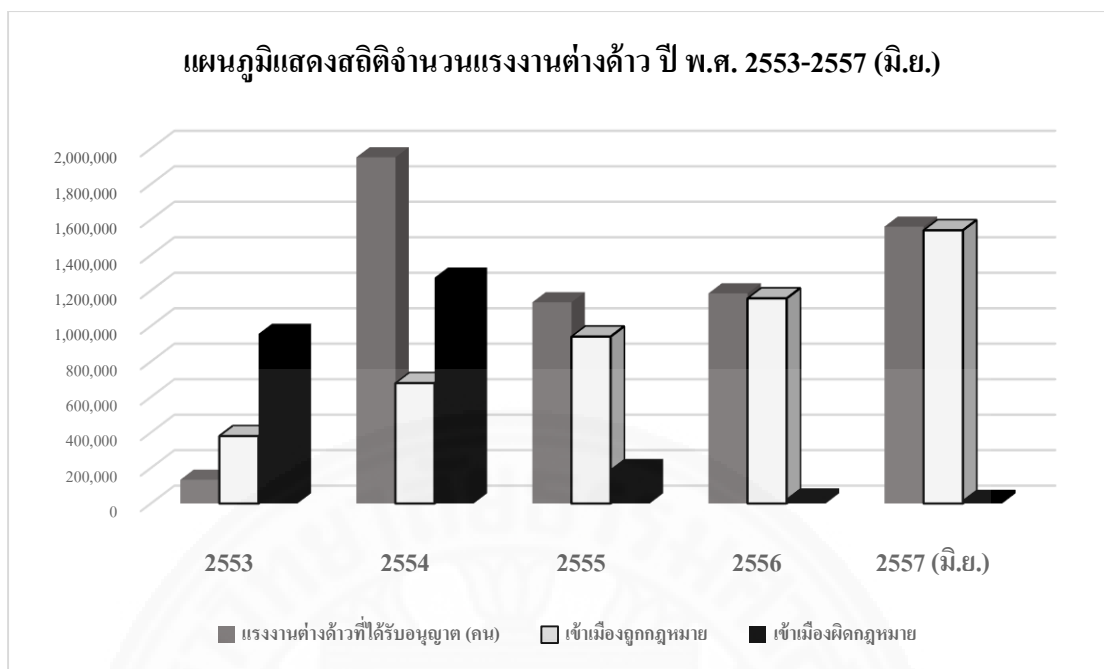
2.5 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

จากสถิติแรงงานต่างด้าวรายเดือน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานได้รายงานจำนวนแรงงานต่างด้าวซึ่งข้อมูลในปี 2557 เป็นข้อมูลของเดือนมิถุนายน 2557 ภายหลังจากรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม แต่ข้อมูลในปี 2553 - 2556 จะเป็นข้อมูลในเดือนธันวาคม¹² ไว้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 สถิติแรงงานต่างด้าวรายเดือน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

ปี (ธ.ค.)	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาต (คน)	เข้าเมืองถูกกฎหมาย	เข้าเมืองผิดกฎหมาย
2553	1,335,155	379,560	955,595
2554	1,950,650	678,235	1,272,415
2555	1,133,851	940,531	193,320
2556	1,183,835	1,155,826	28,009
2557 (มิ.ย.)	1,559,909	1,539,802	20,107

¹² วีระศักดิ์ นาทะศิริ, “แผ่นดินของไทย ปัญหาของคนไทย (5) : เรื่องแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย.” ผู้จัดการ, <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=957000086862> (สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2558).

แผนภูมิที่ 2.3 สถิติจำนวนแรงงานต่างด้าว ปี พ.ศ.2553-2557 (มิ.ย.)

2.5.1 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า มีดังนี้

แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปในจังหวัดสมุทรสาครนั้น เข้ามาโดยวิธีการต่างๆ ดังนี้

2.5.1.1 การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หมายถึง การเข้ามาด้วยการลักลอบเข้ามา โดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ผ่านกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

2.5.1.2 การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง หมายถึง หลังจากการลักลอบเข้ามา ที่เรียกว่าการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายแล้ว เมื่อรัฐบาลมีการผ่อนผันและเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายนั้น จะนำแรงงานต่างด้าวไปดำเนินการจดทะเบียน ที่กรมการจัดหางานหรือสำนักงานจัดหางานในเขตพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ ซึ่งหลังจากที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว แรงงานต่างด้าวเหล่านั้น ก็จะมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย โดยให้ดำเนินการแจ้งจำนวนคนต่างด้าวต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ และขอรับแบบคำร้องขอจ้างคนต่างด้าวและแบบคำร้องขอจดทะเบียนประวัติคนต่างด้าว (ท.ต.1) ฉบับจริง เพื่อขอยื่นคำร้องจดทะเบียนคนต่าง จากนั้นต้องนำคนต่างด้าวเข้ารับการตรวจสุขภาพและทำประกันสุขภาพ เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ให้นายจ้าง/สถานประกอบการยื่นแบบคำขออนุญาตทำงานของคนต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

เพื่อให้ประกาศอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ตท.8) จากนั้นให้นำหลักฐานทั้งหมด ไปจัดทำ Bio Data เก็บภาพใบหน้าและพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อทำทะเบียนประวัติ

2.5.1.3 การนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) หมายถึง การนำเข้าแรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานเป็นกรรมกรหรือคนรับใช้ในบ้าน โดยนายจ้างต้องแจ้งความต้องการจ้างคนต่างด้าวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการขอโควต้า ณ สำนักจัดหางานในเขตพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ เมื่อได้รับอนุญาตให้จ้างคนต่างด้าวได้ กรมการจัดหางานจะออกหนังสือยืนยันการมีโควตาจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้กับสำนักงานจัดหางาน ในการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) นั้น จะต้องดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานที่ได้รับอนุญาตโดยมีหนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) จากประเทศต้นทางดำเนินการจัดหาคนงานให้ เมื่อบริษัทจัดหางานในประเทศต้นทางจัดหาคนงานได้แล้วจะจัดทำบัญชีรายชื่อของคนงานให้กระทรวงแรงงานของประเทศต้นทางประทับตราและลงนามรับรองก่อนจัดส่งมาให้แก่นายจ้าง/สถานประกอบการของไทยเพื่อดำเนินการต่อไป

2.5.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้าสู่ประเทศไทยและเข้าสู่การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้าสู่ประเทศไทย และการเข้าสู่การทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีดังนี้

2.5.2.1 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

มาตรา 12¹³ บัญญัติห้ามมิให้คนต่างด้าวที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เข้ามาในประเทศไทย

- (1) คนต่างด้าวที่ไม่มีหนังสือเดินทาง หรือเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทางที่ถูกต้อง
- (2) ไม่มีปัจจัยในการดำรงชีพตามควรแก่การเข้ามาในราชอาณาจักร
- (3) เข้ามาประกอบอาชีพกรรมกร หรือทำงานอื่นที่ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

¹³ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง 2522, มาตรา 12, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 96 ตอนที่ 28 ก ฉบับพิเศษ (1 มีนาคม 2522): 51-52.

(4) เป็นคนวิกลจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ไม่มีการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีควัคซีนหรืออื่นๆ เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติ

(5) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นความผิดลหุโทษ ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(6) มีพฤติการณ์เป็นภัยต่อสังคม ความสงบสุข ความปลอดภัยของประชาชน ความมั่นคง หรือรัฐบาลต่างประเทศมีการออกหมายจับ

(7) มีพฤติการณ์เข้ามาเพื่อการค้าประเวณี การค้าหญิงหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษการลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(8) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีที่จะกำหนดให้คนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยมีเงินติดตัวหรือมีประกัน หรือจะยกเว้นภายใต้เงื่อนไขใดๆ ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(9) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16 หากรัฐมนตรีเห็นว่าการไม่อนุญาตจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศหรือเพื่อความสงบเรียบร้อย

(10) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในประเทศหรือในต่างประเทศมาแล้ว ทั้งนี้เว้นแต่รัฐมนตรีพิจารณายกเว้นให้เป็นการเฉพาะราย¹⁴

2.5.2.2 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวไว้ดังนี้

(1) งานประเภทที่คนต่างด้าวสามารถทำได้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยให้คำนึงถึงความมั่นคงของชาติ โอกาสในการประกอบอาชีพของคนไทย และความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ (มาตรา 7)¹⁵

¹⁴ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคนต่างด้าว,” กระทรวงแรงงาน, NewsID=http://www.mol.go.th/academician/basic_alien (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558)

¹⁵ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 26.

(2) ห้ามคนต่างด้าวทำงานอื่นใดนอกจากงานที่ระบุไว้ในมาตรา 7 และต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน เว้นแต่คนต่างด้าวที่เข้ามาเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เพื่อทำงานจำเป็นและเร่งด่วนโดยมีระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน (มาตรา 9)¹⁶

ผู้รับใบอนุญาต ตามมาตรา 9 หมายถึง คนต่างด้าวที่เข้ามาในเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภททั่วไป หมายถึง คนต่างด้าวที่เป็นแรงงานที่มีทักษะ ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน หรือถูกส่งมาจากบริษัทแม่ในต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ที่ยังหาคนไทยที่มีความสามารถเข้าร่วมงานได้ หรือเป็นการเข้ามาทำงานในกิจการที่ตนเองลงทุน หรือกิจการของคู่สมรส หรือกิจการที่ร่วมลงทุน เป็นต้น ส่วนใหญ่ทำงานในกิจการที่มีการลงทุนตั้งแต่ 2 ล้านบาทขึ้นไป หรือมูลนิธิ สมาคม องค์การเอกชนต่างประเทศ

2. ประเภทตลอดชีพ หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงานตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับ ที่ 322 ข้อ 10 (10) ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ใบอนุญาตที่ออกให้คนต่างด้าวที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและทำงานอยู่แล้วก่อนวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้ใช้ได้ตลอดชีวิตของคนต่างด้าว เว้นแต่จะเปลี่ยนอาชีพใหม่

3. ประเภทแจ้งการทำงาน หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อทำงานจำเป็นเร่งด่วนมีระยะเวลาทำงานไม่เกิน 15 วัน โดยมีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนทราบ

4. ประเภทพิเศษสัญชาติ หมายถึง แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งเดิมคณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ทำงานได้ 2 ประเภท คือ งานกรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน และได้รับการเปลี่ยนสถานะจากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นแรงงานเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้รับการพิสูจน์สัญชาติและได้รับเอกสารรับรองสถานะจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง

- ผู้ประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวซึ่งอยู่นอกประเทศ ให้เข้ามาทำงานในกิจการของตน สามารถยื่นขออนุญาตและชำระค่าธรรมเนียมแทนคนต่างด้าวนั้นได้ (มาตรา 11)¹⁷

ผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา 11 หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งยังไม่ได้เดินทางเข้ามาในประเทศ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 9: 27.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11: 28.

1. ประเภททั่วไป หมายถึง คนต่างด้าวที่เป็นแรงงานที่มีทักษะ ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านที่ยังหาคนไทยที่มีความสามารถเข้ามาร่วมงานได้

2. ประเภทนำเข้า หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานตาม ข้อตกลงว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ภาคี (MOU) โดยขออนุญาต ทำงานได้ 2 งาน คือ งานกรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน

- คนต่างด้าวที่ไม่สามารถขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 9 เนื่องจากเข้ามาอยู่ในประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง แต่ได้รับอนุญาตให้อยู่เป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับออกนอกประเทศ อาจขออนุญาตต่อนายทะเบียนเพื่อทำงานตามประเภทที่กำหนดไว้ (มาตรา 13)¹⁸

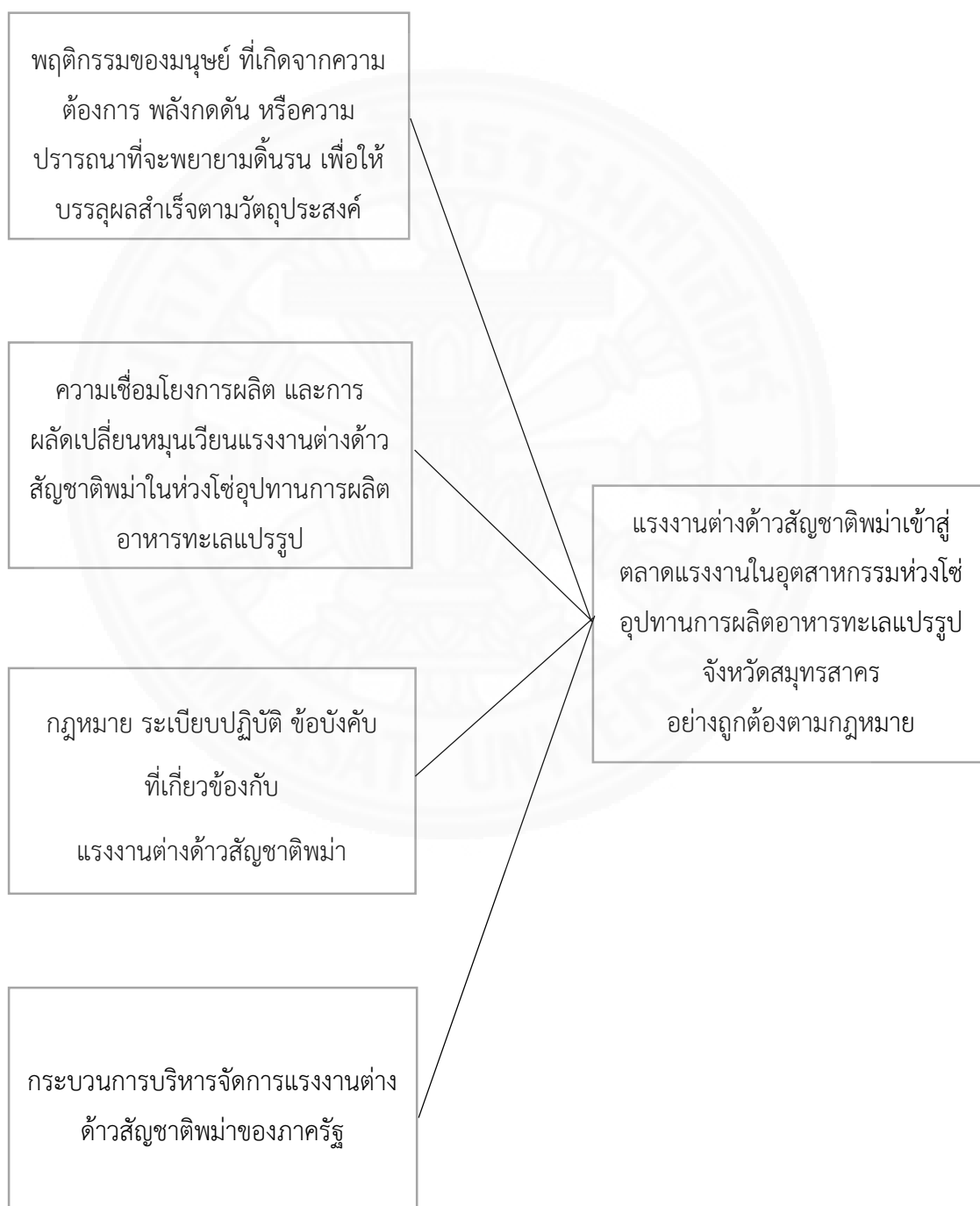
- คนต่างด้าวที่มีภูมิลำเนาและสัญชาติของประเทศที่มีเขตแดนกับ ประเทศไทย ถ้าเข้ามาโดยมีเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทางตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองอาจได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ชั่วคราวตามระยะเวลาที่กำหนด และเป็นงานที่ทำอยู่ในเฉพาะห้องที่ติดกับ ชายแดนหรือห้องที่ต่อเนื่องกับห้องดังกล่าว (มาตรา 14)¹⁹

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 13: 29.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 14: 29.

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย “เรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร” ใช้กรอบ
แนวคิดในการศึกษาดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการวิจัย เรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เลือกเข้ามาทำงานในประเทศไทย ทราบถึงกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครว่ามีกระบวนการอย่างไร และส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าบางส่วน เลือกวิธีที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายคือการหลบหนีเข้าเมือง หรือกรณีที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายแล้ว โดยในปัจจุบันภาครัฐได้มีการกำหนดกระบวนการการเข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วยวิธีที่ถูกกฎหมายอยู่หลายวิธี เช่น การพิสูจน์สัญชาติ การนำเข้าโดยบันทึกข้อตกลง (MOU) และการผ่อนผันโดยมติกรม. เปิดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายอยู่เป็นระยะ แต่เพราะเหตุใดแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าบางส่วนจึงเลือกที่จะกลับไปมีสถานะผิดกฎหมาย

3.1 วิธีวิทยาในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยจูงใจและกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ากรณีศึกษาอุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลซึ่งมีความยาวถึง 41.8 กิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงและประมงต่อเนื่อง และมีการเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำคือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประมงน่านน้ำไทย ประมงนอกน่านน้ำ เรือบรรทุกสัตว์น้ำ ท่าเทียบเรือขนถ่ายสัตว์น้ำ รถขนส่งสินค้าสัตว์น้ำ แพลลา สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และจนถึงปลายน้ำคือโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเพื่อขายในประเทศและเพื่อการส่งออก ทำให้จังหวัดสมุทรสาครมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางรวมอุตสาหกรรมด้านการประมงและการแปรรูปอาหารทะเล

ซึ่งในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ด้วยการใช้สัมภาษณ์พม่า เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้เข้าใจถึงประเด็นคำถามอย่างชัดเจน และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร และเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานสัญชาติพม่า ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- **แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า**
 - เรือประมง จำนวน 15 คน
 - สถานแปรรูปแป้งมัน (ลิ่ง) จำนวน 15 คน
 - โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 15 คน
- **ผู้ประกอบการ**
 - เรือประมง จำนวน 2 คน
 - สถานแปรรูปแป้งมัน (ลิ่ง) จำนวน 2 คน
 - โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 2 คน
- **เจ้าหน้าที่ภาครัฐ**
 - จัดหางานจังหวัด จำนวน 1 คน
 - สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จำนวน 1 คน
 - ตำรวจ จำนวน 1 คน
 - ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 1 คน
- **นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว** จำนวน 1 คน
- **เจ้าหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชน (NGO)** จำนวน 1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.3.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews)

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ซึ่งประกอบด้วย เรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย จัดหางาน สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตำรวจ และตรวจคนเข้าเมือง นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) ด้วยการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เตรียมหัวข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์โดยกำหนดกรอบแบบกว้างๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่มีค่าสำคัญที่ต้องการ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนคำถามหรือถ้อยคำให้สอดคล้องต่อสถานการณ์และสอดคล้องกับผู้ที่สัมภาษณ์แต่ละคน เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างยืดหยุ่น ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และได้จัดส่งคำถามในการสัมภาษณ์ให้กับกลุ่มประชากรได้รับทราบล่วงหน้า

3.3.2 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกคือการสอบถามข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของแรงงานต่างด้าว ส่วนที่ 2-4 เป็นการสอบถามถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าว และการบริหารจัดการภาครัฐ โดยกำหนดกรอบคำถามแบบกว้างๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบและแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง และในการให้แรงงานต่างด้าวทำแบบสอบถามพบว่า มีข้อจำกัดเนื่องจากแรงงานต่างด้าวอ่านและสื่อสารภาษาไทยไม่ได้ ในการทำแบบสอบถามผู้วิจัยจึงใช้วิธีอ่านคำถามผ่านล่ามพม่า และให้ล่ามพม่าเป็นผู้อ่านคำถามกับแรงงานต่างด้าวฟังเพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้เข้าใจคำถาม และตอบได้ชัดเจน ตรงประเด็น

3.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

3.4.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data Sources)

ข้อมูลที่ได้มาจากการสืบค้นเอกสาร หนังสือ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลวิชาการ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3.4.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)

ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า และการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และลงพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ผู้ประกอบการเรือประมง ผู้ประกอบการสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว และนักสิทธิมนุษยชน (NGO)

3.5 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าว และการบริหารจัดการภาครัฐ ในการเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) ด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในเชิงลึก ซึ่งประกอบด้วย ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป คือ เรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการสอบถามแรงงานต่างด้าวโดยสื่อสารผ่านล่ามพม่า ถึงประเด็นการเข้าสู่ประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายและถูกกฎหมายของแรงงานต่างด้าว กระบวนการการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่างๆ ของภาครัฐ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูล ดังนั้น ก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งแจ้งให้กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทราบว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกแทนการบันทึกเสียง เนื่องจากเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีทั้งเรื่องที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลและผู้ให้สัมภาษณ์ และได้แจ้งให้กลุ่มประชากรทราบว่าเขามีสิทธิที่จะให้สัมภาษณ์ ทำแบบสอบถามหรือไม่ให้สัมภาษณ์ ไม่ทำแบบสอบถามในการวิจัยนี้ได้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ประกอบด้วยเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยการใช้ล่ามสัญชาติพม่าในการสอบถามและสัมภาษณ์เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้เข้าใจถึงประเด็นคำถามอย่างชัดเจน และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) โดยการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบถึงปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวเลือกเข้ามาทำงาน และเพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษาอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

การทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ใช้กลุ่มประชากรจากธุรกิจอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 45 คน ประกอบด้วย เพศชาย 27 คน และเพศหญิง 18 คน มีอายุตั้งแต่ 20-53 ปี ภูมิลำเนาในประเทศพม่า ก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมาจากเมืองตะโพน เมืองใจโทะ เมืองจระมะยอ เมืองปะกุง เมืองเมาะลำไย เมืองย่างกุ้ง เมืองเมียวดี เมืองเจียวคาศี เมืองปะเตง เมืองสะกายไต เมืองพะอาน เมืองทวาย เมืองปะลอ เมืองเย เมืองบีเลน และเมืองมะริด ประกอบอาชีพทำนา รับจ้างทั่วไป ค้าขาย ทอผ้า เย็บผ้า ก่อสร้าง ทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างแท็กซี่ ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า มีบางส่วนว่างงาน และบางส่วนเรียนหนังสือก่อนที่จะเข้าสู่ประเทศไทย ด้านสถานภาพครอบครัวมีความแตกต่างกัน โสด สมรสไม่มีบุตร และสมรสมีบุตร ระยะเวลาการทำงานในจังหวัดสมุทรสาครมีตั้งแต่ 1-15 ปี เมื่อแรกเข้าสู่ประเทศไทยแรงงานต่างด้าวทำงานในจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย ก่อนที่จะเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร แต่มีบางส่วนเข้าสู่การทำงานที่จังหวัดสมุทรสาครเลย ด้านสถานะในการเข้าสู่ประเทศไทยพบว่ากลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ไม่มีเอกสารการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้อง ต่อมาเมื่อได้เข้าทำงานกับสถานประกอบการทางสถานประกอบการได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนให้กับแรงงานต่างด้าว เพื่อให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสามารถแสดงรายละเอียดข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า (คน)
1. เพศ	
ชาย	27
หญิง	18
รวม	45
2. อายุ	
20-30 ปี	14
31-40 ปี	21
41-50 ปี	9
51 ปีขึ้นไป	1
รวม	45
3. ภูมิลำเนาในประเทศพม่า (เมือง)	
เมืองเมะล่าย	8
เมืองย่างกุ้ง	8
เมืองเมียวดี	5
เมืองปะกุก	5
เมืองตะโพน	4
เมืองไท่โจ	3
เมืองจะมะยอ	3
เมืองเจียวคาศี	1
เมืองปะเตง	1
เมืองสะกายไต	1

เมืองพะอาน	1
เมืองทวาย	1
เมืองปะลอ	1
เมืองเย	1
เมืองปีเลน	1
เมืองมะริด	1
รวม	45
4. อาชีพ (ก่อนเข้ามาประเทศไทย)	
ทำนา	14
รับจ้างทั่วไป	11
ค้าขาย	6
เรียน	5
ทอผ้า เย็บผ้า	3
ว่างงาน	2
ทำเฟอร์นิเจอร์	1
ขับรถแท็กซี่	1
ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า	1
ก่อสร้าง	1
รวม	45
5. สถานภาพ	
โสด	11
สมรส	34
รวม	45

6. ระยะเวลาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร	
1-5 ปี	24
6-10 ปี	16
11 ปีขึ้นไป	5
รวม	45

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร กำหนดกลุ่มประชากรที่เป็นเจ้าของสถานประกอบการ 3 กลุ่ม คือ เรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 6 คน ประกอบด้วย เพศชาย 4 คน เพศหญิง 2 คน มีอายุระหว่าง 42-60 ปี เป็นเจ้าของกิจการ และผู้จัดการฝ่ายบุคคล ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจมากที่สุด 60 ปี และน้อยที่สุด 22 ปี จำนวนความต้องการใช้แรงงานใน ธุรกิจมากที่สุด 3,000 คน และน้อยที่สุด 20 คน จำนวนแรงงานต่างด้าวของธุรกิจในปัจจุบัน มาก ที่สุด 2,800 คน และน้อยที่สุด 15 คน เริ่มใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2544 เคยใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าและลาว สามารถแสดงรายละเอียดข้อมูลทั่วไปและ รายละเอียดพื้นฐานของผู้ประกอบการได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนผู้ประกอบการ (คน)
1. เพศ	
ชาย	4
หญิง	2
รวม	6
2. อายุ	
41-50 ปี	2
51-60 ปี	3
61 ขึ้นไป	1
รวม	6

3. ตำแหน่ง	
เจ้าของกิจการ	4
ผู้จัดการ	2
รวม	6
4. ประเภทธุรกิจ	
ระยะเวลาในการดำเนินการ	
11-20 ปี	2
21-30 ปี	3
30 ปีขึ้นไป	1
จำนวนความต้องการใช้แรงงานในธุรกิจ	
20-100 คน	3
101-200 คน	1
201 คนขึ้นไป	2
จำนวนแรงงานต่างด้าวในธุรกิจปัจจุบัน	
10-100 คน	4
201 คนขึ้นไป	2
เริ่มใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า	
พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2540	3
พ.ศ. 2541-พ.ศ. 2550	3
เคยใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติ	
พม่า	4
ลาว	2

การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 4 คน ประกอบด้วย จัดหางาน และสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตำรวจ และตรวจคนเข้าเมือง เป็นเพศชาย 3 คน เพศหญิง 1 คน อายุมากที่สุด 51 ปี และอายุน้อยที่สุด 34 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวมากที่สุด 9 ปี และน้อยที่สุด 3 ปี โดยสามารถแสดงรายละเอียดข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	เจ้าหน้าที่ภาครัฐ
1. เพศ	
ชาย	3
หญิง	1
รวม	4
2. อายุ	
31-40 ปี	1
41-50 ปี	2
51 ขึ้นไป	1
รวม	4
3. ทำงานเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว	
จัดหางาน	1
สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	1
ตำรวจ	1
ตรวจคนเข้าเมือง	1
รวม	4

4. ประสพการณ์การทำงานที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร	
1-3 ปี	1
3-6 ปี	2
7-9 ปี	1
รวม	4

การสัมภาษณ์นายหน้าจัดหาแรงงาน เพศชาย อายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านการจัดการ มีประสพการณ์การทำงานเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว 8 ปี

และสัมภาษณ์นักสิทธิมนุษยชน (NGO) เพศชาย อายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาพัฒนาชุมชน มีประสพการณ์การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว 23 ปี

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการอภิปรายผล เป็น 6 ส่วน ดังนี้

4.1 ผลการทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่อไข่ อุทยานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 45 คน ประกอบด้วย แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

4.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่อไข่อุทยานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

4.3 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย จัดหางาน สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตำรวจ และตรวจคนเข้าเมือง

4.4 ผลการสัมภาษณ์นายหน้าจัดหาแรงงานในอุตสาหกรรมห่อไข่อุทยานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.5 ผลการสัมภาษณ์นักสิทธิมนุษยชน (NGO) ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่อไข่อุทยานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.6 การอภิปรายผลการวิจัย

4.1 ผลแบบสอบถามแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.1.1 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.1.1.1 สถานการณ์ด้านใดในประเทศพม่า ที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย

จากการได้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าว จำนวน 45 คน เกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศพม่าที่ทำให้ตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) **ด้านการเมือง** การถูกทหารกดขี่ บังคับใช้แรงงาน ให้ช่วยยกสิ่งของ และไม่ชอบรัฐบาลทหาร เนื่องจากขาดความเป็นประชาธิปไตย การเมืองที่เน้นการบังคับให้ประชาชนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือนโยบายที่ฝ่ายทหารได้กำหนดไว้ ส่งผลให้ประเทศพม่าขาดการพัฒนาหรือพัฒนาช้ากว่าประเทศอื่น

(2) **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี มีงานให้ทำน้อย รายได้ส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ได้ผลผลิตที่ไม่แน่นอนและมีรายได้น้อย ส่งผลให้ประชาชนมีฐานะยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ให้อัตราค่าจ้างที่สูงกว่า

(3) **ด้านสังคม** สภาพสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความยากจน มีอาชีพให้เลือกทำไม่มากนัก จึงเกิดการแย่งงานกันทำ และประชาชนบางส่วนต้องตกงาน ไม่มีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงชีพ

4.1.2 กระบวนการการเข้าสู่ประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

4.1.2.1 การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า แรงงานต่างด้าวเข้าสู่ประเทศไทยโดยการเดินทางมาเอง นายหน้าจัดหาแรงงานนำพา และมีเพื่อนญาติพี่น้องชักชวน โดยเดินทางผ่านช่องทางอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี, อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก, อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และมีบางส่วนมาจากการนำเข้าแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย (MOU)

ตารางที่ 4.4 ลำดับกระบวนการเดินทางการเข้าสู่ประเทศไทย

การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า (คน)
เพื่อน ญาติ ชักชวน	23
นายหน้าจัดหาแรงงาน	16
อื่นๆ (MOU)	5
เดินทางมาเอง	1
รวม	45

4.1.2.2 การเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร

การเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาครของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีเพื่อน ญาติ ชักชวนมาทำงานมากที่สุด เนื่องจากญาติของแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่ในสมุทรสาครเป็นระยะเวลาหลายปี เมื่อเล็งเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพที่ดีกว่าจึงแนะนำญาติพี่น้องของตนเอง รองลงมาคือมีนายหน้าจัดหาแรงงาน และมีบางส่วนที่นายจ้างนำเข้ามาแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) ส่วนการเดินทางเข้ามาเองนั้น พบว่าแรงงานต่างด้าวเดินทางเข้ามาในจังหวัดสมุทรสาครด้วยตนเองมีจำนวนน้อยมาก

ตารางที่ 4.5 ลำดับกระบวนการเดินทางเข้าทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร

การเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า (คน)
เพื่อน ญาติ ชักชวน	31
นายหน้าจัดหาแรงงาน	7
อื่นๆ (MOU)	5
เดินทางมาเอง	2
รวม	45

4.1.2.3 สถานะในการทำงานของแรงงานต่างด้าว

การเข้าสู่การทำงานของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร แรกเข้ามีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ต่อมาเมื่อเข้าทำงานในสถานประกอบการ ผู้ประกอบการได้

ดำเนินการขึ้นทะเบียนให้แรงงานต่างด้าว ด้วยการทำบัตรพร.38 (บัตรสีชมพู) การพิสูจน์สัญชาติที่สถานทูตพม่าในประเทศไทย และมีบางส่วนที่ผู้ประกอบการนำเข้ามาทำงานโดยการทำข้อตกลงส่งแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย (MOU) ซึ่งบริษัทจัดหางานที่ประเทศต้นทางจะทำการคัดเลือกแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ผู้ประกอบการต้องการ และนำเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมาย เพื่อจัดส่งแรงงานต่างด้าวให้กับผู้ประกอบการ

4.1.2.4 ธุรกิจ/ประเภทของกิจการ

แรงงานต่างด้าวที่เป็นกลุ่มประชากร ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป คือ เรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

4.1.2.5 เหตุผลในการเลือกทำงาน

ในการศึกษาผู้วิจัยกำหนดคำถามแบบเปิดกว้าง และให้แรงงานต่างด้าวเลือกตอบคำถามได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อต้องการศึกษาว่าสิ่งใดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวเลือกทำงานแต่ละประเภทในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร โดยแรงงานต่างด้าวมีความเห็นแตกต่างกัน และเลือกเข้าทำงานในสถานประกอบการต่างๆ ด้วยเหตุผลดังนี้

- (1) ขอบงานประเภทนี้ (เนื่องจากเบิกเงินล่วงหน้าเพื่อส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่และครอบครัวที่ประเทศพม่าก่อนได้)
- (2) ค่าแรง/ค่าตอบแทน (มีการแบ่งเปอร์เซ็นต์นอกเหนือจากค่าแรงที่ได้รับ)
- (3) มีความสะดวกในการเข้าทำงาน (ไม่เคร่งครัดในการคัดเลือก)
- (4) มีเพื่อนหรือญาติทำงานที่อยู่ก่อน แล้วจึงชักชวนมาทำ
- (5) อื่นๆ (มีนายหน้าจัดหาให้)

ตารางที่ 4.6 ลำดับเหตุผลในการเลือกทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

เหตุผลในการเลือกทำงาน	เรือประมง	สถานแปรรูป เบื้องต้น(ลิ่ง)	โรงงาน อุตสาหกรรม แปรรูปอาหาร ทะเล
มีความสะดวกในการเข้าทำงาน (ไม่เคร่งครัดในการคัดเลือก)	9	13	15
ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	2	11	15
ชอบงานประเภทนี้	1	13	14
มีเพื่อนหรือญาติทำงานอยู่ก่อน	-	15	11
สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก	-	6	2
อื่นๆ (มีนายหน้าจัดหาให้)	1	-	-

4.1.2.6 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน

ในการกำหนดคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน ผู้วิจัยได้เปิดกว้างให้แรงงานต่างด้าวตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อต้องศึกษาว่าสิ่งใดบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานของแรงงานต่างด้าว พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดตามประเภทของกิจการ ดังนี้

แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในเรือประมง

(1) **งานหนักเกินกำลัง** เป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานมากที่สุด เนื่องจากต้องทำงานอยู่บนเรือประมงครั้งละหลายวัน ยกของหนักบนเรือ อาศัยอยู่ในเรือท่ามกลางแสงแดดที่ร้อนและต้องรองนกว่าเรือจะกลับเข้าฝั่ง

(2) **ระยะเวลาทำงาน** เป็นปัญหาและอุปสรรครองลงมา เนื่องจากระยะเวลาในการทำงานนั้นมีระยะเวลาไม่แน่นอน หากเรือออกจับสัตว์น้ำ ต้องอาศัยอยู่บนเรือเป็นระยะเวลาหลายวัน (15-20 วัน) และรองนกว่าเรือจะกลับเข้าฝั่ง

(3) **การสื่อสาร** แรงงานต่างด้าวบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ ทำให้การสื่อสารกับเจ้าของเรือหรือแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกันไม่เข้าใจ แต่ไม่ได้เป็นปัญหาและอุปสรรคมากนัก

แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการแปรรูปแป้ง (ล้ง)

(1) งานหนักเกินกำลัง บางครั้งแรงงานต่างด้าวเพศหญิง ต้องทำงานประเภทใช้กำลังในการยกของหนัก จึงคิดว่าเป็นงานหนักเกินกำลัง แต่พบว่าไม่เป็นปัญหาและอุปสรรคมากนัก

(2) ระยะเวลาทำงาน ไม่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เนื่องจากแรงงานต่างด้าวต้องการได้รับค่าจ้างจำนวนมาก จึงเข้าใจว่าต้องทำงานในปริมาณที่มากขึ้นด้วย

(3) การสื่อสาร ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เนื่องจากแรงงานต่างด้าวบางส่วนพูดไทยได้ จึงสื่อสารกันเข้าใจ และบางส่วนมีญาติ พี่น้อง เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างานช่วยสอนงานจึงเข้าใจการทำงานได้ดี

แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

(1) งานหนักเกินกำลัง ไม่มีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากก่อนที่จะสมัครใจเข้าทำงานได้รับทราบประเภทงานอย่างชัดเจน และโรงงานมีมาตรฐาน มีระบบการทำงานชัดเจน

(2) ระยะเวลาทำงาน มีระยะเวลาการทำงานติดกันนานเกินไป ต้องอยู่ทำงานล่วงเวลาหลายชั่วโมง ทำให้เกิดการอ่อนเพลีย เมื่อยล้า และพักผ่อนไม่เพียงพอ ส่งผลให้บางครั้งแรงงานต่างด้าวไม่เต็มใจที่จะทำงาน แต่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้างาน

(3) การสื่อสาร เนื่องจากแรงงานต่างด้าวบางคนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้การสื่อสารกับหัวหน้างานคนไทยไม่เข้าใจ แต่ไม่เป็นปัญหาเนื่องจากมีญาติ พี่น้อง ทำงานด้วยกันช่วยบอกกล่าว และมีหัวหน้าช่วยสอนงาน

ตารางที่ 4.7 ลำดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

เหตุผลในการเลือกทำงาน	เรือประมง	สถานแปรรูปแป้ง (ล้ง)	โรงงาน
งานหนักเกินกำลัง	15	2	-
ระยะเวลาในการทำงาน	8	1	1
การสื่อสาร	2	-	1
อื่น ๆ (ไม่มีปัญหาในการทำงาน)	-	13	13

4.1.2.7 การวางแผนที่จะทำงานในประเทศไทย

แรงงานต่างด้าววางแผนจะทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทยอีกประมาณ 2-10 ปี เนื่องจากต้องการทำงานเก็บเงิน และในอนาคตหากประเทศพม่ามีการพัฒนาและสภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีโอกาสในการทำงานที่ดีก็ต้องการกลับไปประเทศพม่า บางส่วนต้องการกลับไปดูแลพ่อแม่ที่แก่เฒ่าหรือเจ็บป่วย และต้องการกลับไปประกอบอาชีพในประเทศของตนเอง บางส่วนรอการเกษียณอายุ และบางส่วนยังไม่มีวางแผน ต้องการงานเพื่อเก็บเงินก่อน

4.1.2.8 การเลือกตั้งภายในประเทศพม่า

จากการสอบถามและสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าว ถึงการเลือกตั้งภายในของประเทศพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในประเทศไทย มีแรงงานต่างด้าวบางส่วนเดินทางกลับไปเลือกตั้ง ส่วนแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้กลับไปเลือกตั้ง มีการติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์ (ช่องประเทศพม่า) สื่อทางอินเทอร์เน็ต และจากทางญาติพี่น้องที่อยู่ประเทศพม่า ซึ่งผลจากการเลือกตั้งที่พรรคการเมืองของนางอองซานซูจีชนะการเลือกตั้งและเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล แรงงานต่างด้าวมีความคาดหวังว่าในอนาคตเศรษฐกิจของประเทศพม่าจะมีแนวโน้มดีขึ้น ซึ่งต้องใช้เวลา เพราะถึงแม้จะมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่แต่ก็ไม่สามารถจะพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว จึงต้องการทำงานในประเทศไทยเพื่อเก็บเงินก่อน ประกอบกับการเปิดประชาคมอาเซียน (AEC) แรงงานต่างด้าวจึงต้องการกลับไปทำงานที่ประเทศพม่าซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตนเอง

4.1.3 การบริหารจัดการภาครัฐ

การกำหนดแบบสอบถามและสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าวต่อกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทย จากการศึกษาพบว่าแรงงานต่างด้าวไม่สามารถตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาครัฐด้วยตนเอง โดยเจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ พบว่าในส่วนของเรือประมง และสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) ผู้ประกอบการจ้างนายหน้าจัดหาแรงงานหรือบุคคลที่รับจ้างดำเนินการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวเป็นผู้ประสานงานหรือติดต่อกับภาครัฐ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล มอบให้เจ้าหน้าที่ของโรงงานเป็นผู้ดำเนินการติดต่อหรือประสานงานกับภาครัฐ แรงงานต่างด้าวจึงไม่สามารถตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ถึงการบริหารจัดการภาครัฐได้

4.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.2.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน อุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

4.2.1.1 ท่านคิดว่ากระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการนำแรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ในส่วนธุรกิจ ของท่านมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

มีความเหมาะสม เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกาจัดอันดับให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่ม Tier 3 ซึ่งหมายถึงประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้อง กับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายด้านการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา และไม่ได้ใช้ความพยายามอย่าง เต็มที่ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) ให้ใบเหลืองประเทศไทยเรื่องการ ทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated fishing หรือ IUU Fishing) ทำให้ ภาครัฐเกิดความตื่นตัวและเข้มงวดในกระบวนการนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานจนถึงการ กำกับดูแลและตรวจสอบ

ผู้ประกอบการได้ให้สัมภาษณ์ถึงรายละเอียดของกระบวนการบริหารจัดการ ของภาครัฐในการนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการ ผลิตอาหารทะเลแปรรูปว่า ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานมีความเหมาะสม เนื่องจาก ในการเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว จังหวัดสมุทรสาครดำเนินการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service แต่ผู้ประกอบการก็ยังมีความคิดเห็นว่าขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานยังไม่ชัดเจน ยุ่งยาก ใช้เวลามาก การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายส่งผลต่อผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว และเจ้าหน้าที่ ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์ ระยะเวลาดำเนินการภาครัฐกำหนดนโยบายการเปิดให้ ขึ้นทะเบียนบ่อยครั้งขึ้น รวดเร็ว และมีความสะดวกมากขึ้น การดำเนินการที่ศูนย์ One Stop Service แล้วเสร็จภายใน 1 วัน แต่ก็มีบางครั้งเกิดความล่าช้า ซึ่งมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐมี จำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการ การจัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวขาดการบูรณาการร่วมกัน ในการจัดทำฐานข้อมูลประวัติบุคคล ส่งผลให้ฐานข้อมูลประวัติบุคคลไม่ครบถ้วน และมีการ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ผู้ประกอบการ ได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่การสื่อสารให้ถึงแรงงาน ต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยมาก หน่วยงาน ภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกันในการที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจาก

มีความซ้ำซ้อน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องที่ต้องการให้ความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ต้องการประชาสัมพันธ์

4.2.1.2 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้อง ตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนที่มีความคิดเห็นว่าเป็นสาเหตุ เนื่องจากการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐในการ เข้าสู่ตลาดแรงงานมีค่าใช้จ่ายสูง ยุ่งยาก หลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้า และเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคนบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวมีความคิดว่าหากไม่ถูกจับกุมก็สามารถอยู่ได้

ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความคิดเห็นว่าเป็นสาเหตุ เนื่องจากในปัจจุบันนโยบายภาครัฐกำหนดเปิดขึ้นทะเบียนบ่อยขึ้น และมีการจัดตั้งหน่วยงานมาควบคุมและตรวจสอบมากขึ้น หากตรวจพบผู้ประกอบการที่ทำผิดต่อแรงงานต่างด้าวก็มีบทลงโทษตามกฎหมายที่เข้มงวด เช่น เรื่องการค้ามนุษย์หากตรวจพบต้องถูกยึดทรัพย์ เป็นต้น และการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐที่มีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน และล่าช้า ส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนมากจึงเลือกใช้นายหน้าจัดแรงงานหรือบุคคลที่รับจ้างดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว หรือให้เจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ จึงทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับรู้กระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ

**4.2.2 ความต้องการใช้และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน
อนาคต**

4.2.2.1 เหตุใดท่านจึงเลือกใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

เนื่องจากธุรกิจประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทย ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเป็นจำนวนมาก หาได้ง่าย และสะดวกในการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว

**4.2.2.2 ความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
เป็นอย่างไร**

แรงงานไทยสื่อสารกันเข้าใจมากกว่าแรงงานต่างด้าว แต่แรงงานไทยในกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน หรือที่เรียกว่ากรรมกรมักจะเลือกงาน ต้องการทำงานสบาย งานที่ไม่สกปรก ไม่ขยัน

แรงงานต่างด้าว มีความขยัน อดทนสู้งานหนัก ไม่เลือกงาน และไม่เปลี่ยนงานบ่อย มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อเก็บเงินส่งไปให้ญาติที่ประเทศพม่า

4.2.2.3 การเลือกใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีต้นทุนต่างจากการใช้แรงงานไทยหรือไม่ อย่างไร

ต้นทุนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากแรงงานไทยหรือแรงงานต่างด้าว เมื่อเข้าสู่ระบบการจ้างงาน ผู้ประกอบการและแรงงานต้องอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง เช่น อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า

4.2.2.4 การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในธุรกิจของท่านอย่างไร

การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่าต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ไม่ส่งผลกระทบในระยะสั้น และช่วงที่ประเทศพม่าจัดการเลือกตั้งมีแรงงานต่างด้าวบางส่วนลางานเพื่อกลับไปเลือกตั้ง แต่ในระยะยาวหากรัฐบาลใหม่ของประเทศพม่าบริหารประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญมากขึ้น แรงงานต่างด้าวอาจตัดสินใจเคลื่อนย้ายกลับประเทศ จะส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และคาดการณ์ว่าแรงงานต่างด้าวจะทยอยกลับ ไม่ได้กลับพร้อมกัน ซึ่งผู้ประกอบการก็สามารถวางแผนแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานต่างด้าวไว้ล่วงหน้าได้ และอาจมีแรงงานต่างด้าวบางคนไม่มีที่อยู่อาศัยที่ถาวรในประเทศพม่า และบางส่วนของแหล่งไหลในความเจริญของประเทศไทยอาจตัดสินใจอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป

4.2.2.5 หากในอนาคต แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเดินทางกลับประเทศ

ผู้ประกอบการมองว่าหากในอนาคตแรงงานต่างด้าวเดินทางกลับประเทศ จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจในเรื่องการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากธุรกิจการผลิตอาหารทะเลแปรรูปใช้แรงงานเป็นหลักสำคัญในกระบวนการผลิต และได้วางแผนป้องกันการขาดแคลนแรงงาน ด้วยการหาแรงงานต่างด้าวสัญชาติอื่นมาทดแทน หรือเพิ่มอัตราค่าจ้างให้สูงขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ และวางแผนที่จะนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคนในส่วนที่สามารถทำได้ให้มากขึ้น แต่ธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลเป็นงานละเอียดที่ส่วนใหญ่เครื่องจักรไม่สามารถทดแทนได้ทั้งหมด เช่น แกะกุ้ง แล่ปลา ลอกหมึก เป็นต้น และการใช้เครื่องจักรจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากมีราคาสูงหรืออาจจะหาธุรกิจประเภทอื่นที่ใช้คนน้อยลง หากหลีกเลี่ยงการใช้แรงงานคนไม่ได้ ต้องมุ่งเน้นการจัดหาแรงงานไทยหรือแรงงานต่างด้าวสัญชาติอื่นมาทดแทน

4.2.2.6 การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบแรงงานต่าง ด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร และส่งผลอย่างไรต่อธุรกิจของท่าน

การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบแรงงานต่างด้าวของภาครัฐการนำมาบังคับใช้ไม่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบบ้าง แต่หากจะส่งผลกระทบต่อผลกระทบคือการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้บางครั้งเข้มงวดและเคร่งครัด แต่บางครั้งก็หละหลวมจนส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ผู้ประกอบการเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย วัตถุประสงค์เกิดความเสียหาย และต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

4.2.3 ข้อเสนอแนะ

4.2.3.1 ภาครัฐควรเปิดให้ขึ้นทะเบียนตลอดเวลา

เพื่อช่วยผู้ประกอบการขนาดย่อม เพราะบางช่วงประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แต่ไม่ตรงกับช่วงที่ภาครัฐเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ทำให้ไม่สามารถจัดหาแรงงานที่ถูกต้องกฎหมายได้ บางครั้งจึงต้องใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

4.2.3.2 ควรมีการจัดระบบเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็น รูปธรรม

โดยการจัดทำฐานข้อมูลทะเบียนประวัติที่เป็นฐานข้อมูลส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมให้หน่วยงานราชการที่มีภารกิจด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวนำไปใช้อย่างบูรณาการร่วมกัน

4.2.3.3 จัดตั้งศูนย์ One Stop Service

ในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบตั้งแต่เริ่มแรกที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยตลอดจนถึงการเดินทางกลับประเทศพม่า

4.2.3.4 กำหนด Zoning เรื่องที่พักอาศัย

เพื่อสะดวกในการกำกับดูแล ควบคุม และตรวจสอบในด้านต่างๆ เช่น ความมั่นคง การสาธารณสุข หรือการจัดให้แรงงานต่างด้าวเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับ ฯลฯ

4.2.3.5 ป้องกันปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

ควบคุมการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่

4.2.3.6 การให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์

ควรมีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวแบบถูกต้องกฎหมาย และมีกรอบรมให้ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องจากประเทศต้นทาง ก่อนที่จะนำเข้าสู่ประเทศไทย

4.2.3.7 การประชาสัมพันธ์ กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวทราบอย่างทั่วถึง และถูกต้องชัดเจน

ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการรับทราบล่วงหน้า เพื่อให้เวลาในการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง เนื่องจากที่ผ่านมาภาครัฐเองก็ละเลย ไม่เข้มงวดในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดมาเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ประกอบการบางรายทำผิดโดยไม่รู้ตัว เมื่อมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดและเคร่งครัด ส่งผลให้ผู้ประกอบการได้รับผลกระทบในการดำรงชีพเพราะขาดรายได้ ซึ่งภาครัฐก็ไม่มีมาตรการเยียวยาความเสียหาย

4.2.3.8 กำหนดประเภทบัตรที่ได้รับอนุญาตให้ชัดเจน

กำหนดสีบัตรตามประเภทของการได้รับอนุญาตและตามประเภทธุรกิจให้ชัดเจนเพื่อสะดวกในการตรวจสอบของภาครัฐ ควรตัดวงจรการใช้นายหน้าจัดหางานที่ผิดกฎหมาย และควรกำหนดอัตราโทษที่รุนแรง หากพบคนไทยกระทำในเรื่องการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

4.2.3.9 จัดทำแผนการใช้แรงงาน หากในอนาคตเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ขอให้ภาครัฐกำหนดแผนเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงาน หากในอนาคตแรงงานต่างด้าวอาจจะเคลื่อนย้ายกลับประเทศ หรือหากเปิด AEC อาจมีการเคลื่อนย้ายไปประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

4.2.3.10 สำนักรวความต้องการใช้แรงงานของผู้ประกอบการ

ควรสำรัวความต้องการใช้แรงงานของผู้ประกอบการและอนุญาตให้ใช้ตามความจำเป็น เพราะหากมีแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ประเทศไทยมากเกินไปจนเกินความจำเป็นอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น หากแรงงานต่างด้าวตกงานอาจก่ออาชญากรรมเกิดปัญหาด้านความมั่นคง ฯลฯ¹

¹ คณะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร, สัมภาษณ์โดย มาลี เกษภูาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, มีนาคม-เมษายน 2559.

4.3 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการแรงงานต่าง ด้าว จัดหางาน สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ตำรวจ และตรวจคนเข้าเมือง

4.3.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

4.3.1.1 กระบวนการเข้ามาทำงานของคนต่างด้าวสัญชาติพม่าเกี่ยวข้องกับ ส่วนงานท่านอย่างไร

(1) การตรวจสอบเมื่อแรงงานต่างด้าวเดินทางเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ มีเอกสารถูกต้องและสามารถแสดงให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้ ถ้าอยู่ในระหว่างการทำงานก็ต้องมีใบอนุญาตทำงานตรงตามที่กำหนดในเอกสารนั้นด้วย และต้องปฏิบัติตามกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ไม่มียาเสพติด อาวุธ สิ่งของผิดกฎหมาย และหากพบเห็นแรงงานต่างด้าวทำผิดกฎหมายสามารถดำเนินการเข้าตรวจสอบได้ทันที

(2) เมื่อแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยในจังหวัดสมุทรสาคร ต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รับแจ้งสถานที่พำนักของคนต่างด้าวโดยเจ้าของเคหะสถาน โรงแรม บ้านเช่า หรือเจ้าของสถานที่ที่คนต่างด้าวเข้าพักอาศัย ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่คนต่างด้าวเข้าพักอาศัย ออกจับกุม ตรวจสอบตามสถานประกอบการหรือเรือประมงที่มีการใช้แรงงานต่างด้าว หากพบการกระทำผิดกฎหมาย เช่น ไม่มีใบอนุญาตทำงาน มีการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แรงงานต่างด้าวไม่พกเอกสารการอนุญาตติดตัว หรือแรงงานต่างด้าวทำงานที่ไม่ได้รับอนุญาต เช่น ค้าขาย ค้าประเวณี หรือเป็นขอทาน เป็นต้น มีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หากพบเห็นการกระทำผิดก็สามารถดำเนินการตรวจสอบและจับกุม

(3) การนำนโยบายของภาครัฐในเรื่องการอนุญาตและผ่อนผันการทำงาน
ของแรงงานต่างด้าว เช่น เรื่องการทำใบอนุญาตทำงาน จัดทำทะเบียนประวัติ พิจารณาเรื่อง
อนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้อง ออกเอกสาร
ต่างๆ ในการรับรองการทำงาน เพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การยื่นเข้าระบบ
ประกันสังคม

(4) การดูแลสถานประกอบการให้ปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐาน
แรงงาน เรื่องสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าวตามที่กฎหมายกำหนด ความปลอดภัยอาชีวอนามัย
สภาพแวดล้อมในการทำงาน แก้ไขข้อพิพาทระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

4.3.1.2 ท่านคิดว่าอะไรคืออุปสรรคที่ทำให้กระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ

(1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ แรงงานต่างด้าว และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

(2) นโยบายของภาครัฐไม่ชัดเจน เช่น นโยบายเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวรัฐบาลแต่ละสมัยจะกำหนดโดยใช้พื้นฐานความต้องการของผู้ประกอบการ เมื่อมีการแจ้งว่าเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลความต้องการให้สอดคล้องกับขนาดของอุตสาหกรรม และความต้องการใช้แรงงานที่แท้จริง

(3) ผู้ประกอบการบางรายไม่ได้วางแผนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ และไม่ได้เคร่งครัดในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย เอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง จ่ายค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาการค้ำมนุษย์ เมื่อมีแรงงานต่างด้าวลาออกหรือหายไปจากสถานประกอบการ เจ้าของสถานประกอบการไม่ดำเนินการแจ้งเข้าแจ้งออกตามกฎหมายทำให้ตรวจสอบยาก และแรงงานบางส่วนโยกย้ายงานโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายส่งผลให้ฐานข้อมูลที่ขึ้นทะเบียนไว้ไม่ชัดเจน

(4) การที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอยู่เรื่อย ๆ ทำให้ไม่ทราบจำนวนแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจริงๆ ส่งผลให้วางแผนเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวขาดประสิทธิภาพ เช่น การอนุญาตทำงาน การขึ้นทะเบียนประกันสังคม กลุ่มที่เข้ามาผิดกฎหมายที่อยู่อาศัยรวมกันเป็นชุมชน บางส่วนไม่ได้เข้าสู่ระบบการจ้างงาน กลายเป็นแหล่งมั่วสุม แพร่โรคติดต่อ แรงงานที่ไม่เข้าสู่ระบบประกอบอาชีพอิสระ แย่งอาชีพคนไทยทำ ซึ่งแท้จริงแล้วอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวประกอบอาชีพกรรมกร และคนรับใช้ในบ้านเท่านั้น

(5) เมื่อมีแรงงานต่างด้าวลาออกหรือหายไปจากสถานประกอบการ ไม่ดำเนินการแจ้งออกตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ลูกจ้างย้ายงานไม่ได้ หรืออาจย้ายได้หากมีการจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ จึงเป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่ ใช้เป็นช่องทางในการเรียกรับผลประโยชน์จากแรงงานต่างด้าว

4.3.1.3 ท่านคิดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างไร และควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง

(1) ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง

(2) การแก้ไขปัญหาต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานเพราะกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานทั้ง 3 สัญชาติ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หลายหน่วยงาน รวมถึงผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวเองก็ต้องให้ความร่วมมือเช่นกันจัดทำฐานข้อมูลหรือทะเบียนประวัติของแรงงานต่างด้าว ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายให้ชัดเจนและเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

(3) ตรวจสอบและจับกุมกรณีที่พบแรงงานต่างด้าวทำงานผิดประเภทที่ได้รับอนุญาต

(4) ในการแก้ไขปัญหาภาครัฐและเอกชนควรบูรณาการร่วมกัน ดัดขึ้นตอนนายหน้าตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง และให้แรงงานต่างด้าวมาดำเนินการด้วยตนเอง เพื่อจะได้รู้ขั้นตอนในการดำเนินการเข้าสู่ตลาดแรงงาน และลดค่าใช้จ่ายในการที่จะต้องเสียเงินให้กับนายหน้า

4.3.1.4 ท่านคิดว่านโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร

ข้อดี

(1) นโยบายที่เปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ทำให้ลดจำนวนแรงงานที่ผิดกฎหมายที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอยู่แล้ว ได้กลายเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย ลดการหลบหนีการเข้าเมืองของต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย แก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทย โดยนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทน

(2) สามารถจัดทำฐานข้อมูลประวัติการอยู่และการทำงานของบุคคลต่างด้าวได้ครบถ้วน สมบูรณ์ขึ้น ทำให้การวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดกับแรงงานต่างด้าว หากเกิดกรณีที่แรงงานต่างด้าวตกเป็นเหยื่อเกิดประสิทธิภาพ

(3) การทำ MOU ร่วมกันระหว่างประเทศต่อประเทศ เป็นนโยบายที่ดีทำให้กระบวนการจ้างแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายตั้งแต่แรกเข้า และมีข้อกำหนดต่างๆ ในการดูแลแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ และนำเข้ามาตามความต้องการของนายจ้าง ทำให้เหมาะสมกับความต้องการและปริมาณงานตอบสนองปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ข้อเสีย

(1) การเปิดให้ขึ้นทะเบียน โดยไม่มีการวางแผน หรือสำรวจความต้องการใช้แรงงาน ทำให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายหลบหนีเข้าเมืองอยู่เป็นประจำ เพื่อมารอเวลาที่รัฐบาลจะเปิดให้ขึ้นทะเบียนเพื่อจะกลายเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่มีการเปิดขึ้นทะเบียน นั้นแสดงว่ามีแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอยู่เป็นประจำ หากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นแรงงานที่ถูกต้อง จะเกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาด้านความมั่นคง เกิดนายหน้าจัดหาแรงงานผิดกฎหมายนำพาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองเพื่อรอการขึ้นทะเบียน และเรียกค่าใช้จ่ายสูงในการนำพาเข้าประเทศไทย

(2) จำนวนแรงงานต่างด้าวมากเกินไปเกินความต้องการของผู้ประกอบการ โยกย้ายงานอิสระโดยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และใช้ช่องว่างของกฎหมายเพื่อรอเวลาเปิดให้มีการขึ้นทะเบียน ซึ่งระหว่างการรอการขึ้นทะเบียนก็สมัครใจที่จะเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

(3) เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐมีไม่เพียงพอในการรองรับการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องจ้างเหมาบุคคลภายนอกมาช่วยดำเนินการ จึงขาดความรู้ในงาน ขาดความละเอียดรอบคอบ และเป็นช่องทางในการทุจริต รวมทั้งขาดจิตบริการที่ดี

4.3.1.5 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

การที่รัฐบาลกำหนดนโยบายการเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว โดยขาดฐานข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการนำมาสนับสนุนเพื่อสำรวจความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวที่แท้จริง ส่งผลให้นโยบายไม่สามารถตอบสนอง หรือแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่เกิดปัญหาเมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น นโยบายเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ไม่มีการสำรวจความต้องการหรือศึกษาผลกระทบที่จะตามมา ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.1.6 วิธีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร

เดินทางผ่านชายแดน ผ่านผ่อนปรน หลบหนีเข้ามาตามแนวตะเข็บชายแดน มีนายหน้าจัดหาแรงงานเป็นผู้นำพา หรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวนำพาเข้าสู่ประเทศไทย

4.3.1.7 การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ส่งผลอย่างไรต่อภาครัฐ

(1) การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวส่งผล คือ ปริมาณแรงงานอาจเข้ามาเกินความต้องการของนายจ้าง ส่วนที่เกินความต้องการและผิดกฎหมายก็ไปทำงานในสถานประกอบการที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น การจ่ายค่าจ้างไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ถูกกดขี่ข่มเหง ทำให้เกิดเป็นปัญหาการค้ำมนุษย์ ไม่ได้เข้าสู่ระบบการจ้างงานที่ถูกต้องทำให้ไม่ทราบจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย ไม่เข้าสู่ระบบการรักษาพยาบาล ไม่ได้รับการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานหรือบริการสาธารณสุขที่สมควรได้รับ เช่น ไม่สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐได้ เมื่อเกิดการเจ็บป่วย เป็นปัญหาสังคมและความมั่นคง และการควบคุมการตรวจสอบด้านการก้ออาชญากรรมทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีการทำฐานข้อมูลประวัติ ส่งผลให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ

(2) ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ทั่วถึง เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนที่แท้จริงของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย

4.3.1.8 การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

การบังคับใช้กฎหมายมีความเหมาะสมและมีความยืดหยุ่น เนื่องจากมีการผ่อนปรนให้คนผิดกฎหมายเข้ามาสู่กระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด มีระยะเวลาในการนำบุคคลต่างด้าวผิดกฎหมายเข้าสู่การพิสูจน์สัญชาติเป็นแรงงานถูกกฎหมาย และมีมาตรการควบคุมการทำงาน การเข้าพักอาศัยของบุคคลต่างด้าว ทำให้การควบคุมดูแลบุคคลต่างด้าวให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย

4.3.1.9 การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล การตรวจสอบ แรงงานต่างด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร

มีการบูรณาการร่วมกันแต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน การบังคับใช้ขึ้นอยู่กับแต่ละหน่วยงาน ส่งผลให้การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล การตรวจสอบแรงงานต่างด้าว ขาดประสิทธิภาพ ไม่เคร่งครัดและไม่ชัดเจน ควรมีการบังคับใช้จริงจัง และลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ หรือแรงงานต่างด้าว

4.3.1.10 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าหรือไม่ อย่างไร

ไม่ส่งผลกระทบ เพราะหน่วยงานของภาครัฐแต่ละหน่วยที่มีหน้าที่ในการบริหารแรงงานต่างด้าวมีภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนแยกตามหน่วยงาน ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น เพียงแต่ผู้ประกอบการ หรือแรงงานต่างด้าวอาจมองว่าส่งผลกระทบต่อเนื่องจากมีความยุ่งยาก เสียเวลา

4.3.1.11 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครของภาครัฐ เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายเนื่องจากในปัจจุบันแรงงานต่างด้าวต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้อง มีอิสระและไม่ต้องกลัวการถูกจับกุม ด้านผู้ประกอบการมีความตื่นตัวกับปัญหาการค้ามนุษย์ ที่มีบทกำหนดโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นยึดทรัพย์ จึงหลีกเลี่ยงการใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แต่อาจมีแรงงานต่างด้าวบางกลุ่ม ที่เห็นว่าขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานมีความยุ่งยาก เสียเวลา เสีย

ค่าใช้จ่าย และมีแรงงานต่างด้าวที่วางแผนอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่นาน จึงไม่ยากเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย²

² คณะเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, เมษายน 2559.

4.4 การสัมภาษณ์นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.4.1 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.4.1.1 ท่านเข้าสู่อาชีพนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวได้อย่างไร

เพื่อนชวนเข้าหุ้นเปิดบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว

4.4.1.2 อาชีพการเป็นนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวเริ่มจากอะไร และมีขั้นตอนอย่างไร

ผู้ประกอบการแจ้งความต้องการและกำหนดคุณสมบัติของแรงงานต่างด้าวที่ต้องการบริษัทนายหน้าจัดหาแรงงานประสานงานกับบริษัทจัดหาแรงงานที่ประเทศพม่า ดำเนินการตามขั้นตอนการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

4.4.1.3 การเป็นนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดบ้าง ภาครัฐ ภาคเอกชน

กระทรวงแรงงาน หน่วยงานภายใต้กระทรวงแรงงาน เช่น จัดหางานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ประกันสังคมจังหวัด ตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจสาธารณสุข และผู้ประกอบการ

4.4.1.4 การประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

มาตรฐานหรือข้อกำหนดที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและล่าช้า

4.4.1.5 นอกจากการจัดหาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าแล้ว ท่านเคยจัดหาแรงงานสัญชาติอื่นหรือไม่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เคยจัดหาแรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา แต่ด้วยพฤติกรรมและวัฒนธรรมของแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่นิยมใช้

4.4.1.6 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

ข้อดี คือขยัน สู้งานหนัก ไม่เลือกประเภทงาน และต้องการทำงานมากๆ เพื่อให้ได้เงินค่าจ้างมากตามไปด้วย

ข้อเสีย เนื่องจากแรงงานต่างด้าวต้องการค่าจ้างจำนวนมาก เมื่อสถานประกอบการใดให้ค่าจ้างมากกว่า หรือมีการให้แรงงานต่างด้าวทำงานล่วงเวลา แรงงานจึงมีการโยกย้ายและเปลี่ยนงานบ่อยครั้ง

4.4.1.7 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนใหญ่เลือกงานหรือไม่ ปัจจัยใดที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าพิจารณาในการเลือกทำงาน

หากแรงงานต่างด้าวเลือกงานได้ จะไม่เลือกทำงานในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป เนื่องจากงานหนัก สกปรก และมีกลิ่นเหม็น ปัจจัยที่แรงงานต่างด้าวพิจารณาในการทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปคือ การไม่เคร่งครัดในการคัดเลือกเข้าทำงาน

4.4.1.8 อุปสรรคใดที่ทำให้กระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ

อุปสรรคอยู่ที่มาตรฐานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเรื่องแรงงานต่างด้าวมักมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีความแตกต่างกัน

4.4.1.9 ท่านคิดว่านโยบายของรัฐบาลในการจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนท่านอย่างไร

นโยบายของรัฐบาลช่วยสนับสนุนในเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว แต่ขาดการสื่อสารหรือการประชาสัมพันธ์นโยบายต่างๆ ที่จะสื่อให้ผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวได้ทราบกันอย่างทั่วถึง

4.4.1.10 การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการผ่อนผันต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

มีความเหมาะสมและชัดเจน แต่บางครั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวในทางที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ขาดความน่าเชื่อถือ

4.4.1.11 การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบแรงงานต่างด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร

การกำหนดมาตรการเข้มงวด มีการตรวจสอบสม่ำเสมอ แต่บางครั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่หรือช่องว่างในการปฏิบัติมาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้การกำหนดมาตรการ การควบคุมกำกับดูแลและตรวจสอบส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ

4.4.1.12 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวหรือไม่ อย่างไร

ไม่ส่งผลกระทบ เพราะถือเป็นมาตรการกำกับดูแล หากผู้ประกอบการมีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวต้องให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่ภาครัฐกำหนด

4.4.1.13 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมหัตถ์โซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครของภาครัฐ เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ไม่เป็นสาเหตุ แต่สาเหตุที่แท้จริงคือการเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

4.4.1.14 การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 จะส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวหรือไม่ อย่างไร

ปัจจุบันและในระยะสั้นไม่ส่งผลกระทบ แต่จะส่งผลกระทบในระยะยาวหากประเทศพม่ามีความมั่นคงทางการเมืองและมีความเจริญด้านเศรษฐกิจ อาจเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจกลับประเทศ³

³ ณรงค์์ ครุฑธา, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, 17 เมษายน 2559.

4.5 ผลการสัมภาษณ์นักสิทธิมนุษยชน (NGO) ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.5.1 กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

4.5.1.1 ขอบเขตงานด้านสิทธิมนุษยชนของท่านเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวอย่างไรบ้าง

เป็นการดูแลแรงงานต่างด้าวในเรื่องการรับเรื่องร้องเรียนเมื่อถูกระทำละเมิดหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบของไทย อนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว ดูแลสภาพความเป็นอยู่เกี่ยวกับปัจจัย 4 สิทธิมนุษยชนที่แรงงานต่างด้าวควรได้รับ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐบาล การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมอาเซียน พร้อมกับผลักดันงานด้านวัฒนธรรมต่างๆ ของประเทศในอาเซียนเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวในอนาคต จัดการศึกษาให้กับเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว การทำงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) และ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) พื้นที่รับผิดชอบ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี กาญจนบุรี สมุทรปราการ ระยอง ตราด ดูแลแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และรวมถึงแรงงานไทยด้วย

4.5.1.2 การเข้ามาทำงานในประเทศไทยของคนต่างด้าวสัญชาติพม่าเกี่ยวข้องกับงานด้านสิทธิมนุษยชนอย่างไร

เนื่องจากขอบเขตงานที่ทำ เป็นงานด้านสิทธิมนุษยชน เน้นดูแลแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานต่างด้าวที่มีสัดส่วนมากกว่าแรงงานต่างด้าวชาติอื่นๆ จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่แรงงานต่างด้าวพึงได้รับ

4.5.1.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีอะไรบ้าง

ด้านงบประมาณ รัฐบาลให้การสนับสนุนเพียง 20 % ต้องหางบประมาณจากต่างประเทศ ด้านองค์ความรู้ ขาดการสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ สถานที่ศึกษาดูงาน สถานที่ฝึกงาน ด้านบุคลากร ขาดคนทำงาน ผู้มีจิตอาสา และผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม

4.5.1.4 อุปสรรคที่ทำให้กระบวนการบริการจัดการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ

งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

4.5.1.5 การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว ท่านคิดว่าควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง

จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว โดยเริ่มตั้งแต่ ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร หน่วยงานกระทรวงแรงงาน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร โดยการจัดทำแผนการพัฒนาฝีมือแรงงาน พัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของแรงงานต่างด้าว เปิดรับสมัครอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวในโครงการต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อการมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นการพัฒนาจังหวัด ด้วยการทำงานเชิงรุกและเน้นใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4.5.1.6 นโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

นโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมามีความต่อเนื่องในระดับที่น้อยมาก ต้องให้ได้รับการบีบคั้นจากต่างประเทศจึงจะดำเนินการแก้ไขปัญหา ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วกว่า

ข้อดี

(1) นโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว หรือการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) ทำให้ผู้ประกอบการใช้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย และแรงงานต่างด้าวก็เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือบริการสาธารณะต่างๆ ที่ควรได้รับ

(2) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ส่งต่อข้อมูลได้ดีขึ้น

(3) นโยบายการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในปัจจุบัน สามารถการแก้ไขปัญหา Tier 3, IUU ได้พอสมควร

ข้อเสีย

(1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้ช่องว่างของกฎหมายเรียกรับผลประโยชน์ เช่น การจับกุมเพื่อเรียกรับผลประโยชน์

4.5.1.7 วิธีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร

แรงงานต่างด้าวส่วนมากเข้ามาโดยนายหน้าจัดหาแรงงาน ทั้งถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย ซึ่งแรงงานต่างด้าวมีความคิดว่าหากเดินทางเข้ามาตามขั้นตอนของภาครัฐมีความยากลำบาก

4.5.1.8 การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ส่งผลอย่างไร

ต่อภาครัฐ

การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นปัญหาด้านความมั่นคง การแพร่กระจายโรคติดต่อ ยากต่อการควบคุมความเป็นอยู่

4.5.1.9 การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

มีความเหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานการขาดแคลนแรงงานได้ และทำให้เจ้าของสถานประกอบการมีความตื่นตัว เนื่องจากกลัวผิดกฎหมาย แต่ก็มีเจ้าของสถานประกอบการบางรายที่ไม่สนใจว่าตนเองจะใช้แรงงานต่างด้าวผิดหรือถูกกฎหมาย เพราะมีการให้สินบนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

4.5.1.10 การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล การตรวจสอบ แรงงานต่างด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร

ภาครัฐมองปัญหาไม่รอบด้าน เช่น การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว เจ้าหน้าที่ควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว หรือให้ความรู้ว่าควรทำอย่างไรหากมีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย มากกว่าการจับกุม ซึ่งส่งผลเสียในหลายๆ ด้าน เช่น เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย เพิ่มต้นทุนในการผลิต และควรกำกับดูแลและลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจหน้าที่กระทำการทุจริต คอร์รัปชัน

4.5.1.11 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวหรือไม่ อย่างไร

การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐไม่ส่งผลกระทบ แต่จะส่งผลกระทบต่อเรื่องของการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากขาดการตรวจสอบกระบวนการบริหารจัดการ

4.5.1.12 การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐไม่เป็นสาเหตุ แต่สาเหตุเกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น การไม่ปฏิบัติโดยเคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ หรือการใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์

4.5.1.13 การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่า เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 จะส่งผลอย่างไรต่อแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครหรือไม่ อย่างไร

ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งได้พูดคุยกับแรงงานต่างด้าว ว่าการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในประเทศพม่า จะไม่ส่งผลกระทบต่อในปัจจุบัน และในอนาคต ด้วยสภาพเศรษฐกิจของประเทศพม่า แรงงานต่างด้าวที่ต้องการกลับประเทศคิดว่าจะเป็นส่วนที่มีฐานะปานกลาง ส่วนกลุ่มที่มีฐานะยากจนไม่น่าจะกลับ เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศพม่ายังพัฒนาไม่มากพอ ค่าแรงขั้นต่ำปัจจุบันของพม่า 3300 จ๊าด เท่ากับ 100 กว่าบาทไทย และการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของไทย 300 บาท มีส่วนทำให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจไม่กลับประเทศ แต่ถ้าการบริหารจัดการดูแลของภาครัฐไทยไม่ดี ก็สามารถเป็นตัวแปรให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจกลับประเทศได้

4.5.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ภาพรวมนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ หากแต่มีข้อจำกัดของสถานประกอบการที่ไม่ให้ความร่วมมือจึงทำให้นโยบายกลายเป็นอุปสรรค

(2) เปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว และควรพัฒนาศักยภาพแรงงานต่างด้าวจากแรงงานไร้ฝีมือเพื่อให้เป็นแรงงานกึ่งฝีมือ เพราะถึงอย่างไรแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ก็ต้องทำงานอยู่ในประเทศไทย⁴

⁴ สมพงษ์ สระแก้ว, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, มุลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน จังหวัดสมุทรสาคร, 22 กุมภาพันธ์ 2559.

4.6 การอภิปรายผลการวิจัย

จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ผลที่ได้จากการทำแบบสอบถามของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า และผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) ในเรื่อง “กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร” สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

4.6.1 ปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

จากการศึกษาพบว่าก่อนที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าจะเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย อาศัยอยู่ในเมืองแตกต่างกันโดยอาศัยอยู่ที่เมืองเมะล่าย และเมืองย่างกุ้ง จำนวนมากที่สุด และอาศัยอยู่เมืองเมียวดี และเมืองปะกุง รองลงมา นอกนั้นจะกระจายอยู่ตามเมืองตะโพน เมืองใจโท เมืองจมะยอ เมืองเจียวคาศี เมืองปะเตง เมืองสะกายไต เมืองพะอาน เมืองทวาย เมืองปะลอส เมืองเย เมืองปีเลน และเมืองมะริด โดยแรงงานต่างด้าวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา มีจำนวนมากที่สุดถึง 14 คน และบางส่วนมีที่ดินเป็นของตนเอง และรองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป 11 คน นอกจากนั้นมีอาชีพแตกต่างกันคือ ค้าขาย ทอผ้า เย็บผ้า ก่อสร้าง ทำเฟอร์นิเจอร์ ชั้บแท็กชี ช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า บางคนว่างงาน และบางส่วนเรียนหนังสือ จากการให้แรงงานต่างด้าวทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวเลือกเข้ามาทำงานในประเทศไทย และเข้ามาสู่การเป็นแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครนั้น มีหลายปัจจัยทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ด้วยสถานการณ์ภายในประเทศพม่าด้านการเมืองมีส่วนทำให้แรงงานต่างด้าวอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเนื่องจากมีทหารกดขี่ บังคับใช้แรงงาน ให้ช่วยยกสิ่งของ ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย บังคับประชาชนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือนโยบายที่กำหนดโดยฝ่ายทหาร ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ชอบรัฐบาลทหาร เมื่อถูกทหารบังคับกดขี่ใช้แรงงาน

ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับเอกสารวิชาการลำดับที่ 1 ของคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย⁵ ที่พบว่าสาเหตุหลักของการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าเข้ามาสู่ประเทศไทยจำนวนมาก เนื่องมาจากความหวาดกลัวจากการถูกประหัตประหาร การกดขี่ข่มเหง อันเนื่องมาจากรัฐบาลพม่ามีนโยบายเข้าไปจัดการและควบคุมพื้นที่ที่

⁵ คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.), “สถานการณ์แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย,” เอกสารวิชาการคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย, ลำดับที่ 1: 1.

ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ ดังนั้น เมื่อถูกฝ่ายทหารใช้อำนาจบังคับจึงเกิดเป็นพลังกดดัน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศพม่าซึ่งจากการศึกษาพบว่าสภาพด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดที่ทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากประเทศพม่าเศรษฐกิจไม่ดี ไม่ค่อยมีงานให้ทำ หรือหากมีประชาชนก็จะแย่งงานกันทำ รายได้หลักของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ที่ไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณของผลผลิตและราคาได้ จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอน แรงงานต่างด้าวคนหนึ่งเล่าว่า **“ทำนาก็หวังอะไรไม่ได้มาก ถ้าฝนตกก็ได้เยอะ ถ้าแห้งแล้งก็ได้ข้าวน้อย ชายก็ได้ราคาไม่ดี ถ้าทำนาได้ไม่ดีก็ต้องไปหารับจ้างเขาทำ”** ประกอบกับประชาชนพม่ามีฐานะยากจน เมื่อออกไปทำงานนอกบ้านก็ไม่ค่อยมีงานให้ทำ หรือถ้ามีให้ทำก็ได้รับค่าจ้างน้อย ด้านสังคมก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากในประเทศพม่าไม่มีอาชีพให้เลือกมากนัก และมีการจ้างงานน้อย **“ที่บ้านไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง รับจ้างไปเรื่อยๆ ใครจ้างทำอะไรก็ทำ เลือกลงงานไม่ได้เนื่องจากคนจ้างมีน้อย คนตกงานมีเยอะ บางครั้งก็ได้ค่าจ้างเป็นอาหาร ได้เงินแค่นิดหน่อย”** นี่คือการบอกเล่าของแรงงานต่างด้าวคนหนึ่ง จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่แย่งงานกันทำ บางส่วนต้องตกงานขาดรายได้ในการเลี้ยงชีพและครอบครัว

สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า นั้น สามารถนำทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) มาใช้อธิบายประกอบผลการศึกษาได้ เนื่องจากแรงจูงใจเป็น สิ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดมาจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาจเกิดจากธรรมชาติ การเรียนรู้ หรือเกิดจากสิ่งเร้าจากภายในและภายนอกของตัวบุคคลนั้นๆ ก็ได้ สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงส่งผลให้เกิดเป็นพลังชักจูง หรือสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์ทำกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่ขาดนั้น ส่วนภายนอกได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่มาเร้าเร้า นำช่องทาง และมาเสริมความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ แรงจูงใจนั้นอาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอก อาจเกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวหรือทั้งสองอย่างก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าแรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม ประกอบกับสัญญาณก็เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกได้ทันทีตามธรรมชาติของชีวิต ที่พร้อมจะแสดงพฤติกรรมได้ในทันทีเมื่อปรากฏสิ่งเร้าเฉพาะต่อพฤติกรรมนั้น สัญญาณมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิต อาจจะไม่ได้ออกมาอย่างชัดเจน แต่ก็ทำให้มนุษย์สามารถรู้สึกได้

ทฤษฎีแรงขับ เป็นกลไกภายในที่รักษาระบบทางสรีระให้คงสภาพสมดุลในเรื่องต่างๆ ไว้เพื่อทำให้ร่างกายเป็นปกติ ด้วยการปรับระบบให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดการเสียสมดุลในระบบจะส่งผลให้เกิดความต้องการทางชีวภาพเพื่อรักษาความคงอยู่ของชีวิต และ

ความต้องการนี้จะทำให้เกิดแรงขับอีกต่อหนึ่งแรงขับเป็นสภาวะตื่นตัวที่พร้อมจะทำสิ่งใดๆ เพื่อให้กลับคืนสู่สภาพสมดุลเพื่อลดแรงขับนั้น ทำให้คนเรามีพฤติกรรมตอบสนองความต้องการเพื่อทำให้แรงขับลดลงร่างกายจะได้กลับสู่สภาพสมดุล⁶

เมื่อแรงงานต่างด้าวถูกทหารข่มขู่ กดขี่ข่มเหง และการบังคับใช้แรงงาน ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศพม่าส่งผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพและครอบครัว ซึ่งมีปัจจัยมาจากสถานการณ์ด้านการเมือง สภาพเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีความต้องการ หรือความปรารถนาที่พยายามดิ้นรนเพื่อหนีพลังกดดันที่ถูกฝ่ายทหารเป็นผู้กระทำ สัญชาติญาณของแรงงานต่างด้าวจึงกระตุ้นให้มีการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด และแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าของชีวิต ทำให้ตัดสินใจอพยพเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อมาหางานทำ หารายได้ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและตอบสนองความยากจน

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นส่วนหนึ่งมีปัจจัยมาจากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและการเมืองภายในของประเทศพม่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีชัย ระเบียบ ที่พบว่าปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาจากการที่คนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ติดชายแดนของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่คนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องมาจากการพัฒนาของสภาพสังคมด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของผู้ด้อยโอกาสหรือคนระดับล่างจากประเทศต่างๆ เพื่อแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและได้รับค่าจ้างที่สูงกว่าในประเทศของตน อันมีสาเหตุจากความยากจน ความด้อยโอกาสทางสังคมและความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบกับเป็นช่วงเวลาเดียวกับประเทศไทยที่กำลังมีอัตราเร่งในการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความต้องการใช้แรงงานในการเพิ่มกำลังการผลิตให้มากขึ้น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการที่คนต่างด้าวต่างก็ต้องการแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำให้คนต่างด้าวเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยมีทั้งเข้ามาอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย⁷

การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวพบว่ามีเพื่อน ญาติ พี่น้อง ชักชวนจำนวนมากที่สุดถึง 23 คน และรองลงมามีนายหน้าจัดหาแรงงานชักชวนจำนวน 16 คน

⁶ พฤติกรรมมนุษย์-ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา.

http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Factor_Psyco.htm#ixzz3g7u9mX00
(สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558).

⁷ ทวีชัย ระเบียบ, “กระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ: ศึกษากรณีหญิงต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร,” *วารสารวิทยบริการ*, ปีที่ 23 ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 12.

ส่วนที่เหลือนายจ้างนำเข้ามาแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) และส่วนการเดินทางมาเองพบว่ามีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากไม่มีบุคคลที่รู้จัก ไม่รู้ว่าเข้ามาแล้วจะติดต่อใคร จะไปหางานทำที่ไหน ช่องทางการเข้าสู่ประเทศไทยใช้วิธีผ่านช่องทางอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี, อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอเมือง จังหวัดระนอง และมีทั้งที่เข้ามาแบบถูกกฎหมายและหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย มีแรงงานต่างด้าวบางส่วนที่นายจ้างนำเข้าแรงงานแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) โดยดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานที่ได้รับอนุญาตซึ่งมีหนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) จากประเทศต้นทาง

เมื่อแรงงานต่างด้าวเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย มีการแยกย้ายหางานทำตามแต่ที่จะหาได้ กระจายตัวหางานทำอยู่แถบจังหวัดที่มีที่ตั้งอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดน เช่น จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดระนอง เป็นต้น แรงงานต่างด้าวคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า **“มีบ้านอยู่เมียวดี เข้ามาเป็นลูกจ้างที่ร้านขายของที่ตลาดริมเมย ตอนแรกมาเข้าเย็นกลับทำแบบนี้อยู่ 2 ปี ต่อมามีนายหน้าจัดหางานมาชวนไปทำงานก่อสร้างที่โคราช ตอนอยู่ที่พม่าเคยเป็นลูกจ้างก่อสร้าง จึงตัดสินใจมาทำ”**

ด้วยความที่ช่วงแรกของการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน จึงไม่สามารถเลือกงานได้ ต่อมาเริ่มกระจายเข้ามายังจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดที่อยู่ติดชายแดนเหล่านั้น และเริ่มเคลื่อนย้ายเข้าไปในเขตจังหวัดชั้นในมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรสาครซึ่งถือเป็นจังหวัดอันดับต้นๆ ที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเดินทางมาทำงานเป็นจำนวนมาก ด้วยสภาพภูมิประเทศอยู่ติดชายฝั่งทะเล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะด้านการทำประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน ส่งผลให้จังหวัดสมุทรสาครมีธุรกิจที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการทำประมง เกิดสถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปจำนวนมาก และยังสร้างให้เกิดอุตสาหกรรมประเภทบรรจุภัณฑ์ และโลจิสติกส์ เป็นการส่งต่อความเชื่อมโยงของธุรกิจ และการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันภายในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

การผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันภายในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร สามารถนำทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) มาประกอบการอธิบายได้ว่า การใช้ระบบของหน่วยงาน คน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร มาประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการ จากผู้จัดหาไปยังลูกค้า โดยกิจกรรมของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) จะแปรสภาพทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบ และวัสดุอื่นๆ ให้กลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป จากนั้นทำการจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้าคนสุดท้ายหรืออาจจะเรียกว่าผู้บริโภค ซึ่งในระหว่างกระบวนการของห่วงโซ่อุปทานนั้น อาจมีการนำวัสดุใช้แล้วและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recyclable Materials) ดังนั้นห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) จึงมีความเกี่ยวข้องกับโซ่คุณค่า

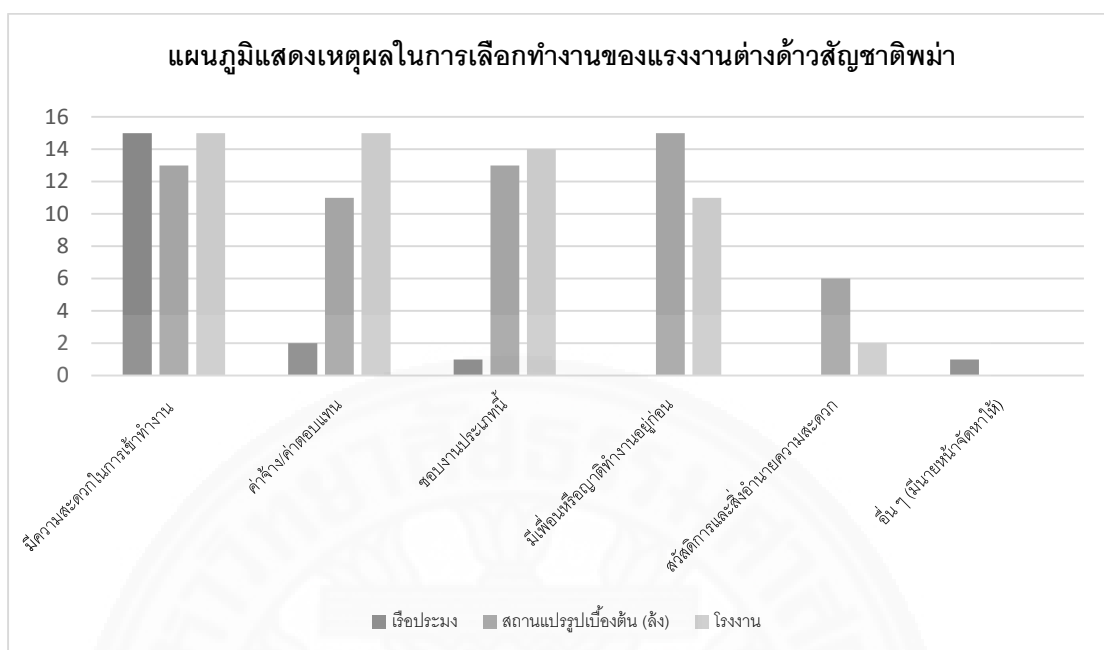
(Value Chain) และโดยทั่วไปแล้วจุดเริ่มต้นของห่วงโซ่อุปทานมักจะมาจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการแปรรูปและกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ซึ่งการเคลื่อนย้ายภายในห่วงโซ่ทุกครั้งจะส่งผลให้ปริมาณของสินค้าลดลงและไกลกว่าจุดเริ่มต้นของห่วงโซ่จนถึงสุดท้ายคือการส่งไปถึงมือผู้บริโภค⁸ ซึ่งสามารถนำทฤษฎีมาใช้เชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทานของการผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยอธิบายได้ว่าความเชื่อมโยงนั้นเป็นการเชื่อมโยงของธุรกิจต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ นั่นก็คือเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล โดยมีจุดเริ่มต้นของห่วงโซ่จากเรือประมงทำการจับทรัพยากรสัตว์น้ำ ส่งต่อให้สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) เพื่อทำการแปรรูปทรัพยากรสัตว์น้ำ เช่น การขอดเกล็ดและแล่ปลา แกะก้าง ลอกหมึก เป็นต้น จากนั้นส่งต่อให้กับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการผลิต และในระหว่างกระบวนการผลิตมีการเพิ่มเติมส่วนผสม การตรวจสอบคุณภาพ การรับประกันคุณภาพสินค้า จากนั้นทำการบรรจุหีบห่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปที่พร้อมจะขนส่งไปยังผู้บริโภค โดยกระบวนการต่างๆ ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ต้องใช้ระบบของหน่วยงาน คน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร นำมารวมประยุกต์เข้าด้วยกัน และหลักสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตอาหารทะเลแปรรูป คือการใช้แรงงานคน เนื่องจากประเภทงานส่วนใหญ่ของธุรกิจนี้ไม่สามารถนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคนได้ในทุกกระบวนการ ซึ่งเป็นงานละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยฝีมือและแรงงานคน ดังนั้น การใช้แรงงานจากคนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการประกอบธุรกิจนี้ และจากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute :TDRI) พ.ศ. 2554 พบว่าประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในเชิงคุณภาพของทุกห่วงโซ่อุตสาหกรรม ซึ่งก็รวมถึงห่วงโซ่อุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครด้วย สาเหตุเพราะเป็นงานประเภท 3 D งานสกปรก (Dirty Job) งานยาก (Difficult Job) และงานอันตราย (Dangerous Job) คนไทยไม่ทำ นั่นจึงเป็นสาเหตุให้มีการนำคนต่างด้าวเข้ามาใช้ทดแทนแรงงานไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

เมื่อทุกอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปมีความต้องการใช้แรงงาน และหัวใจของอุตสาหกรรมคือการใช้แรงงานคนเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อแรงงานไทยขาดแคลน มีการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาใช้ทดแทน และเมื่อนำแรงงานต่างด้าวมาใช้ทดแทน

⁸ ธนิตย์ โสรรัตน์, “Logistics management technology ความรู้พื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน,” คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, <http://techno.kpru.ac.th/logistics/index.php/e-learning/13-e-learning/13-1?showall=1&limitstart=> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558).

จึงปฏิเสธไม่ได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวจำเป็นต้องแทรกซึมอยู่ตลอดทั้งอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ไม่ว่าจะเป็นเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อแรงงานต่างด้าวก้าวเข้าสู่ประเทศไทยเป็นหน้าที่ของตรวจคนเข้าเมืองที่ต้องดำเนินการตรวจสอบสถานะการเข้าเมืองให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 หากตรวจพบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายก็ต้องจับกุมและผลักดันส่งกลับประเทศต้นทาง แต่หากเป็นช่วงที่รัฐบาลกำหนดให้มีนโยบายเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ผู้ประกอบการก็สามารถนำแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองมาดำเนินการให้เป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย หรือผู้ประกอบการบางรายอาจเลือกใช้วิธีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) ที่นำแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายเข้ามาจากประเทศต้นทาง นำเข้าสู่กระบวนการจ้างงานโดยการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และยื่นขออนุญาตทำงานต่อจัดหางาน เมื่อแรงงานต่างด้าวเข้าสู่การทำงานในสถานประกอบการแล้ว เป็นหน้าที่ของสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่มีหน้าที่กำกับดูแล และตรวจสอบให้สถานประกอบการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด สิทธิประโยชน์ที่แรงงานต่างด้าวสมควรได้รับ ความปลอดภัยอาชีวอนามัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน แก้ไขข้อพิพาทระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง หรือหากพบแรงงานต่างด้าวกระทำผิดกฎหมายตำรวจก็สามารถตรวจสอบ จับกุม เพื่อให้บ้านเมืองอยู่ในความสงบเรียบร้อย

จากการศึกษาพบว่าการเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาครของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะมีญาติ พี่น้อง และเพื่อนชักชวนเข้ามาทำงานมากที่สุดถึง 31 คน เนื่องจากญาติพี่น้องของแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่ในสมุทรสาครมาเป็นระยะเวลาหลายปี จึงแนะนำและชักชวนญาติพี่น้องของตนเองเข้ามาทำงานในสมุทรสาคร รองลงมาคือมีนายหน้าจัดหาแรงงานชักชวน จำนวน 7 คน และมีบางส่วนที่นายจ้างนำเข้ามาแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) ส่วนการเดินทางเข้ามาเองนั้นพบว่ามีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากไม่มีคนรู้จัก เดินทางไม่รู้ว่าจะติดต่อกับใคร แรงงานต่างด้าวบางส่วนจึงเลือกใช้นายหน้าจัดหาแรงงานในการเข้าสู่การทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร และด้วยจังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปสูง จึงทำให้มีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้คนต่างด้าวสัญชาติพม่าต่างพยายามทุกวิถีทางในการที่จะเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครก็เป็นเป้าหมายอันดับต้นๆของประเทศไทย ที่คนต่างด้าวมุ่งหวังที่จะเข้ามาทำงาน และธุรกิจนี้ห่วงโซ่อุปทาน การผลิตอาหารทะเลแปรรูปของจังหวัดสมุทรสาครอยู่ในช่วงการขาดแคลนแรงงานไทย คนต่างด้าวจึงเป็นตัวเลือกที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ จากการศึกษพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวเลือกทำงานในธุรกิจแต่ละประเภทของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป มีความแตกต่างกันดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.1 การแสดงเหตุผลในการเลือกทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

จากแผนภูมิที่ 4.1 แสดงเหตุผลในการเลือกทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า พบว่าการมีความสะดวกในการเข้าทำงาน (ไม่เคร่งครัดในการคัดเลือก) เป็นปัจจัยที่แรงงานต่างด้าวให้ความสำคัญมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกทำงานในเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวยังพบว่าแรงงานต่างด้าวมีการโยกย้ายและเปลี่ยนงานกันระหว่างสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล เนื่องจากมีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน อาจแตกต่างกันเรื่องกฎระเบียบ ข้อบังคับ ค่าจ้าง และระยะเวลาการทำงาน ซึ่งสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ น้อยกว่าระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน กำหนดตามปริมาณวัตถุดิบ และไม่เคร่งครัดเท่ากับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล และกฎหมายบัญญัติไว้ให้ทำได้ ส่วนเรือประมงเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการอนุญาตประเภทการทำงาน จึงไม่สามารถโยกย้ายงานไปธุรกิจประเภทอื่นในห่วงโซ่ได้

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ถึงความต้องการและสาเหตุว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกใช้แรงงานต่างด้าวมากกว่าแรงงานไทย ผู้ประกอบการเรือประมงให้สัมภาษณ์ว่า *“ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครหาได้ง่าย และไม่ยากใช้แต่จำเป็น เพราะคนไทยไม่ทำ เนื่องจากเป็นงานหนัก ออกทะเลครั้งละหลายวัน”*⁹ ส่วนผู้ประกอบการ

⁹ กัจกร มงคลตรีลักษณ์, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษภูาลักษณ์, สมาคมการประมงจังหวัดสมุทรสาคร, 4 มีนาคม 2559.

สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) กล่าวถึงการเลือกใช้แรงงานต่างด้าวว่า “*ขยัน ตั้งใจทำงาน ไม่เลือกงาน ชอบทำงานล่วงเวลา ไม่ค่อยหยุด และไม่มีแรงงานไทย เพราะแรงงานไทยชอบทำงานอิสระมากขึ้น พัฒนาตนเอง เรียนหนังสือสูงขึ้น*”¹⁰ ส่วนผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล กล่าวถึงสาเหตุในการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว “*เนื่องจากหาง่าย มีแรงงานสัญชาติพม่าจำนวนมากที่เข้ามา และว่างงานอยู่ในเมืองไทย และขาดแคลนแรงงานไทย เป็นจังหวะที่แรงงานต่างด้าวพม่าเริ่มเข้ามาในไทยมากขึ้น ทำให้หาได้ง่าย*”¹¹

สถานะเริ่มแรกของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในการเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อมาทำงาน นั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12 (1)¹² บัญญัติว่า ห้ามคนต่างด้าวที่ไม่มีหนังสือเดินทาง หรือเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทางที่ถูกต้องเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งหมายถึง การเข้ามาด้วยการลักลอบเข้ามา โดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ผ่านกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด ต่อมาเมื่อภาครัฐมีการผ่อนผันให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองภายหลังจากการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เจ้าของสถานประกอบการจึงนำแรงงานเหล่านั้นไปดำเนินการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงาน ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 9 วรรค 1¹³ บัญญัติว่า ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงานใดนอกจากงานตามมาตรา 7 และได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน เว้นแต่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพื่อทำงานอันจำเป็น และเร่งด่วนที่มีระยะเวลาทำงานไม่เกินสิบห้าวัน แต่คนต่างด้าวจะทำงานนั้นได้เมื่อได้มีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนทราบ ซึ่งหมายถึง คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ประเภททั่วไป ประเภทตลอดชีพ ประเภทแจ้งการทำงาน และประเภทพิสูจน์สัญชาติ บางส่วนของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เป็นกลุ่มประชากรของงานวิจัยนี้ที่เข้าข่ายมาตรานี้คือเป็นประเภทพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเดิมคณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้อยู่

¹⁰ อุดุลย์ ขวลิขิตพร, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, 18 มีนาคม 2559.

¹¹ ดิษย์กรณ์ พลายจันทร์, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, มีนาคม 2559.

¹² พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง 2522, มาตรา 12, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 96 ตอนที่ 28 ก ฉบับพิเศษ (1 มีนาคม 2522): 51-52.

¹³ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 9, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 27.

ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ทำงานได้ 2 ประเภท คือ งานกรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน และได้รับการเปลี่ยนสถานะจากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายเป็นแรงงานเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้รับการพิสูจน์สัญชาติและได้รับเอกสารรับรองสถานะจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) ตาม**พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 11¹⁴** บัญญัติว่า ผู้ใดประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักรเข้ามาทำงานในกิจการของตนในราชอาณาจักร จะยื่นคำขอรับใบอนุญาตและชำระค่าธรรมเนียมแทนคนต่างด้าวนั้นก็ได้ การขอรับใบอนุญาตแทนคนต่างด้าวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งหมายถึง การนำแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานเป็นกรรมกร หรือคนรับใช้ในบ้าน ในการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) นั้น จะต้องดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานที่ได้รับอนุญาตโดยมีหนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) จากประเทศต้นทางดำเนินการจัดหาคนงานให้

การศึกษานี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ **ประชา วสุประสาท** ที่พบว่าประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติที่มีสถานะเป็นแรงงานไม่ขึ้นทะเบียนแรงงานกึ่งถูกต้องตามกฎหมายและที่ถูกต้องตามกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน และการที่มีแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทยโดยไม่ได้จดทะเบียน รัฐบาลจึงกำหนดให้แรงงานข้ามชาติที่มีสถานะกึ่งถูกต้องกฎหมายโดยผ่านโครงการให้ขึ้นทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตทำงานเพื่อเปลี่ยนสถานะการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว และได้กำหนดนโยบายเพื่อสนองต่อความต้องการใช้แรงงานข้ามชาติ ได้ครอบคลุมถึงการรับแรงงานข้ามชาติเข้ามาใหม่ภายใต้บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ระหว่างประเทศไทย กัมพูชา ลาวและพม่า แต่ยุทธศาสตร์ทั้งหลายที่กล่าวมาไม่สามารถทำให้แรงงานข้ามชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายมีจำนวนลดลง¹⁵ การที่จำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้าสู่ประเทศไทยโดยผิดกฎหมายไม่ลดลงนั้น จากการศึกษาพบว่าสาเหตุหนึ่งมาจากการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวของภาครัฐด้วย

ในการศึกษากระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครนั้น ผู้วิจัยต้องการทราบ

¹⁴ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 28.

¹⁵ ประชา วสุประสาท, *วาระนโยบายแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย : เส้นทางสู่ความสามารถในการแข่งขันระยะยาว*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2553), XI-3.

ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าวและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการในการขออนุญาตทำงาน และการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะส่งผลให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากการศึกษาสถิติการเข้าเมืองของคนต่างด้าวสัญชาติพม่า พบว่าถึงแม้ภาครัฐจะมีนโยบายเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอยู่เป็นระยะ แต่ในทุกครั้งที่มีการดำเนินการพบว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมาขึ้นทะเบียนทุกครั้ง ซึ่งมีทั้งผู้ที่ยังไม่เคยผ่านการขึ้นทะเบียน และผู้ที่เคยขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวที่ต้องทำตามกฎหมายแล้ว ดังนั้นในการบริหารจัดการของภาครัฐควรดำเนินการอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ทำงานอยู่ในตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครอย่างถูกกฎหมาย และสิ่งใดที่เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ต้องทำตามกฎหมาย ซึ่งผลจากการศึกษาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เป็นกลุ่มประชากรในการศึกษาจำนวนทั้งหมด 45 คนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในส่วนนี้ได้ เนื่องจากแรงงานต่างด้าวไม่ได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาครัฐด้วยตนเอง เจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ทั้งหมด และจากการสัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป มีการจ้างให้ผู้อื่นดำเนินการแทน ในส่วนของเรือประมง และสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) จ้างนายหน้าจัดหาแรงงานหรือบุคคลที่รับจ้างดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัแรงงานต่างด้าว ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลให้เจ้าหน้าที่ของโรงงานเป็นผู้ดำเนินการติดต่อหรือประสานงานกับภาครัฐ ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่สามารถแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทยได้

และในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการผ่อนผันต่างๆ และการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครมีความเหมาะสมหรือไม่ และเป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ต้องทำตามกฎหมายหรือไม่ พบว่ากลุ่มประชากรมีความเห็นแตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลแยกตามกลุ่มประชากรได้ดังนี้

ผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายมีความเหมาะสม อาจมีสาเหตุมาจาก

สถานการณ์ในปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดอันดับให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่ม Tier 3 ที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายด้านการค้ามนุษย์ของสหรัฐอเมริกา และไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) ก็ให้ใบเหลืองประเทศไทยในเรื่องการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated fishing หรือ IUU Fishing) ทำให้ภาครัฐเกิดการตื่นตัวและเข้มงวดในกระบวนการนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน จนถึงการกำกับดูแลและตรวจสอบ ผู้ประกอบการเรือประมงให้สัมภาษณ์ว่า **“ชาวประมงเห็นด้วยกับมาตรการต่างๆ ของภาครัฐ แต่ควรใช้เวลาในการปรับตัว เพราะที่ผ่านมา ภาครัฐเองก็ปล่อยปละละเลยมาเป็นเวลานานมาก ผิดกฎหมายก็ยังสามารถทำอยู่ได้ ทำให้จำนวนผู้ประกอบการเพิ่มจำนวนมากขึ้น และก็ยังทำผิดกฎหมายมาตลอดโดยไม่รู้ตัวว่าไม่ถูกกฎหมาย การสั่งให้เรือจอด ทำให้เสียหาย ควรมีมาตรการเยียวยา มีการคุยหลายครั้ง แต่ไม่มีการปฏิบัติ”**¹⁶

ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานมีความเหมาะสม เนื่องจากในการเปิดขึ้นทะเบียน ทางจังหวัดมีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service ที่ดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 1 วัน หากแต่ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานยังไม่ชัดเจน มีความยุ่งยาก ต้องใช้เวลา มีสาเหตุมาจากจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอที่จะให้บริการกับผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายมีผลต่อผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว และเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจหน้าที่เรียกร้องผลประโยชน์ การจัดทำฐานข้อมูลประวัติแรงงานต่างด้าวของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกัน การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐผู้ประกอบการได้รับอย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะสื่อสารไปถึงแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ที่ให้ความรู้ไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องนั้น

การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ นั่น ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ มีมุมมองต่างกันมีทั้งที่เห็นว่าเป็นสาเหตุ เนื่องจากมีความเห็นว่าค่าใช้จ่ายสูง หลายขั้นตอน ลำบาก และเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคนบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวคิดว่าอยู่ได้หากไม่ถูกจับกุม ส่วนผู้ประกอบการที่เห็นต่าง มองว่าไม่เป็นสาเหตุ เนื่องจากปัจจุบันภาครัฐเปิดให้ขึ้นทะเบียนบ่อยครั้งขึ้น และมีการตั้งหน่วยงานมาควบคุมและตรวจสอบเพิ่มขึ้น มีบทกำหนดโทษนายจ้างที่ทำผิดอย่างรุนแรง เช่น การค้า

¹⁶ กัจจร มงคลตรีลักษณ์, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, สมาคมการประมงจังหวัดสมุทรสาคร, 4 มีนาคม 2559

มนุษย์ต้องถูกยึดทรัพย์ เป็นต้น และถึงแม้การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ จะมีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน และล่าช้า แต่ผู้ประกอบการส่วนมากก็เลือกใช้นายหน้าจัดแรงงาน หรือเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ จึงทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับรู้กระบวนการที่แท้จริง จึงคิดว่าไม่เป็นสาเหตุ

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ

การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบหรือมาตรการต่าง ๆ มีความเหมาะสมและชัดเจน การกำหนดมาตรการเข้มงวด มีการตรวจสอบสม่ำเสมอ เพียงแต่บางครั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ขาดความน่าเชื่อถือ

การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ไม่ส่งผลกระทบต่อ เนื่องจากเป็นมาตรการกำกับดูแลให้แรงงานต่างด้าวอยู่ในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และหากผู้ประกอบการมีความต้องใช้แรงงานต่างด้าวก็ควรให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม ซึ่งในการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐมีภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เพียงแต่บางครั้งผู้ประกอบการ หรือแรงงานต่างด้าว อาจมองว่าส่งผลกระทบต่อเพราะกระบวนการยุ่งยาก เสียเวลา และเสียค่าใช้จ่าย

และไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย แรงงานต่างด้าวส่วนมากต้องการเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย เพื่อจะอยู่แบบอิสระ ไม่ต้องกลัวการถูกจับกุม และผู้ประกอบการเริ่มต้นตัวกับปัญหาการค้ามนุษย์ ที่มีบทกำหนดโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นดำเนินคดีและยึดทรัพย์ จึงต้องการใช้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย แต่ก็อาจจะเป็นสาเหตุสำหรับแรงงานต่างด้าวส่วนน้อยที่เห็นว่าขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานมีความยุ่งยาก เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย และวางแผนอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่นาน จึงไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย

นายหน้าจัดหาแรงงาน

ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพนายหน้าจัดหางาน เพราะถือเป็นมาตรการกำกับดูแล หากมีความต้องการจะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว ควรให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามขั้นตอนและกระบวนการของภาครัฐ และคิดว่าไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ต้องตามกฎหมาย แต่สาเหตุที่แท้จริงคือการเสียค่าใช้จ่ายจากการดำเนินการเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างถูกกฎหมาย

นักสิทธิมนุษยชน (NGO)

ไม่ส่งผลกระทบต่องานด้านสิทธิมนุษยชน แต่จะส่งผลกระทบในการนำไปปฏิบัติของ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เนื่องจากขาดการตรวจสอบในกระบวนการบริหารจัดการ และคิดว่าการกำหนด
ขั้นตอนและกระบวนการไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย
แต่สาเหตุที่แท้จริงเกิดจากการนำไปปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และการ
ใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาถึงระบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย ในการศึกษาได้กำหนดให้กลุ่มประชากรซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวจำนวน 45 คน และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) จำนวนรวม 12 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

5.1.1 พฤติกรรมของมนุษย์ ที่เกิดจากความต้องการ พลังกดดัน หรือความปรารถนาที่จะพยายามดิ้นรน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีสาเหตุมาจากสถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศพม่า ที่เกิดจากการบังคับใช้กฎระเบียบและนโยบายของรัฐบาลทหาร ทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ารู้สึกไม่เป็นประชาธิปไตย สภาพเศรษฐกิจซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดที่ทำให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อมาทำงาน อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจไม่ดี ไม่ค่อยมีงานให้ทำ หรือหากมีก็จะมียอดส่งผลให้ประชาชนแย่งงานกันทำ รายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ที่ไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณผลผลิตและรายได้ที่แน่นอน สภาพสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพให้เลือกมากนัก มีปริมาณการจ้างงานน้อย หรือที่มีการจ้างงานก็ได้รับค่าจ้างน้อย ทำให้มีรายได้ไม่พอยังชีพและเลี้ยงครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้แรงงานต่างด้าวตัดสินใจดิ้นรนให้พ้นการถูกกดขี่จากฝ่ายทหาร ดิ้นรนให้พ้นจากความยากจน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจกระตุ้นให้มีความ

พยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดและแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าของชีวิต จึงตัดสินใจอพยพเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อหางานทำ หารายได้ เพื่อมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้เข้าสู่การทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยและการเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาครนั้น พบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้ามาด้วยการชักชวนของเพื่อน ญาติ พี่น้องจำนวนมากที่สุด และรองลงมาคือ การชักชวนจากนายหน้าจัดหาแรงงาน การเดินทางเข้ามาด้วยตนเองมีจำนวนน้อยที่สุด เนื่องจากไม่มีบุคคลที่รู้จัก เมื่อเข้ามาแล้วไม่รู้ว่าจะไปทำงานที่ไหนและจะติดต่อใครอย่างไร ช่องทางการเข้าสู่ประเทศไทยใช้วิธีผ่านช่องทางอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอเมือง จังหวัดระนอง และมีทั้งเข้ามาแบบถูกกฎหมายและหลบหนีเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย บางส่วนนายจ้างนำเข้าแรงงานแบบบันทึกข้อตกลง (MOU) โดยดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานที่ได้รับอนุญาตซึ่งมีหนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) จากประเทศต้นทาง

5.1.2 ความเชื่อมโยงการผลิต และการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนแรงงานต่างด้าว

สัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยและทำงานจำนวนมากอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ด้วยสภาพภูมิประเทศอยู่ติดชายฝั่งทะเล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะด้านการทำประมง ส่งผลให้เกิดธุรกิจที่เชื่อมโยงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เกิดสถานประกอบการเรือประมง สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปจำนวนมาก และสร้างให้เกิดอุตสาหกรรมประเภทบรรจุภัณฑ์ และโลจิสติกส์เป็นการส่งต่อความเชื่อมโยงของธุรกิจ และมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันภายในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ในเรื่องของคน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูล ข่าวสาร และทรัพยากร

หลักสำคัญและถือว่าเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนกระบวนการผลิตอาหารทะเลแปรรูปคือการใช้แรงงานจากคน เนื่องจากประเภทงานส่วนใหญ่ของธุรกิจนี้ห่วงโซ่ไม่สามารถนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคนได้ในทุกกระบวนการ และเป็นงานละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยฝีมือ และแรงงานจากคน โดยในระหว่างอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปนั้น แรงงานต่างด้าวมีการย้ายงาน ผลิตเปลี่ยน และหมุนเวียนระหว่างสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลได้ ซึ่งภาครัฐกำหนดเป็นธุรกิจประเภทประมงต่อเนื่อง ส่วนเรือประมงนั้นไม่สามารถโยกย้ายงานได้ เนื่องจากได้รับใบอนุญาตทำงานเฉพาะประเภทกิจการ และจากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute : TDRI) พ.ศ. 2554 พบว่าประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในเชิงคุณภาพของทุกห่วงโซ่อุตสาหกรรม ซึ่งก็รวมถึงห่วงโซ่อุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัด

สมุทรสาครด้วย สาเหตุเพราะเป็นงานประเภท 3 D งานสกปรก (Dirty Job) งานยาก (Difficult Job) และงานอันตราย (Dangerous Job) คนไทยไม่ทำ นั่นจึงเป็นสาเหตุให้มีการนำคนต่างด้าวเข้ามาใช้ทดแทนแรงงานไทยเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ดังนั้นการเดินทางเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาครของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า จึงทำให้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยลดลง และด้วยลักษณะการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ที่มีความขยัน ตั้งใจทำงาน สู้งานหนัก ต้องการงานปริมาณมากๆ แลกกับค่าตอบแทนที่มากตามไปด้วย แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าจึงสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

5.1.3 กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

จากการศึกษาพบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเมื่อแรกเข้าสู่ประเทศไทยส่วนมากมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 12 (1) ซึ่งหมายถึง การเข้ามาด้วยการลักลอบเข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ผ่านกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อภาครัฐมีการผ่อนผันเปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว เจ้าของสถานประกอบการจึงนำแรงงานต่างด้าวเหล่านั้นไปดำเนินการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงานตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 9 วรรค 1 ซึ่งหมายถึง คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ ประเภททั่วไป ประเภทตลอดชีพ ประเภทแจ้งการทำงาน และประเภทพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งแรงงานต่างด้าวส่วนมากที่เป็นกลุ่มประชากรของงานวิจัยนี้เข้าข่ายเป็นแรงงานต่างด้าวประเภทพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเดิมคณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวทำงานได้ 2 ประเภท คือ งานกรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน โดยได้รับการพิสูจน์สัญชาติและได้รับเอกสารรับรองสถานะจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทางก็จะมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ซึ่งหมายถึง การนำแรงงาน 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานเป็นกรรมกร หรือคนรับใช้ในบ้าน ในการนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) นั้น จะต้องดำเนินการผ่านบริษัทจัดหางานที่ได้รับอนุญาตโดยมีหนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) จากประเทศต้นทางดำเนินการจัดหาคนงานให้

ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรมีความเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายเหมาะสม การกำหนดมาตรการเข้มงวด มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ มีบทกำหนดโทษชัดเจนและรุนแรง เพียงแต่บางครั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และขาดความน่าเชื่อถือ

5.1.4 กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าของภาครัฐ

พบว่ากระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐเกี่ยวข้องกับตลอดอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป เริ่มตั้งแต่แรงงานต่างด้าวก้าวเข้าสู่ประเทศไทย เข้าสู่ระบบการจ้างงาน ขณะทำงาน และการดำรงชีวิตตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเริ่มจากตรวจคนเข้าเมือง จัดหางาน สวัสดิการและตำรวจ

จากการศึกษาพบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทยได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาครัฐด้วยตนเอง เจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ทั้งหมด และจากการสัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป พบว่ามีการจ้างให้บุคคลอื่นเป็นผู้ประสานงานแทน โดยผู้ประกอบการเรือประมง และสถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง) ว่าจ้างนายหน้าจัดหาแรงงานหรือบุคคลที่รับจ้างดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลให้เจ้าหน้าที่ของโรงงานเป็นผู้ดำเนินการติดต่อหรือประสานงานกับภาครัฐ

ส่วนการแสดงความเห็นของผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นายหน้าจัดหาแรงงาน และนักสิทธิมนุษยชน (NGO) ต่อกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทย รวมถึงการกำหนดขั้นตอนกระบวนการในการขออนุญาตทำงาน การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า นั้น พบว่าในเรื่องขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานกลุ่มประชากรมีความเห็นว่ามีเหมาะสม มีความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐมีภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน การบริหารจัดการเป็นระบบมากขึ้น เพียงแต่บางครั้งผู้ประกอบการหรือแรงงานต่างด้าว อาจมองว่าส่งผลกระทบเพราะกระบวนการยุ่งยาก เสียเวลา ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวแต่ละครั้งมีแรงงานต่างด้าวมาขึ้นทะเบียนเป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีไม่เพียงพอที่จะให้บริการกับผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายมีผลต่อผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว และเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์ ส่วนการจัดทำฐานข้อมูลของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐซึ่งในส่วนของผู้ประกอบการนั้นได้รับและเข้าถึงการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่การที่จะสื่อสารให้ถึงแรงงานต่างด้าวยังขาดประสิทธิภาพและบางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่ให้ความรู้ไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องนั้น

5.2 ทำอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทำงานอยู่ในตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรพบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าขั้นตอนกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย เนื่องจากแรงงานต่างด้าวต้องการอยู่แบบอิสระ และเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่รัฐบาลจัดให้ ไม่ต้องอาศัยอยู่อย่างหลบซ่อนและไม่ต้องการถูกจับกุม ผู้ประกอบการเองก็มีความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายเช่นกัน เนื่องจากเริ่มต้นตัวกับปัญหาการค้ามนุษย์ที่มีบทกำหนดโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นดำเนินคดีและยึดทรัพย์สิน และปัจจุบันภาครัฐกำหนดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวบ่อยขึ้น มีการตั้งหน่วยงานมาควบคุมและตรวจสอบเพิ่มขึ้น มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีเข้มงวดและกำหนดบทลงโทษนายจ้างที่รุนแรง และผู้ประกอบการส่วนมากก็เลือกใช้นายหน้าจัดแรงงาน หรือเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าทั้งแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า และผู้ประกอบการต่างก็ให้ความร่วมมือกับกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ดังนั้นภาครัฐจึงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในการเข้าสู่ตลาดแรงงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว ลดค่าใช้จ่าย ขึ้นทะเบียนนายหน้าจัดแรงงานเพื่อการตรวจสอบหากมีการเอาเปรียบผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าวได้รับความสะดวกและพอใจต่อการให้บริการของภาครัฐ จะได้ไม่เป็นสาเหตุให้ใช้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย

จากการศึกษากระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า พบว่าปัญหาที่สำคัญมากที่สุดในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าคือกรณีที่แรงงานต่างด้าวเริ่มเข้าสู่ประเทศไทยด้วยสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งจากการศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าวจำนวน 45 คน พบว่ามีจำนวนถึง 39 คน และเมื่อภาครัฐมีนโยบายเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ผู้ประกอบการจึงนำแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมาขึ้นทะเบียนเพื่อเปลี่ยนสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย และหากวิเคราะห์ถึงนโยบายการเปิดให้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวทุกครั้ง จะพบว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายมาขึ้นทะเบียนด้วยทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้ามาสู่ประเทศไทยอยู่เป็นระยะ เพื่อรอให้ภาครัฐเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว นั้นแสดงว่าภาครัฐยังไม่มีมาตรการที่จะป้องกันไม่ให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทยได้ ส่วนปัญหาที่สำคัญรองลงมาคือกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทย มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ลำบาก เสียค่าใช้จ่ายสูง และยังคงเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มให้กับนายหน้าจัดหาแรงงานด้วย โดยในระหว่างกระบวนการยังพบว่ามี

เจ้าหน้าที่ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ และการทำงานของ
หน่วยงานภาครัฐที่ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อศึกษาถึงปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ทำอย่างไรให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ทำงานอยู่ในตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐส่งผลให้แรงงานต่างด้าวไม่ยากเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายหรือไม่

จากการศึกษาพบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ได้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับภาครัฐด้วยตนเอง เจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการให้ ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐ และในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรซึ่งมีความเห็นว่าการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของภาครัฐจะไม่เป็นสาเหตุหลักที่จะส่งผลให้แรงงานต่างไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็พบปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกระบวนการ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการของภาครัฐ ดังนี้

(1) ผลจากการศึกษาพบว่าข้อกำหนดนโยบายของภาครัฐมีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ แต่ขาดการนำไปปฏิบัติที่มีมาตรฐานเดียวกัน เรื่องเดียวกันแต่หน่วยงานปฏิบัติไม่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ความรู้ในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันทำให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ฯลฯ ควรกำหนดนโยบาย มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประเภทเอกสารที่ใช้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในการที่จะถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้ประกอบการและแรงงานต่างด้าว เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ

(2) ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงาน มีความเหมาะสม เนื่องจากในการเปิดขึ้นทะเบียน ทางจังหวัดมีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service แล้วเสร็จภายใน 1 วัน แต่ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงานก็ยังไม่ชัดเจน มีความยุ่งยาก ใช้เวลานาน อันเกิดมาจากหลายสาเหตุที่ค้นพบจากการวิจัยนี้ ภาครัฐจึงควรจัดตั้งศูนย์ One Stop Service เพื่อรวบรวมหน่วยงานภาครัฐเข้าไว้ด้วยกัน ไม่เพียงเฉพาะช่วงเวลาที่เปิดให้ขึ้นทะเบียนเท่านั้น แต่เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล นายหน้าจัดหาแรงงาน หรือ

แม้กระทั่งตัวแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ได้รับความสะดวกในการติดต่อประสานงาน เป็นการป้องกันสาเหตุที่จะทำให้แรงงานต่างด้าวจะกลับไปมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย

(3) จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการหรือแรงงานต่างด้าว ต่างก็มีความต้องการใช้นายหน้าจัดหาแรงงานในการดำเนินการติดต่อประสานงานกับภาครัฐ ดังนั้นภาครัฐจึงควรกำหนดให้นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียน เพื่อจัดทำประวัติและรวมถึงภาครัฐควรมีการให้ความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบ รวมถึงการปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องกฎหมาย เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบต่อแรงงานต่างด้าว ที่อาจจะเป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย และหากพบนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวไม่ขึ้นทะเบียนตามที่กำหนด ควรจับกุมและลงโทษ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความผิด

(4) ภาครัฐควรร่วมกับผู้ประกอบการจัดทำแผนการใช้แรงงานในอนาคต เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าจากเหตุการณ์เลือกตั้งภายในประเทศพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 ที่ผ่านประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนมากมีความคาดหวังว่ารัฐบาลใหม่ที่ชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้จะสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงมีการวางแผนที่จะกลับไปทำงานและใช้ชีวิตในประเทศตนเอง ซึ่งผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ก็มีความตื่นตัวและเตรียมปรับตัวเพื่อรองรับกับสถานการณ์ด้านการใช้แรงงานในอนาคตหากแรงงานต่างด้าวมีการเคลื่อนย้ายกลับประเทศ ด้วยการวางแผนนำเครื่องจักรมาใช้ทดแทนแรงงานคนมากขึ้น และวางแผนการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติอื่นๆ มาใช้ทดแทนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษากระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเฉพาะที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป และเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ และกำหนดพื้นที่ศึกษาในจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทำงานและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือจังหวัดระนอง เป็นต้น กำหนดขอบเขตในการศึกษาให้มีความคล้ายคลึงตามแนวทางของการวิจัยนี้ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เปรียบเทียบกับสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และให้ภาครัฐนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทุกประเภทอาชีพและเพื่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศไทย เพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบเกิดประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้และการวิจัยครั้งต่อไปอาจมีความแตกต่าง เนื่องจากสถานการณ์ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัยฉบับนี้ อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดอันดับให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่ม Tier 3 และสหภาพยุโรป (EU) ใ้ใบเหลืองประเทศไทยเรื่องการทำประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated fishing หรือ IUU Fishing) ส่งผลให้ภาครัฐห้ามมาตรการมาสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงมาตรการผ่อนผันเรื่องการใช้แรงงานต่างด้าวให้ถูกกฎหมาย

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

ประชา วสุประสาท. วาระนโยบายแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย : เส้นทางสู่ความสามารถในการแข่งขันระยะยาว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2553.

บทความและวารสาร

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. “บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสาคร.” วารสารสำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (ตุลาคม 2557): 10.

คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.). “สถานการณ์แรงงานอพยพข้ามชาติในประเทศไทย.” เอกสารวิชาการคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย. ลำดับที่ 1: 1.

ทวีชัย ระเบียบ. “กระบวนการค้าประเวณีหญิงข้ามชาติ: ศึกษากรณีหญิงต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร.” วารสารวิทยบริการ, ปีที่ 23 ฉ.3 (กันยายน-ธันวาคม 2555): 12.

ผลงานวิจัย

ปิยะวงศ์ ปัญจะเทวคุปต์ และสหชัย สัตยธำรงเจริญ. “ความเต็มใจจ่ายเพื่อทำงานในประเทศไทยของต่างด้าว: กรณีศึกษาแรงงานพม่า จังหวัดสมุทรสาคร” คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Discussion Papers No.32 (May 22, 2014).

สิ่งพิมพ์รัฐบาล

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 7, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 26.

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 9, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 27.

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 11, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 28.

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 13, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 29.

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว 2551, มาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 125 ตอนที่ 37 ก (22 กุมภาพันธ์ 2551): 29.

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง 2522, มาตรา 12, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 96 ตอนที่ 28 ก ฉบับพิเศษ (1 มีนาคม 2522): 52-53.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธนิตย์ ไสรัตน์. “Logistics management technology ความรู้พื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการโซ่อุปทาน.” คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

<http://techno.kpru.ac.th/logistics/index.php/e-learning/13-e-learning/13-1?showall=1&limitstart=> (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558).

พฤติกรรมมนุษย์-ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา. http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Factor_Psyco.htm (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558).

ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. “แรงงานไทยในบริษัทใหม่ : การเรียนสายอาชีพเพื่อชาติ.” สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. <http://tdri.or.th/tdri-insight/thai-labour-force> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2558).

วีระศักดิ์ นาทะศิริ. “แผ่นดินของไทย ปัญหาของคนไทย (5) : เรื่องแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย.” ผู้จัดการ, <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=957000086862> (สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2558).

สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร. “รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาครรองรับประชาคม อาเซียน (AC).” สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร.

<http://samutsakhon.mol.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2558).

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคนต่างด้าว.”

กระทรวงแรงงาน. NewsID=http://www.mol.go.th/academician/basic_alien (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2558).

การสัมภาษณ์

กำจร มงคลตรีลักษณ์. สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, สมาคมการประมงจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร, 4 มีนาคม 2559.

คณะเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร.

สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, มีนาคม-เมษายน 2559.

คณะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร.

สัมภาษณ์โดย มาลี เจษฎาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, มีนาคม-เมษายน 2559.

ดิษย์กรณ์ พลายจันทร์, สัมภาษณ์โดย มาลี เจษภูาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, มีนาคม 2559.

ณรงค์ ครุฑธา. สัมภาษณ์โดย มาลี เจษภูาลักษณ์, จังหวัดสมุทรสาคร, 17 เมษายน 2559.

สมพงษ์ สระแก้ว. สัมภาษณ์โดย มาลี เจษภูาลักษณ์, มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน
จังหวัดสมุทรสาคร, 22 กุมภาพันธ์ 2559.

อดุลย์ ชวลิตพร. สัมภาษณ์โดย มาลี เจษภูาลักษณ์. จังหวัดสมุทรสาคร. 18 มีนาคม 2559.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามแรงงานต่างด้าว

เรื่อง กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
- ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานใน
อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร
- ส่วนที่ 3 การเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน
อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป
- ส่วนที่ 4 การบริหารจัดการของภาครัฐ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ภูมิลำเนาในประเทศพม่า เมือง.....
4. การประกอบอาชีพก่อนเข้ามาประเทศไทย.....
5. สถานภาพครอบครัว โสด
 สมรส บุตร.....คน
6. ระยะเวลาการทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร.....ปี

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลทำให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเลือกเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรม
ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

1. สถานการณ์ด้านใดในประเทศพม่า ที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย

1. ด้านการเมือง

เพราะ.....

.....

2. ด้านเศรษฐกิจ

เพราะ.....

.....

3. ด้านสังคม

เพราะ.....

.....

4. ด้านอื่น ๆ

เพราะ.....

.....

ส่วนที่ 3 กระบวนการการเข้าสู่ประเทศไทย และการสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติ
พม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

1. ท่านเข้าสู่ประเทศไทยอย่างไร

1. เดินทางเอง

2. นายหน้าจัดหาแรงงาน

3. เพื่อน ญาติ ชักชวน

4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2. ท่านเข้าสู่การทำงานในจังหวัดสมุทรสาครได้อย่างไร

1. เดินทางเอง

2. นายหน้าจัดหาแรงงาน

3. เพื่อน ญาติ ชักชวน

4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. สถานะของท่านในการทำงานเป็นอย่างไร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1. ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว
 - 2. ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวโดยนายจ้าง
 - 3. ผ่านกระบวนการบันทึกข้อตกลงระหว่างนายจ้างกับรัฐบาล
 - 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. ท่านทำงานอยู่ในธุรกิจประเภทใด
- 1. เรือประมง
 - 2. สถานแปรรูปเบื้องต้น (ล้าง)
 - 3. โรงงานแปรรูป
 - 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
5. เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำงานดังกล่าว
- 1. ชอบงานประเภทนี้
 - 2. ค่าจ้าง / ค่าตอบแทน
 - 3. มีความสะดวกในการเข้าทำงาน (ไม่เคร่งครัดในการคัดเลือก)
 - 4. สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 5. มีเพื่อนหรือญาติทำอยู่ก่อน
 - 6. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
6. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน
- 1. การสื่อสาร
 - 2. ระยะเวลาการทำงาน
 - 3. งานหนักเกินกำลัง
 - 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
7. ท่านวางแผนที่จะทำงานในประเทศไทย.....ปี
8. การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 จะส่งผลกระทบต่อการทำงานในประเทศไทยของท่านหรือไม่ อย่างไร
-
-

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลไทย

กระบวนการทำงานของภาครัฐไทย	ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ แรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทย				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และ มาตรการผ่อนผันต่าง ๆ มีความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ					
2. ระบบการจัดเก็บฐานข้อมูล มีความชัดเจน และสามารถใช้ประโยชน์ได้					
3. ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการขออนุญาต มีความสะดวก					
4. ระยะเวลาในการดำเนินการขออนุญาต มี ความเหมาะสม					
5. การยินดีและเต็มใจให้บริการของเจ้าหน้าที่					
6. การให้ความรู้ / การประชาสัมพันธ์ รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ มีความ ชัดเจน					
7. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการ บริหารจัดการของภาครัฐส่งผลกระทบต่อ แรงงาน ต่างด้าวสัญชาติพม่า					
8. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการ บริหารจัดการของภาครัฐเป็นสาเหตุทำให้ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ต้องการเป็น แรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการ

เรื่อง กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย กระบวนการเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นการเข้าประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครอย่างผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะให้สัมภาษณ์หรือไม่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้ได้

แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป
- ส่วนที่ 3 ความต้องการใช้และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ตำแหน่ง
 1. เจ้าของกิจการ
 2. ผู้จัดการ
 3. หัวหน้างาน
 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. ประเภทธุรกิจ
 1. เรือประมง
 2. สถานแปรรูปแป๊ะก๊วย (ล้ง)
 3. โรงงานแปรรูป
 4. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
 1. ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ.....ปี
 2. จำนวนความต้องการใช้แรงงานในธุรกิจ.....คน
 3. จำนวนแรงงานต่างด้าวในธุรกิจในปัจจุบัน.....คน
 4. เริ่มใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าตั้งแต่ พ.ศ.
 5. เคยใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติใดบ้าง.....

ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรม ห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

1. ท่านคิดว่ากระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห้วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป ในส่วนธุรกิจของท่านมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 1. ขั้นตอนและกระบวนการในการอนุญาตทำงาน
 2. ระยะเวลาดำเนินการ
 3. การจัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว
 4. การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ

แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ / หน่วยงานภาครัฐ
เรื่อง กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย กระบวนการเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นการเข้าประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครอย่างผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะให้สัมภาษณ์หรือไม่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้ได้

แบบสัมภาษณ์ สอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ท่านทำงานเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวในส่วนใดในจังหวัดสมุทรสาคร
 1. ตำรวจ
 2. ตรวจคนเข้าเมือง
 3. จัดหางาน
 4. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร.....ปี

ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรม

ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

1. กระบวนการเข้ามาทำงานของคนต่างด้าวสัญชาติพม่าเกี่ยวข้องกับส่วนงานท่านอย่างไร
2. ท่านคิดว่าอะไรคืออุปสรรคที่ทำให้กระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ
3. ท่านคิดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างไร และควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง
4. ท่านคิดว่านโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว มีข้อดีข้อเสียอย่างไร
5. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร
6. วิธีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร
7. การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ส่งผลอย่างไรต่อภาครัฐ (ตำรวจ, ตรวจคนเข้าเมือง, สำนักงานจัดหางาน และสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร)
8. การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว
เรื่อง กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า
กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย กระบวนการเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นการเข้าประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครอย่างผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะให้สัมภาษณ์หรือไม่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้ได้

แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าใน
 อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา สาขา
4. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ.....ปี

**ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรม
ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร**

1. ท่านเข้าสู่อาชีพนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวได้อย่างไร
2. อาชีพการเป็นนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวเริ่มจากอะไร และมีขั้นตอนอย่างไร
3. การเป็นนายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าวต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดบ้าง ภาครัฐ ภาคเอกชน
4. การประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร
5. นอกจากการจัดการจัดหาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าแล้ว ท่านเคยจัดหาแรงงานสัญชาติอื่นหรือไม่ เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
6. แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร
7. แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนใหญ่เลือกงานหรือไม่ ปัจจัยใดที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าพิจารณาในการเลือกทำงาน
8. อุปสรรคใดที่ทำให้กระบวนการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ
9. ท่านคิดว่านโยบายของรัฐบาลในการจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนท่านอย่างไร
10. การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการผ่อนผันต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
11. การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบแรงงานต่างด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร
12. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการของภาครัฐในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวหรือไม่ อย่างไร
13. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครของภาครัฐเป็นสาเหตุทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

แบบสัมภาษณ์ นักสิทธิมนุษยชน (NGO)

เรื่อง กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย กระบวนการเข้าสู่การทำงานในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร กระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศไทย

ซึ่งในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นการเข้าประเทศไทย และการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กรณีศึกษา : อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครอย่างผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะให้สัมภาษณ์หรือไม่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้ได้

แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและรายละเอียดพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา..... สาขา.....
4. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ.....ปี

ส่วนที่ 2 กระบวนการการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรม ห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป

1. ขอบเขตงานด้านสิทธิมนุษยชนของท่านเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวอย่างไรบ้าง
2. การเข้ามาทำงานในประเทศไทยของคนต่างด้าวสัญชาติพม่า เกี่ยวข้องกับงานด้านสิทธิมนุษยชนอย่างไร
3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ามีอะไรบ้าง
4. อุปสรรคที่ทำให้กระบวนการบริการจัดการทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไม่ประสบความสำเร็จ
5. การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว ท่านคิดว่าควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง
6. นโยบายของรัฐบาลในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมียอดเยี่ยมและข้อเสียอย่างไร
7. วิธีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร
8. การลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ส่งผลอย่างไรต่อภาครัฐ
9. การบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการผ่อนผันต่าง ๆ ในการนำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าสู่อุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
10. การกำหนดมาตรการควบคุม กำกับดูแล การตรวจสอบ แรงงานต่างด้าวของภาครัฐเป็นอย่างไร
11. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวหรือไม่ อย่างไร
12. การกำหนดขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการของภาครัฐ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาคร เป็นสาเหตุทำให้แรงงาน ต่างด้าวไม่ต้องการเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด
13. การเลือกตั้งภายในของประเทศพม่า เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2558 จะส่งผลอย่างไรต่อแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานการผลิตอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรสาครหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข

ขั้นตอนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
กับกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

ขั้นตอนการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

1. กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า

การจดทะเบียนคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพื่อให้คนต่างด้าวเหล่านั้นมีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกกฎหมาย และให้การจ้างแรงงานต่างด้าวเข้าทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำแรงงานต่างด้าวไปดำเนินการจดทะเบียนเมื่อมีประกาศจากทางราชการเปิดให้มีการจดทะเบียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.1 การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง หลังจากได้รับการจดทะเบียนแล้ว จะมีสถานะเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ในกรณีที่ผู้ประกอบการใช้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เพื่อให้การจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย นายจ้างจะต้องจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งในแต่ละปีกรมการจัดหางานจะประกาศให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในช่วงเวลาที่กำหนด โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 แจ้งจำนวนคนต่างด้าว ต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ ที่สถานประกอบการตั้งอยู่และขอรับแบบคำร้องขอจ้างคนต่างด้าวและแบบคำร้องขอจดทะเบียนประวัติคนต่างด้าว (ท.ต.1) ฉบับจริง

1.1.2 ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนคนต่างด้าว โดยนายจ้างยื่นแบบ ท.ต.1 และหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนจังหวัด/สำนักทะเบียนกรุงเทพ

1.1.3 ขอนัดตรวจสุขภาพและประกันต่างด้าว นายจ้างยื่นหลักฐานเพื่อขอนัดตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล พร้อมชำระเงินค่าตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ ซึ่งจะได้รับใบนัดตรวจสุขภาพในการนำคนต่างด้าวไปตรวจตามวันเวลาที่กำหนด จากนั้นนำใบนัดตรวจสุขภาพและหลักฐานไปยื่นขออนุญาตทำงานให้คนต่างด้าวกับเจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ต่อไป

1.1.4 ยื่นคำขออนุญาตทำงาน นายจ้าง/สถานประกอบการยื่นแบบคำขออนุญาตทำงานของคนต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประกาศอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ตท.8) พร้อมหลักฐานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่โดยชำระค่ายื่นคำร้องและค่าธรรมเนียม

ใบอนุญาตทำงาน เมื่อยื่นขออนุญาตทำงานแล้วจะได้รับใบเสร็จรับเงินและใบรับคำขอ ตท.8 เป็นหลักฐานในการพาคนต่างด้าวไปจัดทำ Bio Data เก็บภาพใบหน้าและพิมพ์ลายนิ้วมือที่สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ตามวัน เวลาที่กำหนด

1.2. การนำเข้าแรงงานตามบันทึกข้อตกลง (MOU) หมายถึง แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ที่เข้ามาทำงานเป็นกรรมกรหรือคนรับใช้ในบ้าน การจ้างคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศอย่างถูกกฎหมายตามข้อตกลง (MOU) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.2.1 การแจ้งความต้องการจ้างคนต่างด้าว (โควตา)

นายจ้าง/สถานประกอบการ ยื่นแบบแจ้งความต้องการจ้างคนต่างด้าว ณ สำนักจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ (สจก.)1-10 หรือ สำนักงานจัดหางานจังหวัด (สจจ.) ณ สถานที่คนต่างด้าวจะเดินทางไปทำงาน ยกเว้น กรณีนายจ้างเป็นนิติบุคคลในกิจการก่อสร้างให้ขอโควตาที่สำนักงานใหญ่เท่านั้น

- นายจ้าง/ สถานประกอบการเมื่อได้รับอนุญาตให้จ้างคนต่างด้าวได้ กรมการจัดหางานจะออกหนังสือยืนยันการมีโควตาจ้างแรงงานต่างด้าว

1.2.2 การยื่นคำร้องขอนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย

- นายจ้าง/ สถานประกอบการที่ได้รับโควตาจ้างคนต่างด้าว ให้ยื่นเอกสารสำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ ประกอบด้วย

- คำร้องขอนำเข้าแรงงานต่างด้าวตามบันทึกความเข้าใจ (MOU)
- สำเนาหนังสืออนุญาตให้จ้างคนต่างด้าว (สำเนาโควตา)
- หนังสือแสดงรายละเอียดความต้องการแรงงาน (Demand Letter) ระบุเงื่อนไขรายละเอียดในการทำงานตามแบบที่กำหนด
- หนังสือแต่งตั้ง (Power of Attorney) ที่แต่งตั้งให้บริษัทจัดหางานในประเทศต้นทาง
- ดำเนินการจัดหาคนงานให้ (นายจ้าง/สถานประกอบการไทย ต้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรงด้วยตนเอง)
- ตัวอย่างสัญญาจ้างมาตรฐาน (Employment Contract)
- กรณีเป็นนิติบุคคลให้ยื่นสำเนาหนังสือการจดทะเบียน
- สำเนาบัตรประชาชนของกรรมการผู้มีอำนาจลงนาม และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

- สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ส่งเอกสารที่ผ่านการรับรองแล้วให้กรมการจัดหางาน จำนวน 2 ชุด โดยนายจ้างเก็บรักษาไว้ จำนวน 1 ชุด
- กรมการจัดหางานรวบรวมหลักฐาน พร้อมทั้งตรวจสอบความเรียบร้อยและเสนอกระทรวงแรงงานเพื่อออกหนังสือแจ้งให้กระทรวงแรงงานของประเทศต้นทางทราบ
- กรมการจัดหางาน ส่งเอกสารให้กับสถานทูตของประเทศต้นทาง เพื่อให้สถานทูตของประเทศต้นทางจัดส่งเอกสารไปยังกระทรวงแรงงานของประเทศตนเอง
- กระทรวงแรงงานของประเทศต้นทาง จะดำเนินการแจ้งให้บริษัทจัดหางานในประเทศของตนรับเรื่องไปดำเนินการจัดหาคนงาน
- เมื่อบริษัทจัดหางานในประเทศต้นทางจัดหาคนงานได้แล้ว จะจัดทำบัญชีรายชื่อของคนงานให้กระทรวงแรงงานของประเทศต้นทางประทับตราและลงนามรับรองก่อนจัดส่งมาให้แก่นายจ้าง/สถานประกอบการของไทยเพื่อดำเนินการต่อไป

1.2.3 การยื่นคำขออนุญาตทำงานแทนคนต่างด้าว

- เมื่อนายจ้าง/สถานประกอบการได้รายชื่อคนต่างด้าวที่ผ่านการรับรองอย่างเป็นทางการแล้วให้นำรายชื่อและหนังสือของนายจ้างระบุตำแหน่งและคนที่คนต่างด้าวจะเดินทางผ่านมายื่นพร้อมคำขออนุญาตทำงานแทนคนต่างด้าวตามแบบ ตท.15 ณ สำนักงานจัดหางานในพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ ซึ่งมีเอกสารประกอบ ได้แก่
 - บัญชีรายชื่อ (Name List) ตามที่ประเทศต้นทางออกให้และรับรองอย่างเป็นทางการจากกระทรวงแรงงานประเทศต้นทาง
 - คำขอ ตท.15 จัดทำเป็นรายบุคคลของคนต่างด้าว
 - รูปถ่ายคนต่างด้าวขนาด 2.5×3 เซนติเมตร จำนวน 2 รูป ถ่ายมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน เขียนชื่อคนต่างด้าวด้านหลังรูปทุกรูป
 - สำเนาหนังสือยืนยันการมีโควต้า
- สำนักงานจัดหางานจังหวัด ส่งบัญชีรายชื่อให้แก่กรมการจัดหางาน
- กรมการจัดหางานดำเนินการแจ้งสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในประเทศต้นทางและสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทราบ เพื่อดำเนินการออกวีซ่าและอนุญาตให้พำนักอยู่ในประเทศไทยได้

1.2.4 การออกใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว

- บริษัทจัดหางานในประเทศต้นทางนำคนต่างด้าวไปยื่นขอรับการตรวจลงตราเข้าประเทศไทย ณ สถานทูตหรือสถานกงสุลของไทย ที่ตั้งอยู่ ณ ประเทศต้นทางซึ่งคนต่างด้าวจะได้รับการประทับตรวจลงตรา (Non-Immigrant Visa L-A) ตามที่กรมการจัดหางานแจ้งประสานไป

- เมื่อคนต่างด้าวได้รับวีซ่าเข้าประเทศไทยเพื่อการทำงาน และเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง จะได้รับการประทับตราอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรไทย 2 ปี จากนั้น นายจ้างจะต้องพาคนต่างด้าวไปตรวจสุขภาพใน 3 วัน โดยนายจ้างควรประสานงานกับโรงพยาบาลและนัดหมายล่วงหน้าพร้อมทั้งยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตทำงานภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งมีเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- คำร้องขอรับใบอนุญาตการทำงาน
- สำเนาหนังสือแจ้งผลการขอรับใบอนุญาตทำงาน
- หนังสือเดินทางฉบับจริง พร้อมสำเนา 1 ชุด
- ใบรับรองแพทย์

- คนต่างด้าวที่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงาน จะต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงานตามระยะเวลาที่คนต่างด้าวขออนุญาตทำงาน แต่ไม่เกินหนึ่งปี

- นายจ้าง/สถานประกอบการในต่างจังหวัดยื่นเอกสาร ณ สำนักงานจัดหางานจังหวัด ส่วนนายจ้าง/สถานประกอบการในกรุงเทพฯ จะต้องยื่นเอกสาร ณ กองการจัดระบบการนำเข้าแรงงานต่างด้าว ซึ่งเจ้าหน้าที่จะนัดนายจ้างนำคนต่างด้าวมาดำเนินการจัดทำใบอนุญาตทำงาน พร้อมนัดวันรับใบอนุญาตทำงานรวมทั้งคนต่างด้าวต้องชำระค่าธรรมเนียมตามระยะเวลาที่ขออนุญาตทำงานแต่ไม่เกินหนึ่งปีเช่นกัน

1.3 การแจ้งยกเลิกการจ้างแรงงานต่างด้าว เมื่อนายจ้างเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวแล้วต้องปฏิบัติดังนี้

1.3.1 ให้นำคนต่างด้าวไปแจ้งออกหรือแจ้งการเลิกจ้างที่กรมจัดหางาน ภายใน 15 วัน หลังจากคนต่างด้าวย้ายออกจากงานหรือหลบหนีออกจากบ้าน/สถานประกอบการ

ต่างจังหวัด : แจ้งที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

กรุงเทพฯ : แจ้งที่กองการจัดระบบการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

1.3.2 คนต่างด้าวต้องคืนใบอนุญาตทำงานแก่เจ้าหน้าที่

1.3.3 นายจ้างนำคนต่างด้าวเดินทางออกนอกประเทศ โดยแจ้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทุกแห่งที่ด่านชายแดนไทย

2. ประเด็นตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว

ประเด็นตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย มีดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

มาตรา 12 ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง เช่นว่านั้นจากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศหรือจากกระทรวงการต่างประเทศเว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณีพิเศษ

การตรวจลงตราและการยกเว้นการตรวจลงตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(1) การตรวจลงตราตาม (1) ให้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่เข้ามาในราชอาณาจักร

(3) เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมกรหรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกายโดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการหรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกลจริตหรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) ยังมิได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษหรือฉีควัคซีนหรือปฏิบัติการอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นว่านั้น

(6) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทยหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดที่ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมหรือจะก่อเหตุร้ายให้เกิดต่อความสงบสุขหรือความปลอดภัยของประชาชนหรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเข้ามาเพื่อการค้าประเวณีการค้าหญิงหรือเด็กการค้ายาเสพติดให้โทษการลักลอบหนีภาษีศุลกากรหรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่มีประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 16

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศหรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้วหรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่ายทั้งนี้เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณาขกเว้นให้เป็นการมีพิเศษเฉพาะราย

การตรวจวินิจฉัยโรคร่างกายหรือจิตตลอดจนการปฏิบัติการเพื่อป้องกันโรคติดต่อให้ใช้แพทย์ตรวจคนเข้าเมือง

2.2 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

มาตรา 7 งานใดที่คนต่างด้าวอาจทำได้ในท้องที่ใด เมื่อใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติ โอกาสในการประกอบอาชีพของคนไทยและความต้องการแรงงานต่างด้าวที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ จะกำหนดให้แตกต่างกันระหว่างคนต่างด้าวทั่วไปกับคนต่างด้าวตามมาตรา 13 และมาตรา 14 ก็ได้

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับการทำงานของคนต่างด้าวตามมาตรา 12

มาตรา 9 ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงานใดนอกจากงานตามมาตรา 7 และได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน เว้นแต่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เพื่อทำงานอันจำเป็นและเร่งด่วนที่มีระยะเวลาทำงานไม่เกินสิบห้าวันแต่คนต่างด้าวจะทำงานนั้นได้เมื่อได้มีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนทราบ

ในการออกใบอนุญาตนายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไขให้คนต่างด้าวต้องปฏิบัติด้วยก็ได้

ใบอนุญาตการขอรับใบอนุญาตการออกใบอนุญาตและการแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

อธิบดีจะวางระเบียบเพื่อกำหนดแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคสองให้นายทะเบียนต้องปฏิบัติก็ได้

ผู้รับใบอนุญาต ตามมาตรา 9 หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง จำแนกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภททั่วไป หมายถึง คนต่างด้าวที่เป็นแรงงานที่มีทักษะและทำงานอยู่ในตำแหน่งค่อนข้างสูง หรืออาจ ถูกส่งมาจากบริษัทแม่ในต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย หรือเข้ามาทำงานชั่วคราวในงานที่ต้องใช้ทักษะ และเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นความต้องการผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้าน มีความชำนาญเฉพาะด้าน หรือมีความสามารถ ทางการสื่อสาร (ภาษา) ที่ยังหาคนไทยที่มีความสามารถ หรือมีความชำนาญเข้ามาร่วมงานไม่ได้ หรือเป็นการเข้ามาทำงานในกิจการที่ตนเองลงทุน หรือกิจการของคู่สมรส หรือกิจการที่ร่วมลงทุน เป็นต้น ส่วนใหญ่ทำงานในกิจการ ดังนี้

- กิจการที่มีการลงทุนตั้งแต่ 2 ล้านขึ้นไป
- กิจการที่มีการลงทุนมากกว่า 30 ล้านขึ้นไป
- มูลนิธิ/สมาคม/องค์การเอกชนต่างประเทศ

(2) ประเภทตลอดชีพ หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงานตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับ ที่ 322 ข้อ 10 (10) มีสาระสำคัญว่า “ใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวซึ่งถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมาย ว่าด้วยคนเข้าเมืองและทำงานอยู่แล้วก่อนวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้ใช้ได้ตลอดชีวิตของคนต่างด้าวนั้น เว้นแต่คนต่างด้าวจะเปลี่ยนอาชีพใหม่”

(3) ประเภทแจ้งการทำงาน หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วย คนเข้าเมืองเพื่อทำงานอันจำเป็นและเร่งด่วนที่มีระยะเวลาทำงานไม่เกินสิบห้าวันและจะทำงานนั้นได้ เมื่อได้มีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนทราบ

(4) ประเภทพิสูจน์สัญชาติ หมายถึง แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งเดิมคณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวระหว่างรอการส่งกลับอนุญาตให้ทำงานได้ 2 งาน คือ งานกรรมกร และคนรับใช้ในบ้าน มีใบอนุญาตทำงานชนิดบัตรสีชมพู และได้รับการปรับเปลี่ยนสถานะจากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ให้เป็นแรงงานเข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยได้รับการพิสูจน์สัญชาติและได้รับเอกสารรับรองสถานะจากเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง ได้แก่ หนังสือเดินทางชั่วคราว (Temporary Passport) หรือเอกสารรับรองบุคคล (Certificate Of Identity) เป็นต้น เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการขออนุญาตทำงาน โดยได้รับใบอนุญาตทำงานเป็นชนิดบัตรสีเขียว

มาตรา 11 ผู้ใดประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักรเข้ามาทำงานในกิจการของตนในราชอาณาจักรจะยื่นคำขอรับใบอนุญาตและชำระค่าธรรมเนียมแทนคนต่างด้าวนั้นก็ได้

การขอรับใบอนุญาตแทนคนต่างด้าวตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 11 หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งยังไม่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร โดยนายจ้างยื่นคำขอรับใบอนุญาตและชำระค่าธรรมเนียมแทน จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) **ประเภททั่วไป** หมายถึง คนต่างด้าวที่เป็นแรงงานที่มีทักษะและทำงานอยู่ในตำแหน่งค่อนข้างสูงหรือเข้ามาทำงานชั่วคราวในงานที่ต้องใช้ทักษะและเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นความต้องการ ผู้ที่มีความสามารถหรือความชำนาญเฉพาะด้าน หรือมีความสามารถทางการสื่อสาร (ภาษา) ที่ยังหาคนไทยที่มีความสามารถหรือ มีความชำนาญเข้ามาร่วมงานไม่ได้ เมื่อเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร แล้วต้องดำเนินการยื่นขอใบอนุญาต ทำงานภายใน 30 วัน

(2) **ประเภทนำเข้า** หมายถึง แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานตามข้อตกลงว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ภาคี (MOU) โดยขออนุญาตทำงานได้ 2 งาน คือ งานกรรมกร และ คนรับใช้ในบ้าน ปัจจุบันทำข้อตกลง (MOU) กับประเทศ 2 ประเทศ คือ ลาวและกัมพูชา

มาตรา 13 คนต่างด้าวซึ่งไม่อาจขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 9 เพราะเหตุดังต่อไปนี้ อาจขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียนเพื่อทำงานตามประเภทที่คณะรัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการโดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติ และผลกระทบต่อสังคม

(1) ถูกเนรเทศตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศและได้รับการผ่อนผันให้ไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใด แทนการเนรเทศหรืออยู่ในระหว่างรอการเนรเทศ

(2) เข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแต่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(3) ถูกถอนสัญชาติตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 หรือตามกฎหมายอื่น

(4) เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515

(5) เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ประกาศตามวรรคหนึ่งคณะรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดไว้ด้วยก็ได้

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนด ในกฎกระทรวง

มาตรา 14 คนต่างด้าวซึ่งมีภูมิลำเนาและเป็นคนสัญชาติของประเทศที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยถ้าได้เข้ามาในราชอาณาจักรโดยมีเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

อาจได้รับอนุญาตให้ทำงานบางประเภทหรือลักษณะงานในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ในช่วงระยะเวลาหรือตามฤดูกาลที่กำหนดได้ทั้งนี้เฉพาะการทำงานภายในท้องที่ที่อยู่ติดกับชายแดนหรือท้องที่ต่อเนื่องกับท้องที่ดังกล่าว

คนต่างด้าวซึ่งประสงค์จะทำงานตามวรรคหนึ่งให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตทำงานชั่วคราวพร้อมกับแสดงเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางต่อนายทะเบียนและชำระค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในการออกใบอนุญาตให้นายทะเบียนระบุท้องที่หรือสถานที่ที่อนุญาตให้ทำงานระยะเวลาที่อนุญาตให้ทำงานประเภทหรือลักษณะงานและนายจ้างที่คนต่างด้าวนั้นจะไปทำงานด้วย ทั้งนี้ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในมาตรานี้จะใช้บังคับกับท้องที่ใดสำหรับคนต่างด้าวสัญชาติใดเพื่อทำงานประเภท หรือลักษณะใดในช่วงระยะเวลาหรือฤดูกาลใดโดยมีเงื่อนไขอย่างไรให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางมาลี เจษฎาลักษณ์
วันเดือนปีเกิด	13 กันยายน 2513
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยรอสแอสฟรอสเซนต์ จำกัด
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ.2547-ปัจจุบัน ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ไทยรอสแอสฟรอสเซนต์ จำกัด

